

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ALICIA KOPF

Buzdan
Ağabey

ROMAN

Alicia Kopf

Alicia Kopf, (Emma Ávalos, Girona, 1982), Güzel Sanatlar yanında Edebiyat Teorisi ve Karşılaştırmalı Edebiyat eğitimi gördü. İlk kısa kitabı *Maneres de (no) entrar a casa*, Girona Kreas desteğiyle 2011'de yayımlandı. İlk kişisel sergisi *Seal Sounds Under the Floor* Barcelona'da, Joan Prats Galerisi'nde 2013 yılında gerçekleşti. Çeşitli karma sergilerde de yer aldı: *Pis (o) pilot (o)* (CCCB, 2015), *Nonument* (Capella dels Àngels, MACBA, 2014), *Fugues* (Sala d'Art Jove FAQ, Fundació Tàpies, 2013). Yazar, hâlihazırda Katalonya Açık Üniversitesi'nde dersler veriyor. *Buzdan Ağabey* (*Hermano de hielo*, 2016) yazarın ilk romanıdır ve İspanyolcaya kendisi çevirmiştir.

İdil Dündar

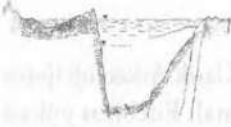
İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi'nde Klasik Arkeoloji lisansı ve Universidad del País Vasco'da Karşılaştırmalı Edebiyat yüksek lisansı yaptı. İspanya'da yaşıyor ve İspanyolca ve İngilizceden kitaplar çeviriyor. Çevirdiği kitaplardan bazıları: *Son Aydınlık Yaz* (Kırmızı Kedi, 2016); *Temsil* (Pinhan Yayıncılık, 2017); *Tuzdan Heykel* (Kırmızı Kedi, 2017); *Rüzgârın Gölgesi* (Kırmızı Kedi, 2019); *Anayurt* (Kafka Kitap, 2019); *İçinde Doğduğum Beden* (Nebula Kitap, 2021).

Yassı Buzdağı'nın Fethi

Gemi Karaya Oturduktan
Sonra

Kaybın Fethi

Kendine Ait Bir Odanın
Evin Fethi

İstikrarın Fethi

Gerçekçi olmak zorunda
olmamak

Önce tırmanmak
Sonra yuvarlanmak

Düşmanca Bir Çevrede Yeterli
İç Kaynaklar

Basit Bir Hayat

Sıradan Bir Hayat

Ayrıcalıklı Bir Hayat

Sahte Zirve

Daha Fazla, Daha Fazla,
Daha Fazla

Fazladan
Rezervasyon Fethi

Buzdan Ağabey

Alicia Kopf

© Nebula Kitap, 2018

Yayın hakları Nebula Kitap'a aittir. Kitabın hiçbir bölümü, herhangi bir biçimde, yayınevinin izni olmadan çoğaltılamaz.

Orijinal adı: Germà de Gel (Katalanca) (İspanyolca adı: Hermano de Hielo)

© 2015 Imma Àvalos Marqués. Kitabın bu Türkçe baskısı Alicia Kopf c/o MB

Agencia Literaria S.L. ile yapılan sözleşmeyle yayımlanmış, telif hakları

AnatoliaLit Telif Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

1. Baskı / Şubat 2022

ISBN: 978-605-73750-0-1

Telif sorumlusu: Başak Güntekin

İspanyolcadan çeviren: İdil Dünder

Düzeltili: Banu Yılmaz

Kapak ve iç sayfa tasarımı: Dilek Şişli

Baskı: Lotus Basım Ofset ve Matbaacılık Hizmetleri Ltd. Şti.

Litros Yolu, Fatih San. Sit. No: 12/168 Zeytinburnu-İstanbul.

Matbaa sertifika no: 53319.

Nebula Kitap, Paloma Yayınevi'nin tescilli markasıdır.

Yayıncılık sertifika no: 46593

Hocapaşa Mah. Ankara Cad. No: 28 Ankara İşhanı Kat: 2

Büro: 14-15 Cağaloğlu / İstanbul • tlf. (212) 514 27 20

info@nebulakitap.net • www.nebulakitap.net

📞 nebulakitap 📱 NebulaKitap 📧 nebula_kitap

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Alicia Kopf

BUZDAN AĞABEY

Çeviren: İdil Dündar

İçindekiler

I. DONMUŞ KAHRAMANLAR

Kutuplar	15	/	Symzonia	18
Matruşka ya da İç Delik Anlatıcı Teorisi	21			
Keşif Notları	30	/	Onur ve Takdir	32
Buzdan Adam	35	/	Cook	40
Aşağısı	42	/	Cook, Peary ve Gerçekler	44
"S.O.S. Eisberg"	47	/	Donmuş Kâşifler	49
Keşif Notları II	54	/	Zeplin	55
Keşif Notları III	57	/	Atlas Crystal Works	59
Shackleton	63	/	Yapay Kar	66
Buzdan Adam II	71	/	Kahramanlık Çağı	72
Keşif Notları IV	74	/	Miss Boyd Land	76
Havuzların Devamlılığı	80	/	Buzkıran	81
Keşif Notları V	82	/	Yöntem	83

II. BUZDAĞLARI HAKKINDA KÜTÜPHANE

Kusur	87	/	Keşif notları VI	90
Pinpon	92	/	Keşif notları VII	99
Evden Ayrılmak	104	/	Hediyeler	110
"Stalker"	113	/	En Soğuk Bölge	117
Senin Önünde	118	/	Bodrum Katı	121
Kutup Girdabı	123	/	Duraklama, Donakalma, Ayrılık	125
Nisan	128	/	R	129
Daha Kuzeye	130			
Temmuz	131	/	21.10.2014 Antarktika'dan Mektup	132
F	134	/	Belirsizlik Arttığında Yanıt Aramak	137

Avantajlar	138	/	Yemek Sonrası Muhabbet	141
Şımarık Çocuklar	143	/	R'nin Gardırobu	144
Ödül	145	/	Nesneler	147
Berglust	148			
Kara Ayna	150	/	“Antarktika’ya Seyahat”	154
Arco’da Mantık Yok	157	/	Koreograf	163
Buz Yansıma Parıltısı	166	/	Paris	168
Öfke ve Eriyen Buzlar - Pireneler’e Gezi	177			
Barınak	182	/	Haplar	185
Gayzer	186			
İyi Uyudun mu?	193	/	Beyaz	198
Denetim	201	/	Son Thule	205

III. İZLANDA: İÇSEL COĞRAFYA

Kayıp Valiz	209	/	Altın Daire	212
27 Ağustos Perşembe - Jökulsárlón Milli Parkı	217			
28 Ağustos Cuma	219	/	29 Ağustos Cumartesi	222
30 Ağustos Pazar	226	/	31 Ağustos Pazartesi	227
1 Eylül Salı	232			

Hamiş 235

Kutup Bibliyografyası (Seçme) 237

Teşekkürler 239

Buzdan olmayan ağabeyime

Orada olup dışarı bakmak istiyorum, burada içeri doğru bakmak yerine.

LOUISE BOYD, İlk kadın Kuzey Kutbu kâşifi

Daimi hayalim Kuzey Kutbu'nda, kutup dairesinin yakınında en az bir kışı yalnız başıma geçirmek. Bunu yazın, güneş tepedeyken kim olsa yapar, ama ben oraya güneş alçaktayken gitmek istiyorum, gerçekten yapacağım bunu.

GLENN GOULD

İnanç şehitlerinden sonra en fazla hayranlığı hak edenler bilim şehitleri ve onların en kahramanları da kutup denizlerinde yol alanlar... Seyahatler tarihinde, buz sahalarında geçen kışlardan daha ilginç serüvenler, daha etkileyici görüntüler ve olaylarla dolu daha fazla dram yoktur.

JULES VERNE

Kuzey Amerikalı kimyager ve kitapçı William Barrow, kâğıdın yıpranmasını ve sararmasını önlemek için üretimi sırasında yumuşak bir bazla (kalsiyum ya da magnezyum bikarbonat) işlenmesi gerektiğini, böylece ahşap hamurunda mevcut olan asitlerin nötrleşeceğini ve ilave asitlerin oluşmasının da önleneyeceğini ancak 1930'dan sonra keşfetti.

LORENZO DÁVALOS

Babanın söylemediği şey oğlunda konuşur; çok defa, oğulda babanın gizlediği sırrı buldum.

FRIEDRICH NIETZCSHE, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*

Tehlikeli bir seyahat için adam aranıyor. Maaş düşük. Aşırı soğuk hava. Mutlak karanlıkta uzun aylar. Sürekli tehlike. Canlı dönme garantisi yok. Başarı durumunda şan ve şeref.

ERNEST SHACKLETON'a atfediliyor

İyi geceler bayanlar baylar: İlk soru... Bir volkan mı daha erkektir yoksa bir buzdağı mı?

LAURIE ANDERSON, *Drum Dance & Smoke Rings*

Luis María benimle dans ederken karlar ayakkabılarıma doluyor ve belimdeki eli öğle sıcağı gibi, keskin portakal kokusu gibi veya çatlayan sazlar gibi yükseliyor, ona vuruyorlar, direnmek imkânsız, o zaman Luis María'ya iyi olmadığımı söylemem gerek, nem, o karın içindeki nemi hissetmiyorum, hissetmiyorum ve ayakkabılarıma doluyor.

JULIO CORTAZAR, "Uzak", *Ele Geçirilen Ev ve diğer öyküler*

Buz gibi ol, şeffaf; ve yine de her şeyi içinde barındır.

INUIT DEYİMİ

Hazine bulmanın yöntemi yoktur, öğrenmenin de yöntemi olmadığı gibi.

GILLES DELEUZE, *Fark ve Tekrar*

Inveniam viam aut faciam. ("Bir yolunu bulurum ya da yolu yaparım.")

SENECA

I

DONMUŞ KAHRAMANLAR

KUTUPLAR

İlk önce mahallenin havuzunda yüzen yassı buzullar ortaya çıktı. Dipte, fayansların arasındaki bir çatlaktan, narval boynuzları. Ben klorlu suda beyaz bir buz parçasını alıp suya batırma ve yüze çıkarma oyunu oynuyordum. Bir rüya. Daha sonradan, Paris d'Orsay'da, Degas'nın balerinlerinin mavi tütülerinde kutup buzulları görüyordum.

Ders çalışmaya başladım. “Arktik”in Yunanca *arktos*, “ayıya yakın” kelimesinden ve “antarktika”nın de *antarktos* yani “ayılara olmadığı yer” kelimesinden geldiğini öğrendim, çünkü orada penguenler vardı; kutupların pusulanın şaştığı ve manyetik alanların yer değiştirdiği dönüş eksenleri olduğunu, öncelikli ana yön olan Kuzey'in hafifçe hareketli bir referans noktası olduğunu öğrendim. Kutuplarda zemin bile hareket ediyor. Yirminci yüzyılın başlarındaki kutup kâşifleri Kutsal Kâse'yi arayan mistiklerdi. Joseph Conrad onların hedeflerinin nefes aldıkları enlemdeki hava kadar saf olduğunu söyledi. Ama o adamlar diğer insanlara düşünebileceğimizden çok daha fazla benziyordu, çünkü –bir misyon uğruna hayatlarını tehlikeye attıkları gerçeğini saymazsak– günlüklerine bakıldığında onlar da kıskançlık hissediyor, hata yapıyor ve yalan söylüyordu. Çok sayıda kâşif, başkalarının hatalı bir şekilde ayak bastığını söylediği bölgelere ulaşmaya ça-

lıırken öldü. Kuzey Kutbu'nu kimin keşfettiğine dair çekişme, kutup tarihinde çok heyecanlı bir bölüm oluşturuyor; belirsiz bir noktada gerçekleşen olasılık dışı olayların ötesinde, bir adamın sözüne karşı diğerininki.

Ben de buzdağı çalışma odamda –beyaz ve kalorifersiz– bir şey arıyorum. Tam anlamıyla bilinmez olan ve bu yüzden de manyetik, hayalî bir nokta.

Bazen yönümü şaşıyorum; üşüyorum-geç-oldu-paramı-alamadım.

- a) Eve dönüyorum.
- b) Demir atma noktasına geri dönüyorum: Kelime ve sözlük anlamı.

KUTUP

1. Dönüş ekseninin küre şeklindeki bir cismi, özellikle de Yeryüzü'nü kestiği iki noktanın her biri.
2. İsp. Tatlandırılmış küçük bir buz bloğundan oluşan ve tutmak için dibine takılmış yassı bir çubuk olan dondurma.
3. Mat. Bir fonksiyonda, fonksiyonun sonsuz olmasını sağlayan değişkenin tekil değeri.
4. Büyük bir dikkat ya da ilgi toplayarak öne çıkan nokta.

P O

La arte, poetica, x, seu poetice, os.
Poeta, x, vacas, ib, C. Phil. mutus,
i. Aliter. Aliter, poetica, x. Cosa de
poesia, o que toca al Poeta po. e cas,
a, m. Poc. reamere, poetice, C. Pogo,
p. liam, ij, Suer. Polagmas, tibi alia
lanca, Suer. Po'ea, trochlea, x;
Quim. Vertebra, x, Plin. Poleada co
randa. polencia, x, Var. Polo, pule
giun, ij, C. Polipa, locorum ma
nipulus, conventiculum. C. Poli
cia, rthmicas, politica, culcus civil
lis, C. Civilis, Suer. Por. limpreza,
mundicia, lautici, x. Poliuscus, ci
vilis, laucus, C. Polipodio gerba, po
lipodium, ij, Plin. Polilla, tinea, x,
Plin. Nasta, x, Hor. Comerse algo de
polilla, vellem tuncis, exedi, curren
di postudi. perforari, C. Pollino,
pulus asinarius, Plaut. Polo, polus,
i, celi vertex. Arico, polus arti
cus, RR. Amartico, amarticus,
RR. Pollo, pulus, i. El que los cria,
pullarius, ij, Polla, pullastra, x, Var.
Poliron, ignavus, ferdida segnie
homo, C. Murcidus, Plaut. Mur
cus, Suer. Polucion, labes, macula,
C. Pollutio, RR.
Polvo, pulvis, eris. Yecho polvos, in
pulverem redactas, reductus. E
chaisme el polvo en los ojos, vis ma
cecare, excicare, obxcicare, men
te-n, &c. e illos eripere. De aslos
polvos vienen estos los los. ex tincta
illa natum est hac incen. li m. Sa
cudirle el polvo a uno, aliquem su
stinus modo, ex lo, vi. le paliza. Po
ner los pies en polvorosa, vide huro.
Polvorear algo, pulvere aliquid
spargo, aspergo, respergo. Cosa lle
no de polvo, pulverulentus. Polvi
llos de olor, pulvisculi suaviter o

le
ri
re
p
da
ne
ij.
aj
li,
ra
ra
nu
ex
da
ec
ci
es
d
a
ft
b:
p
te
aj
ci
ci
pi
d
ci
ri
o
n
fi
d
S
n
f
fi
fi
A
n
n

* "Polo" (kutup) kelimesinin tanımı; NTLLE (Nuevo tesoro lexicográfico de la lengua Española) sözlüğü, Henríquez baskısı, 1679: <http://ntlle/SrvltGUIMenuNdl?cmd=Lema&sec=1.0.0.0.0> [erişim tarihi: 25.04.2016]

SYMZONIA

Asker John Cleve Symmes, XIX. yüzyılın başlarında Yeryüzü'nün uçlarında birbiriyle bağlantılı iki delik olduğu teorisini savunuyordu. Tıpkı Matruşkalar gibi, Yeryüzü de yedi dünyaya girişi barındırıyordu ve bu dünyalar da içlerinde birbirini barındırıyordu. Bir hayat türünün yaşaması için yeterli miktarda güneş ışığı açıklıklarından içeri süzülüyordu ve Symmes bu durumu karmaşık hesaplar ve grafiklerle kanıtlamaya çalışıyordu. Kutba ulaşılabilirse, eksiksiz bir iç evren önümüzde uzanacaktı.

Bu teori edebiyat söz konusu olduğunda çok verimliydi; Symmes'in bir yeraltı dünyası yarattığı romanı *Symzonia*'dan Edgar Allan Poe'nun *Arthur Gordon Pym'in Maceraları*'na ve ondan ilham alan Jules Verne'in *Buzlar Sfenksi* ve *Dünyanın Merkezine Yolculuk*'una kadar. Symmes'in Yeryüzü'nün merkezinde, iç dün-

yalara bağlantıyı sağlayan bir buz denizi olduğu inancı o kadar çok insan tarafından benimsendi ki sonunda Kutuplar gerçekten de fethedildi.

On dokuzuncu yüzyılda Kuzey Kutbu'na yönelik genel ilgiyi uyandıran kişi, 1845 yılında kuzeybatı geçişini ararken kaybolan Sir John Franklin ve keşif ekibini aramaya giden Sir John Barrow oldu. Onun oluşturduğu örnekten ve Lady Franklin'in çabalarıyla başlatılan ancak başarısızlığa uğrayan kurtarma seferlerinin sonucunda oluşan etkili hayal evreninden yola çıkan en güçlü uluslar, Yeryüzü'nün mistik bir fırtına ve buz dikilitaşının ardına gizlenmiş iki ucunu keşfetmek için çok sayıda sefer düzenledi.

Kutup tarihçisi Fergus Fleming'e* göre kutup ateşi öyle bir noktaya ulaştı ki XX. yüzyılın başlarında Avrupa ve Amerika'da bu konuda şakalar yapılıyordu: Kutup'ta bir çubuk var mıydı? Ahşaptan mıydı? Bir berber tabelası gibi kırmızı çizgilere boyanmış mıydı?

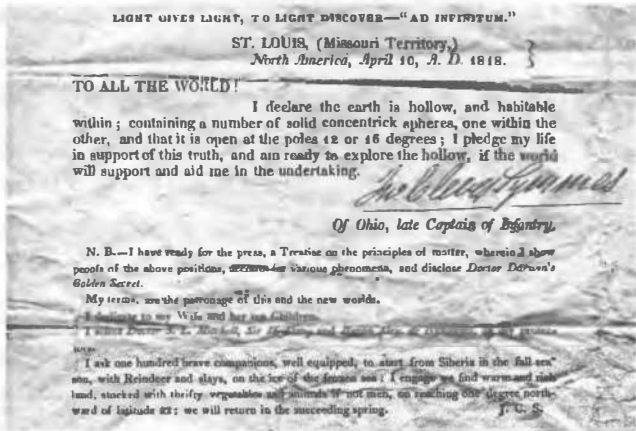
Kuzey Kutbu'nun fethinde doğa şartlarına karşı koyan bir grup insanın rol aldığı gerçeği birçokları için akıl ermez bir durumdu. Stratejik, ekonomik ya da bilimsel gerekçe net değildi. Birleşik Krallık tereddüt ediyordu, bu sırada büyük güçler kutupların fethinin bir ulusal şan şeref meselesi olduğuna çoktan karar vermişti.

Bu seferlerden sadece ahlaki yetkinlik türetilceği düşünülse bile, kanımca, icap eden fedakârlıklara değecektir. Tıpkı mücadelelerinde zorlukların üstesinden gelen insanların çok daha büyük zorluklar içeren bir durumda kendilerini

* Fleming, Fergus, *La conquista del Polo Norte*. Barcelona: Tusquest, 2007.

güçlenmiş hissetmeleri gibi, bir ulusun da evlatlarının büyüklük ve refah arayışında sebat ederek elde ettiği başarıyla daha yüreklenmiş ve gayretli hissetmesi gerekir.

Bunlar, Kuzey Kürtbu'na gerçekleştirilen ilk İtalyan seferine liderlik eden İtalyan aristokrat, Abruzzo Dükü Luigi Amedeo Giuseppe Maria Ferdinando Francesco di Savoia-Aosta'nın sözleri.

John Cleves Symmes tarafından yayımlanan ilk bildiri, 10 Nisan 1818.

Yeryüzünün içinin delik ve yaşanabilir olduğunu; eşmerkezli, iç içe geçmiş ve kutuplarda on iki ya da on altı derece açık olan bir dizi küreyi içerdiğini beyan ediyorum. Bu gerçeği doğrulamak için hayatımı öne sürüyorum ve dünya bu girişimde beni destekler ve bana yardımcı olursa deliği keşfetmeye hazırım.

MATRUŞKA

YA DA İÇİ DELİK ANLATICI TEORİSİ

Tıpkı Symmes'in teorisinde olduğu gibi, bu romanın ben anlatıcısı yedi farklı figür aracılığıyla kendini yansıtıyor. Bunlardan birincisi siyahlar giyinmiş hâlde şehrin merkezine doğru ilerliyor. O kadar genç ki yüz hatları belirsiz:

Bir yürüyen bandın üzerinde yürürsen daha hızlı ilerlersin. Yaklaşık yüz metre önümde, ben bir bant üzerinde hareket ediyorum, vücudumu çevirmeden bir köşeyi dönüyorum ve mağazaya ulaşıyorum. Çantamı dolaba bırakıyorum ve tezgâhın arkasına geçiyorum. Hologramım her zaman son derece dakik. Müdürenin onu hiçbir zaman görmemesi ne yazık.

Bir köşeden sağa doğru ve yüz metre arkada, fiziksel ben mağazaya ulaşmak için acele ediyor. Çantasını dolaba bırakıyor ve tezgâhın arkasına geçiyor. Orada, kazak yığınlarını aynı hizada dizdikten ve askılardaki giysileri düzenledikten sonra, müşteri olmadığı zamanlarda vitrinlerin camlarından dışarıya, sokaktan geçenlerin hayatlarından saniyelere bakarak vakit geçiriyor. İçeride, rafları dolduran her bir imgede duraklıyor. İlk fotoğrafa destek oluşturan ince mukavvanın üzerinde, bir atın üzerinde poz vermiş bir çift

var. Fotoğrafın çekilmesinden önceki ve sonraki gerçek hayatlarını hayal ediyorum. Adam kız arkadaşının yanında muzaffer bir edayla gülümsüyor. Sahnede üstlerindeki pastel rengi polo tişörtler dikkat çekiyor. *Kızın paraya ihtiyacı yok. Aile dostları olan bir ilaç şirketi sahibisiyle evlenecek. On yıl sonra dört oğlu var, şişmanladı ve kocası onu daha genç bir kızla boynuzluyor. Kadın okula dönmeye karar veriyor vs.* –Oyun klişelerden kaçınmayı gerektiriyor. Bazen diğer seferlere kıyasla daha iyi beceriyorum. – *Klasik yüz hatlarına sahip kahverengi saçlı çocuk Belçika'nın bir banliyösünden çıkma, yirmi bir yaşında, bir diskoteğin barında çalışırken bir yetenek avcısı tarafından keşfediliyor; şimdi hayatında hayalini bile kuramayacağı kadar çok para kazanıyor. Bazen beyefendi ya da hanımefendilere parti ya da akşam yemeklerinde eşlik etme hizmeti sunuyor. Bir seferinde bir casting yönetmeninin tecavüzüne uğrayacak. Sonunda ondan yirmi yaş büyük, beklenmedik bir şekilde onu mutlu edecek bir işadamı tarafından evlat edinilecek.*

Kişilerin arka planı oyununu, fotoğraftan fotoğrafa atlayıp bakışlarım mavi tonlarında pamuklu Oxford gömlelerde durana kadar sürdürüyorum. Onları satın alanlar babam gibi insanlar değil. Onlar mağazaya girmez, zorlanırdı. Bir sene ürünleri ucuza satan bir mağazada Noel hediyelerini paketlemeyi teklif ettiğimde beni işe aldılar. Birkaç ay sonra, birinci sınıf markaların satıldığı merkezdeki mağazaya geçirdiler. İş, restoran işinden çok daha geniş zihinsel kaytarma olasılıkları sunuyordu, önceki işimde çok fazla sayıda müşteri olduğunda ve bir tabak taşımak için oradan buraya koşmak içimden gelmediğinde bana bağırان bir patroniçem vardı. Tezgâhın solunda, kadın giysileri. Çok renkli, form ve doku açısından çeşitli. Parasını ödeyebilecek olsaydım giyeceğim orijinal parçalar fazla satmıyor. Burada insanlar eşitler, mutlular, yelkenliyle

dolaşıp golf oynayanlar kulübüne ait olmak istiyorlar: “Bizden biri olmak istiyorsan bizi satın alman gerek,” diye bir ağızdan fısıldıyor gömleklere dikilmiş jokeyler. İşletmenin sahibi, bu satışlara yönelik heyecan eksikliğini renkleri kombinlemek, tasarımcıların ismini hatırlamak ve mankenleri giydirmek konusundaki becerim karşılığında görmezden geliyor. Dört saatlik sabah ve dört saatlik akşam vardiyasının ardından eve döndüğümde, mutfak masasını işgal etmek için herkesin akşam yemeğini yemesini bekleyeceğim (odadaki masa fazla küçük, yemek odasında hep televizyon sesi oluyor). Masayı bezle sildikten sonra sanat teorisi kitaplarını yerleştiriyorum. *Zeitgeist*, *Weltanschauung*, minicik dipnot kelimeleri. Bir süre sonra gözlerim kapanıyor.

Bu ilk figürü dar çerperinden açarken, sıradaki beliriyor. Yüz hatları, on yıl sonra daha belirgin.

Camdan duvarların arkasında ders veriyorum. O duvarların ardından etki sahibi anne babalar, yabancı öğretmenler ve aile şirketlerinin geleceği için endişelenen işinsanları gözlemliyor; hepsi de çok titiz, ayrıcalıklı bir ortamda sunulan hizmetin mükemmelliğine dikkat kesilmiş durumda. Şehrin yukarı bölgesine, geleceğin dillerinin ve teknolojilerinin kahvaltıda süt verilen anaokullarından itibaren şefkatle aşılandığı yere egemen olan bir atmosfer. Bu ortamda, çocukluktan itibaren en ufak meziyet için bile alkış ve madalyayla onaylanan egolar, genellikle kendileri söz konusu olduğunda çok gelişmiş ama başkaları devreye girdiğinde o kadar da titiz olmayan bir kişisel onur hissiyle büyüyor. Çünkü –diye düşünüyordum– *bu oyunun kurallarını değiştirseydik ve herkes aynı kartlara sahip olsaydı ya da en azından eşitsiz dağılımı dengeleyen*

kurallar olsaydı, oyun alanı nötr olsaydı, sevgi, pahalı okullarda (diğer herkesin parasıyla ödenen) çok makbul olan o değer, tüm bu kaynaklar diğerleri için de var olsaydı belki o zaman oynamayanlar da iyi oynarlardı. Daha talihsiz bölgelerdeki farklı okullarda ders verdikten sonra, bir tanıdık sayesinde bu kalıcı işi buldu. Uygun koşullara denk gelemedikleri için harcanan çok sayıda yetenek görmüştü, ülkesinin sadece futbol oyuncuları söz konusu olduğunda hızla farkına vardığı bir yetenek. Ortak ve proje bazlı çalışmayı temel alan yeni yöntemlere göre ders verirken, yaratıcı öğrencilerin bazen daha baskın ya da dışadönük öğrencilerin tekeline aldığı grup müzakereleri karşısında etkisiz kaldığını görüyordu. Ekip çalışması yanlış anlaşılıyor –kanısına vardı bir süre sonra–; öğrencinin hem işbirliği kapasitesi hem de bireysel katkısıyla değerlendirilmesi gerekiyor. Geleneği, önceden edinilmiş bilgileri oluşturan yaşayan ölümler sayesinde mümkün olan, sonsuz bir sohbette Modernler'e hitap eden bir katkı bu; okur işbirliği yapıyor: Grubu o, yazar ve onun tarafından alınan ve o eserin yaratılmasına katkıda bulunan etkilenmeler. Bu diyalogdan ortaya çıkabilecek şey aynı zamanda başkaları için de belki şimdi değil ama gelecekte eser formunda ortaya çıkabilir, yazılı olarak ya da eleştirel anlayışın gelişiminde kendini anlatma kapasitesinde, şu anda yoğun bir şekilde başvurulan yeniliğin motoru olan bir kapasitede.

Tüm bunları düşünüyor ve susuyor, rekabetçi bir iş ortamında işi elimden geldiği kadar iyi yapıyordum, çünkü temelde, biraz açıldığında, ben 3 numaralı figürden başka bir şey değildim:

İşadaminin doğru bir şekilde hissettiği gibi, işten atıldığında sorun çıkarmayacak olan eleman X. Çünkü “cezalandırıldıysan

bunu hak edecek bir şey yapmışsındır,” diyordu annesi ve “you are not a team player,”* diyordu işsiz hâliyle üçüncü İngilizce öğretmeniyile çıkan babası... *The Play*[†], *The Team*[‡], *Ceza*, önceden belirlenmiş bu oyunun kuralları. Açtığı en iyi kartı kendi başına çizdiği ve kestiği oyun. En iyisi, yarım günlük işine devam ederken, tüm inancını yatıracığı bir şey bulmaya odaklanması olacaktı, bu onu bilinmedik yerlere götürse bile. Yarım günlük işinde kendini, editörün fuarlardan sonra akşam yemeklerinde ona eşlik etmesini beklediği, uzun akşam yemeklerinin ardından da birlikte otele gitmelerinin gerektiği yayınevinde olduğundan daha güvende hissediyordu. Tüm bunlar ayda sekiz yüz avro için. Bu yüzden okuldaki işi tercih etti; boş kalan zamanlarında enerjisinin büyük bir kısmını Güzellik, Gerçek, Oyun ve Yaratıcılık’ın kavuştuğu yere yönlendiriyordu. O Proje’yi beslemek ay sonunu getirmesine yardımcı olmuyordu, bu durum karşısında ailesi ona sitem ediyordu ve o da bir süre sonra teslim oldu: Tam zamanlı çalışacaktı. Tam zamanlı çalıştığında Proje’nin çağrısı dinmiyordu; geceleri, hafta sonları, yaz aylarında kendini ona adıyordu. Kalan az vakitle onu beslemek, bir geribesleme döngüsünde başka feragatleri beraberinde getiriyordu: Kendini projeye adanmasının nedeni kısmen muhatap eksikliği çekmesiydi, muhatabının olmamasının nedeni projesini gerçekleştirmek için sıklıkla içine kapanmasıydı. Kendini çetrefilli bir şekilde ifade etmesinin tek yoluydu. Bir buzdağı-adada, ne nereye doğru gittiğini ne de ne kadar zamanı kaldığını bilerek, bir gemi kazazedesi gibi çalışıyordu. Entelektüelden *star*’a varana

* (İng.) - Sen bir takım oyuncusu değilsin. (c.n.)

† (İng.) - Oyun. (c.n.)

‡ (İng.) - Takım. (c.n.)

dek, genellikle şenlikli bir hayatı, imkânsız zirveleri ve olası gemi kazalarını çağrıştıran çok sayıda anlamı yüzünden biraz gülünçleşen o rahatsız edici kelimeyi amaç edinmek için gereken kararlılığı büyük ölçüde yitirmişti.

Kimse bana can simidi atmayacağı gemi kazaları.

Dördüncü figür üniversitede yüksek lisans yapmak için başkente gidiyor ve bu fazla meraklı figürün heyecanını besleyen hoşnutsuz Marksist sofistliği sayesinde, dersini verdiği Nietzscheci sonsuz dönüş gibi döngüsel bir hikâyede, reşit yaştaki kızın mutlak rızasıyla onu baştan çıkarmayı başaran karizmatik profesörüne âşık oluyor. Kız, ona önce dünyanın teorisini ve ardından da pratiğini öğretecek olan melankolik profesöre –ya da karakterine, orası asla bilinmeyecek– sıırsıklam âşık oluyor; birkaç ereksiyon sorunundan sonra, adam aceleyle, telefonda ondan ayrılacak. İlk başta onu ve başka kızları da baştan çıkarmasını sağlayan hitabet gücünü ve inceliğini aniden unuttu.

- Pişman değilsin, öyle değil mi?

Yardım isteyen el bizi denize atacak el olabilir, hayatta kalma içgüdüsünden doğan hareketler şiddet yüklüdür. Kurtarmaya koyulmadan önce insanın kendi pozisyonunu garantiye alması gerekir. Soğuğa ani dalışında, yirmi üç yaşındaki bir beyin olan büyük metropolü aydınlatan ve bağlantılayan elektrik sönüyor; hızla birbirine bağlanan ve çoğalan fikirler donuveriyor. O genel elektrik kesintisinin ışık kırılması o zamana kadar parlak olan gözlerde yeni bir opaklık yaratıyor. Yüz hatları ağırlaşıyor. Her

seferinde farklı turistlerin karşısında aynı konuşmayı günde altı kez tekrarlıyorum. Tekrar tekrar söylenen aynı kelimeler anlamını yitiriyor. Gerçeklik çözülüyor. Olan şeyi kendime açıklayamıyorum. Hafızamda boşluklar var. Etrafımı çevreleyen su yavaşça içime sızıyor. Beni şişiriyor. Beni ona çeken karanlık nereden ortaya çıktı? Tanıdık bir karanlık mı? *Başıma bu geldiyse kötü bir şey yapmışımdır.*

Bu kederli dönemin sonunda –yirmilerin başlangıcı çok kederli olabilir– gecikmiş bir akne sorunu ve gözlük takmayı gerektirecek ölçüde bir miyop, dış hatları daha az latif olan bir figürü açığa çıkarıyor.

Beş numaralı figür en büyük gücün görünmez olmak ve istediğin şeyi her zaman elde edememek olduğunu düşünüyor. Beş kilo fazlası ve kısa saçları sonuçta belaları ondan uzaklaştırıyor; tüm bunlar onu dört yıl boyunca sorun yaşamaktan kurtarıp gerçeği ifade etmek için yalan söyleme sanatını çalışmaya odaklanmasını sağlıyor. Hikâyesini daima başkalarının anlattığı, Bolaño, Franzen ve Zweig okumayı seven, Duras, Némirovsky ve Yourcenar’a hayran kızcağız, anlatılamayan bir hikâyenin onu yaşayan kişiyi öldürebileceğini öğreniyor.

Çünkü kurban, kendi hikâyesini anlatamayan ya da sesi kesilmiş kişi. Bu yeni ses, bahsettiği nedenlerin bilgisiyle konuşuyor, onu önden ve arkadan aşırıp geçen nedenlerin. Çünkü gerçekte aptallık ettim, *bu dünyanın acımasız olduğunu, kötülüğün insanlarda zayıflık ve güç hevesi yüzünden var olduğunu daha önce fark edemeyecek kadar aptallık ettim. Zayıfların silahı olan manipülasyon ve dedikoduyla birlikte, cinsiyetimin sahip olduğu az sayıdaki avantajı,*

bana utanç verici olduğu öğretilen kaynakları kullanabilirdim. Katı bir anne tarafından yetiştirilmişti, sanki kötülük ancak onun kendisinden çıkabilirmiş gibi. Bu yüzden ruhunun temizliğine büyük bir özen göstermiş, sokakta durdurup rahatlıkla cüzdanını boşaltabileceğiniz erkek kardeşi kadar saf ve aptal olmak için yeterince uğraşmıştı; başkalarını dikkatle gözlemlemek için aptal olmak gibisi yok. Böylece ilkelerini, bizim gibi insanlar, yani saflar, basit olanlar karşısında kolayca unutulmuş ilkeleri uygulamaya koyuyor.

Bu sakın ve olaysız dönemde, tekrar belinin dar çeperinden açılarak, altı numaralı figür ortaya çıktı:

Ulusal prodüksiyon olan bir filmin çekim asistanı. Gizli kame-rayı taşıyan kişi, dolayısıyla oyuncular Yönetmen'e sundukları en iyi açıları ona sergileyemiyor: O yeni panoramik çekimde kısa boylu kahramanın platform ayakkabıları, canavarın fermuarı ve kurtarılmak yerine senaryosunu yeniden yazan güzeller güzeli aktris görülüyordu. Bu ters açıyı çekmek istemesinin nedeni kimseyle hesaplaşmak ya da ün kazanmak değil –günümüzde kurtaran tek şey para ve sanat çok az kazandırıyor–, saha dışının canavardan korkmuş olan, kahramana hayranlık duyan ve asla gelmeyen bir kurtarmayı bekleyen çok sayıda insanın ilgisini çektiğini bilmesiydi. Tam da işler huzursuz etmeye başladığında ya da gösterilemediğinde ilginç bir şeylerin gösterilmekte olduğunu düşünüyordu. Geri dönüşün olmadığı bu nokta, varılması gereken, söylenenin, görülenin sınırını aştığınızda vardığınız nokta. Orada hava soğuk.

Israr ederek ve etrafı bembeyaz olan kör noktaya, hiçbir şeyin görünür olmadığı ve insanın hangi yöne doğru yürüyeceğini bilmediği noktaya kadar ilerleyerek; o andan itibaren önlem almak,

sınır çekmek ve el yordamıyla da olsa, adımların kökenini ve yönünü iyi tanımlamak önemli.

O izi takip ederek, karın içinde, daha ileride, oyunun en küçük figürünü, içi boş değil yekpare olan figürü, genişleyerek geri kalan dış hatları ve durumları yaratan rahmi buldum.

Keşif notları:

PENGUENLER

Antarktika'nın penguenleri, XX. yüzyılın başlarında film çekimi yapmaya başlayan kâşifler için bir keşifti. Kısa sürede tüm dünyanın gözüne çok sempatik görünmeye başladılar; insanlar oyuncu penguenlerin görüntülerini seyretmek istiyordu. Ama Werner Herzog'un *Encounters at the End of the World*'ünü [Dünyanın Sonundaki Karşılaşmalar] seyrettiysen, bazen onlardan birinin gönüllü olarak gruptan ayrıldığını ve denizin aksi yönüne doğru, onu ölüme götürecek olan yürüyüşü başlattığını biliyorsundur.

GÜNEY KUTBU

Evin altında bir dondurulmuş gıda ürünleri dükkânı var. Kasiyer çocuk uzun boylu, sarışın, zayıf. Bana kâşif Amundsen'i anımsatıyor.

ZİRVELER VE KUTUPLAR

Şerpalar ve İnuitler birbirine benziyor. Biri her gün zirveye ulaşıyor, diğeri herkesin Kuzey Kutbu'nu keşfetmesine yardımcı oldu.

HABER

Alpinist Ferran Latorre hasta bir şerpayı kurtarmak için Everest'in zirvesinden feragat ediyor.

BEYAZ TAVŞAN

Ben küçükken annem bir köy okulunda çalışıyordu. Okulun bahçesi ormandı. Bir seferinde, bir ağacın köklerinin arasında çömelmiş bir tavşan gördüm. Ama Akdeniz ormanlarındaki, çevrenin kahverengi tonlarıyla kamufle olanlar gibi değildi; beyaz bir tavşandı. Yaklaşınca normalden çok daha büyük olduğunu fark ettim; hareketsizdi, kırmızı gözleriyle bana bakıyordu. Kucağıma almama izin verdi, nefes nefese olduğunu fark ettim. Bir veteriner baksın diye yanıma aldım, ama arabadayken öldü.

BEYAZ ÖLÜM

Donarak ölmek, tatlı ölüm ya da beyaz ölüm olarak tanınır. Benzerliği yüzünden, ateşin yol açtığı ölümün şiddetinden ayırtırmak için, bir nevi uykuyla ilişkilendirilir. Ona yaklaşanlar, buzda sonun hiç de tatlı olmadığını söylüyor: Donmak da yanmak kadar korkunç.

Lakin donmak, kömürleşmenin tersine, resimler gibi bir işlev görüyor: Vücudun formunu koruyor. Gömülmüş kâşif için, buz bir fotoğraf gibi: Bize ansızın geçmişe ait bir vücudu sergileyen, Thanatos'tan çıkma bir süreç.*

* Fotoğraf ile ölüm arasındaki bağlantı, Roland Barthes tarafından *Camera Lucida*'da ele alınır. Bu deneme, yazarın ortadan kaybolan annesinin gösterilmeyen fotoğrafından yola çıkarak, fotoğraf dili üzerine göstergebilim ve Romantik ağıt arasında bir inceleme gerçekleştirir.

ONUR VE TAKDİR

Üzerinde kutup epiğinin gerçekleştiği beyaz fon, ancak haritadaki birkaç koordinat kadar somut olan bir coğrafi hedefin soyutluk derecesini iyice vurguluyor.

Onca erkeği, görünürde ticari ya da stratejik bir çıkar olmaksızın, bembeyaz bölgeleri fethetmeyi denemeye götüren şey neydi? Bir fetih nedir. ... ve nasıl temsil edilir?

R.E. Peary'nin 21 Nisan 1909'de Kuzey Kutbu'na ulaştığında çektiği fotoğraf.

Bu araştırmanın bir parçasını oluşturan tarihî arayışın, doğrudan bilimsel liderlik hikâyeleriyle taçlandırılmış billur gibi berrak bölgelere götürüyor gibi görünse de aslında dolambaçlar, paradokslar ve karanlık bölgelerle dolu olduğu anlaşıldı. Onları bü-yüleyici kılan şey, karadan gerçekteştirilen son coğrafi fetihlerin belirsizliği ve onları çevreleyen imgelemin verimliliği. Bir örnek: Kuzey Kutbu'nun fethi, oraya 1909 yılında varan Robert Edwin Peary'ye atfedildi. Yirmi üç yıl süren başarısız arayışlardan sonra, Peary sekizinci denemesinde hedefine ulaştı. Frederick Cook oraya bir sene önce vardığını duyurdu. Asıl kâşifin kim olduğunu doğrulayacak bilimsel yöntemlerin yokluğu karşısında, halk arasında büyük ses getiren ve sonuç olarak kamu desteğini Peary'ye yönlendirip Cook'u yıkıma götüren büyük bir tartışma yaşandı. Her iki kâşifin “fetih fotoğrafları”nın karşılaştırılması, kimin galip ilan edileceği konusunda hiçbir şüpheye yer bırakmadı. Fotoğraf makinesini kullanacak biri olmadığı için, Cook ona eşlik eden Ahpellah ve Etukishook isimli iki İnuiti dümdüz arazide inşa edilmiş bir igloya malum bayrağı dikerken fotoğraflamıştı. Bize ulaşan fotoğraf bulanık. Peary'nin fethi çok farklıydı: Beş adam kutup buzlarında titizlikle yükseltilmiş bir kar yığınının üzerine dikilmiş bayrağın önünde ayakta duruyor. Beyazlığıyla kusursuz bir şekilde inşa edilmiş sahne, liderin en sadık eşlikçisi olan melez Matthew Henson'ı dışarıda bırakmıştı.

Matthew Henson, 1910.

Ahpellah ve Etukishook. Fotoğraf, 1909'da Kuzey Kutbu'na ulaştığında Cook tarafından çekildi. Kesin tarihi bilinmiyor.

BUZDAN ADAM

Ağabeyim buzda hapis kalmış bir adam. Bizi onun ötesinden görüyor. Ya da daha doğrusu, içinde bazen buz tutan bir çatlak var. O hem orada hem değil. Yüz hatlarının net görüldüğü bazı dönemlerde daha fazla varlık kazanıyor; bazen bir süreliğine bir yerlere gömülüyor. Algısı on bin metre yüksekte olabilir (uçakların geçişini seyretmekten hoşlanıyor) ya da buzun daha kalın olduğu dönemlerde on bin metre derinde. Uçakların yanı sıra trenler, arabalar ve hayvanlar da ilgisini çekiyor. Sıklıkla kendi vücudunu tanımasa da hâlâ varlığını sürdürdüğü için, kararları onun adına biz alıyoruz.

“Yemek yiyeyim mi?”

Görünüşünde olup biteni işaret eden hiçbir şey yok. Dış belirticiler olmadığından, yaklaştıklarında ve o kekeleyerek cevap verdiğinde, yabancılarda belirli bir garipseme oluşuyor. Neyse ki küçük bir şehirde yaşıyor, mahallede onu tanıyorlar ve genel olarak insanlar, onu yolda durmuş, dışarı tek başına çıktığı günün nadir anlarından biri olan çöpü atmak üzere sokağın karşısına geçip geçmemek konusunda tereddüde düşmüş hâlde görürse ona göz kulak oluyorlar.

Engellilik, genellikle bir bireyin kendine yeterli olmasını, dolayısıyla da başkalarının –toplumun– karşılığında para ödemek istediği becerilere sahip olmasını engelleyen şey olarak anlaşılır.

Gerçi böyle ekonomik açıdan bakıldığında çoğumuz bu kategoriye dahil olabiliriz. Maaş bordroları oldukça şişkin çok sayıda engelli de var; ciddi duygusal engelliler, şirketleri ve ülkeleri yöneten, farklı seviyelerde geri zekâlılar. Dolayısıyla, kimsenin tam olarak bağımsız ve tamamıyla fonksiyonel olmadığı gerçeğine sadık kalırsak, şu ya da bu nedenle engellilik toplumun büyük bir bölümünde –buna kendimi de dahil ediyorum– oldukça yaygın olan bir özellik gibi görünüyor. En radikal fark, ciddi zihinsel ya da fiziksel engelin ima ettiği bağımlılığın, tam da genel olarak terimden anlaşıldığı şekilde, ondan muzdarip kişiler açısından kırılganlığı ve etkilenen kişiyi çevreleyen insanlar açısından da sürekli bir sorumluluğu beraberinde getirmesinde yatıyor: Emekleri genellikle takdir edilmeyen ve dolayısıyla gerektiği gibi bir maddi karşılık alamayan insanların sunduğu bakım hizmetleri. Aynı şekilde, söz konusu engele sahip kişilerin gerçekleştirebileceği işlevler de, sırf maddi karşılıkları olmadığı için değersiz değiller.

Sonuç olarak, ağabeyimin *başka* becerileri olduğunu ve *başka* uğraşları yerine getirdiğini söyleyebilirim: Serbest çalışan hava kontrolörü, dikkatli bir yerel fauna gözlemcisi, sessiz ama varlığı hissedilen bir eşlikçi.

“Naber?” diye soruyorum.

“İyiçokiyi.”

(Hepsini bitişik söylüyor, genellikle böyle yanıt verir.)

M, sosyal durumlarla başa çıkmasına yardımcı olan bir yanıt kataloğuna sahip. Başkalarının dünyasına, uzak bir ülkede ve yabancı bir dille karşı karşıya kalan biri gibi uyum sağladığı bir dünyaya entegre olmayı böyle öğrendi. Herkes gülerse gülmesi gerektiğini ve herkes ciddiyse ciddi olmak gerektiğini biliyor. Sadece acil ve

temel olan, her gün aynı saatte tekrarladığı şeyleri sormak için lafa giriyor:

“Tuvalete gideyim mi?” Yemeklerden hemen önce.

“Su içeyim mi?” Masada, yemekten önce.

Dürüst konuşmak gerekirse, böyle bir çocuğunun olması, asla şikâyet etmese de, annem için çok zor. Sorunun kökeni net olmadığı için sanırım bazen kendini suçluyor. İkisi, yani annemle artık yetişkin ve kıllı olan ama bakışlarında çocukluğun samimiyetini koruyan ağabeyim arasında, bir tür karşılıklı bağımlılık oluştu. Babamdan ayrıldığından beri, ki yirmi yılı geçmiştir, ciddi bir ilişkisi olmadı. Yani annem bir kutup kâşifi ve ağabeyimi kızığında taşıyor.

Küçükken nesi olduğu bilinmiyordu; anaokulda sadece sınıf arkadaşlarına kıyasla biraz yavaş öğrenen bir çocuk olarak görülüyordu. Okulun zorluğu arttıkça onun yaşadığı zorluk da aşamalı olarak artmaya başladı. Annemin bolca yardımı ve çabalarıyla, bir sınıfı tekrarladıktan sonra, benim de okuduğum, mahalledeki devlet ilkokulunu bitirmeyi başardı. Bitirdiğinde, annemle babam, annemin sık sık onu bir etkinliğe ya da el sanatları atölyesine kabul ettirmek için mücadele ettiğini hatırladığım bir sürü farklı faaliyet aradılar. Ağabeyimin favorisi olan seramik kursundan yadigâr harika sürahi ve figürler hâlâ evde duruyor; M, net talimatlar verilirse dünyasını yaptığı her şeye aktardığı arkaik perspektiften yansıtan titiz bir sanatçıdır. Sayısı zaten fazla olmayan ve ilk başlarda annemle babamın durumu kabullenemediği için götürmeyi reddettiği uzmanlaşmış merkezlere giriş kartı alabilmesi için gereken bir teşhis henüz konmadığından, oradan oraya dolaşıttıktan sonra, arabaların yıkandığı, bahçıvanlık ve sokak temizliği işlerinin gerçekleştiril-

diği, zihinsel engelli çalışanlara yönelik bir vakıf buldular. Tüm ergenlik yıllarım boyunca onu yeşil bir tulum olan üniformasıyla sabah erkenden çıkıp bisikletle vakfa giderken hatırlıyorum. Birkaç yıl sonra, bir eğitmenin onun adına çok sayıda karar almak ve zaman anlayışına saygı duymak zorunda kaldığı –ağabeyim kimse onu uyarmazsa tuvalette bir saat kalabilir ve bu, kalabalık bir yerde sorun yaratabilir– maaşlı bir işin gerekliliklerine ayak uydurmak onun için iyice zorlaştı. Daha sonradan doktor bir çare buldu: Beş dakikada bir çalan ve adına Manolo diyeceğimiz bir mutfak saati. Bu uyaran, ağabeyimi bu geçici donakalma durumundan çıkarıp normale dönmesini sağlıyor.

Birkaç yıl sonra, M'nin artık adapte edilmiş bir işte görevini yerine getiremeyeceğini kabullenmek zorunda kalan annemle babamın çok da iine sinmese de aynı vakfın iş niteliği taşımayan, terapötik karakterde farklı el becerileri ve aktivitelerin gerçekleştirildiği gündüz atölyesine geçiş yaptı.

Olayın kökeninin, doğumda yaşanan bir komplikasyona mı –onu vantuzla çıkardılar, oksijensiz mi kaldı acaba?– yoksa genetik bir duruma mı bağlı olduğunu bilmiyoruz. Bu ikinci olasılık, günün birinde ocuk yapmak istersem diye beni huzursuz ediyor. Ailede başka bir vakanın varlığından haberdar değiliz. Bazı araştırmalar otizmin altmışlı ve yetmişli yıllardaki artışının gübre kullanımıyla ilişkilendirilebileceğini söylüyor ama bu artışın sadece teşhisin o dönemde konmaya başlamasına bağlı olması da mümkün. Konu hakkındaki incelemeler hiçbir şeyi netleştirmiyor ve doktorların bilgisi de çok sınırlı. Aynı ortamda büyümüş, genetik olarak bir-birinin aynısı ikiz vakaları var: Biri otistik, diğeri değil. Çevresel ya da genetik faktörlerin önemi henüz bilinmiyor ve bu hastalığın

varlığını hamilelik sırasında tespit etmeye yarayan biyolojik belirtiler de yok. Bu benim bilime güvenimi kaybetmeme yol açtı: Yıllar boyunca doktorlar, dönemin patoloji modasına bağlı olarak ağabeyime farklı isimler verdiler. Önce borderline'dı, borderline'dan Asperger'e, Asperger'den otistiğe geçtiler ve şimdi, bu sorun birbirinden çok farklı vakaları kapsadığından, "otistik spektrum bozukluğu" olarak adlandırıyorlar. Bu son derece muğlak etiket bana belirsizliğe dönüş yolu gibi görünüyor; farklı vakalar arasındaki davranış ve görünüş farkları o kadar fazla ki genellikle çok az sayıda ortak noktaları mevcut.

Sonuçta, ben dünyaya geldiğimde o çoktan oradaydı ve uzun yıllar boyunca bir gizem, adı olmayan bir şeydi. Ağabeyime teşhisi otuz yaşındayken koydular. En uygun seçenek olmasa da *ona* isim verebildiğimiz için minnettarım. Sanırım o zamandan beri bu konuda daha fazla konuşabiliyorum. Şeylerin bir isminin olması çok önemli, aksi takdirde yoklar demektir.

Şeyleri isminin var ettiği çok doğru.

COOK

Frederick Cook'un kutup saplantısı, ilk eşi ve oğlunun doğum sırasında ölmesiyle başladı. Doktor olan Cook, Robert Peary'nin bir keşif seferine cerrah olarak katıldığında, keşiflerine de başlamış oldu. "Kutup ihtilafı", yıllar sonra ve farklı keşif seferlerinde, Peary de Cook da 1909 yılında aynı dönemde Arktik'ten döndüğünde ortaya çıktı. İkisi de Kuzey Kutbu'na ilk varan kişi olduğunu iddia ediyordu.

Cook'un keşif seferinden getirdiği belgelerden biri, eşlikçilerinden birini Alaska'nın en yüksek dağı olan ama gerçekte Kuzey Kutbu'ndan çok uzakta bulunan McKinley Dağı'nın tepesinde gösteren bir fotoğraf. Fotoğrafın üzerinde oynandığı iddiasını öne süren Peary, rakibinin dürüstlüğünü sorguladığı ilk tartışmayı başlattı. Fotoğrafta zirvenin şekli değiştirilmiş, yamacı vurgulamak için dağın iki yanı kesilmişti. O dönemde gerçekleştirilen farklı keşif seferleri görselin gerçekliğini doğrulamak istese de arazinin iklim koşulları aynı açıdan tekrar fotoğraf çekilmesini engelledi.

Frederick Cook imzalı "The Conquest of Mount McKinley", keşif tarihinin en tartışmalı fotoğrafıdır.

Cook, sonradan verdiği konferanslarda kendini Peary'nin etki sahibi arkadaş çevresi tarafından şan ve şerefi elinden alınan, anlamamış bir adam olarak tanımladı. Hatta 1912 yılında, her şeyden çok kutuplardaki hayatı temsil etmek için gerekli imkânların kıstırlılığını sergilediği *The Truth About the Pole* [Kutup Hakkındaki Hakikat] isimli filmi çekme cesaretini gösterdi: Beyaz fon üzerinde ahşap bir baraka olaylara dair onun versiyonunu açıklıyor. Tartışma, ABD'nin Avrupa'da çıkan Birinci Dünya Savaşı'na girmesiyle kamuoyunun kutuplara olan ilgisi azalana kadar sürdü; o dönemde Cook ilgisini petrol spekülasyonuna yöneltti, bu yüzden dolandırıcılıkla suçlandı ve hapse girdi. 1930 yılında hapisten çıktıktan sonra tekrar ilk Kutup kâşifi olduğunu iddia etmeye çalıştı ama bilim komiteleri artık onu ciddiye almıyordu.

AŞAĞISI

Her ay, satın alamadığımız ve ilerleyen aylarda satın almayacağımız her şey buzun altında bir yerleri boyluyor. Platonik aşklar kristallere dönüşüyor ve yine karın altında gömülü kalıyor. Bu tatmin edilmemiş arzular, sayıları çok fazla olduğunda, alında beliren çatlaklar oluşturuyor. Bazen buz kaymamıza ve daha derin çatlaklara düşmemize yol açıyor. Çok uzun bir süre sonunda buzların erimesi, gömülü her şeyin ortaya çıkmasına neden olabilir; yazın Sibiryâ düzlüklerinde ortaya çıkan mamutlar gibi, kalıntılar nemli ve kötü kokuyor. O zaman artık onları istemiyoruz. Belki de değmediğini düşünüyoruz. Boşa harcanmış paraymış ya da duyulan aşka değmezmiş.

İnsanın parası olmadığı ya da karşılık bulamadığı için donmuş arzular, vazgeçtiğimiz için dondurduklarımızdan farklı. Bu sonuçların metanetli bir kahramanlık ışıltısı var. Gerçi arzulardan vazgeçiyorsak, bunun nedeni korkmamız ve hayatı körlemesine, hissetmeden ve görmeden yaşamamız. Diğer yandan, onlara itaat edecek olursak da her zaman kaybedebiliriz. Odysseus'u kahraman yapan şey vazgeçmesi ve vazgeçmemesi. Deniz kızlarının şarkısını dinlemeye koyulduğunda, kendini arzusundan mahrum bırakmıyor ama dikkatli davranıyor.

Kaptan Shackleton ve tüm mürettebatı Antarktika'yı aşmaya çalışırken bir gemi kazası geçirdi. Akıntıya kapılan cankurtaran botlarında, çevrelerini saran orkaların seslerini dinleyerek hayatta kaldılar; büyük başarıları, tıpkı Odysseus'un ki gibi, eve dönmek oldu. Ama kaptan sağlam zeminde çöküyordu –ev ortamı yaşaması en zor bölge olabilir– ve 1920 yılında, onu birkaç kez hayatını tehlikeye atmaya götüren büyük başarıdan sadece üç yıl sonra, Shackleton aniden kutup bölgelerine geri dönmeye ihtiyaç duyduğunu ilan etti. Kuzey Kutbu ya da Güney Kutbu olması onun için pek de önemli değildi.

COOK, PEARY VE GERÇEKLER

Yirminci yüzyılın başlarında, bir kâşifin pusulasını bırakıp –kutuplarda kuzeyi kaybederek dönüp durmaya başlar– konumuna ilişkin gözlemlerde bulunduğu ve beyaz bir düzlüğün ortasına bir bayrak dikmeye karar verdiği ânı hayal ediyorum.

Sonunda, Kutup!!! Üç asrın, yirmi üç yıllık hayalimin ve ihtirasımın ödülü. *Sonunda benim...*

ROBERT EDWIN PEARY

İnternette bulunabilen çok sayıda belgeye göre, Kuzey Kutbu'na ulaşan ilk kişi Peary oldu. Frederick Cook'tan, sahte kanıtlarla oraya daha önce ulaşmış numarası yapan düzenbaz olarak bahsediliyor. Günümüzde incelemelerin büyük çoğunluğu ikisinin de gerçek anlamda oraya ulaşamadığı sonucuna varıyor. Birincinin fethi şu nedenlerle kuşkulu: a) Ona eşlik eden küçük grupta bağımsız olarak konumlarını doğrulamaya yetecek seyrüsefer bilgisine sahip kimse yoktu; b) Peary'nin dönüş yolunda ulaştığını belirttiği hız, gidişte ulaştığı hızdan üç kat fazlaydı; c) Gidiş ve dönüş yolculuğunda düz bir rota izlediği beyanı –Cook'un yapmış olabileceği tek seyahat şekli– Matthew Henson'ın sorun yaşamamak için kavisli bir sapmadan bahsettiği tanıklığıyla çelişiyor. 1996

yılında Peary'nin kayıtları yeni bulgular ışığında yeniden analiz edildi. Kutup'tan yaklaşık otuz yedi kilometre mesafede bir yere ulaştığını gösteriyorlar.

Laurell Hamilton, Cook'un durumunu şu sözlerle betimledi: "İnsanlar gerçeğe inanmıyorsa ve yalan söylemek istemiyorsanız, elinizde hiçbir seçenek kalmaz."

Wikipedia'da alıntılanan, *Frederick Cook and the Forgotten Pole*'un yazarı kutup tarihçisi Randall J. Oszcewski'ye göre, Cook'un Eskimo yol arkadaşları olan Ahpella ve Etukishook'un izlediklerini belirttikleri rota, Verne'in *Kaptan Hatteras'ın Maceraları*'nda betimlediği rotanın bazı kısımlarıyla önemli ölçüde kesişiyor. Her iki keşif seferi de onları medeniyete geri götürecek bir balina avı gemisi bulmak umuduyla aynı perimetreyi kat etti. Sanatın belgesel gerçeğin alanını nasıl ele geçirdiğinin bir kanıtı daha.

Frederick Cook'un *The Truth About the Pole* (1912) filminden fotogram.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, gerçekte Kuzey Kutbu'na ulaşan ilk kişinin Frederick Cook olduğunu savunan insanlar hâlâ var (Frederick A. Cook Society: <http://www.cookpolar.org/>).

“S.O.S. EISBERG”

Bir seferinde benden hoşlanmayan birinden hoşlandım. Bu, daha da fazla hoşuma gitmesine yol açtı. Bir süre sonra, bana karşı tamamen umursamaz tavrı, çekiciliği büyülenmeye dönüştürdü; kesinlikle farkında olarak mazohist bir şekilde hayalini kurduğum bir suretti.

Bazen bunu bildiğini ve tavrının bana yaklaşmasını engelleyen bir şeye, belki de benim bilmediğim bir zorunluluğa, yeri ne getirmek zorunda olduğu ve o zamana kadar geri dönmesini imkânsız kılacak bir göreve bağlı olduğunu hayal ediyordum. Ben, bir kâşifin karısı gibi bekliyordum. Onun sadece dokuzda birini tanıdığımı düşünüyordum; adını Buzdağı koymuştum. Buzdağlarının yüce ve tehlikeli bir güzelliği vardır; bir gemiyi batırabilirler. Ama hayalin sona erdiği ve en azından bana karşı buz gibi ve hissiz olan o varlığa yönelik duyduğum çekimden tiksindiğim anlar da vardı.

Bir süre sonra, “yuva” kelimesinin anlamını kavramanızı sağlayan o aşklardan birini yaşadım. Onun hakkında düşünmeyi bıraktım ama arada bir rüyalarım giriyordu. Orada da mesafeliydi. Arktik, etimolojik olarak ayı bölgesi demek. Uzun boylu, yalnız ve duygusuz adam Buzdağı’nın coğrafyasını orası olarak belirledim.

Arnold Fanck'in Leni Riefenstahl'la çektiği
S.O.S. Eisberg (1933) filminin orijinal posteri.

DONMUŞ KÂŞİFLER

17 Ocak 1911'de Scott Güney Kutbu'na ulaştı. Başarıyı belgeleyen görsel, Amundsen'in 15 Aralık 1910'da hedefine ulaşmasından sonra gerçekleşen başarısızlığa –ikinci olmak– tanıklık ediyor. Fotoğraf Antarktika buz kütlelerinin beyazlığında yapayalnız, üzerinde bir Norveç bayrağının dalgalandığı çadırın karşısında bir grup erkeği profilden gösteriyor. Aynı noktaya bir ay geç ulaşıp yenildiğinin kanıtıyla karşılaşan Scott'ın fotoğrafı kederli hâlini sergiliyor. Fotoğrafların karşılaştırması, zaferin ne kadar soğuk ve yenilginin ne kadar epik olduğu açısından dehşet verici.

Norveçli Amundsen ile İngiliz Robert Falcon Scott arasındaki Güney Kutbu'nu keşfetme yarışı trajediyle sonuçlandı. Scott ve sefer eşlikçileri ana kampa dönüş yolculuğunda soğuktan ve açlıktan öldüler.

Amundsen'in günlüğüne göre, 14 Aralık 1910'da, önceki hesaplamalarına göre Güney Kutbu olan yere ulaşılar. Konumlarından emin olmak için titiz güneş ölçümleri yapmaları gerekiyordu. Bu sırada, bulundukları noktayı tam olarak belirlemek için, o kampa yola çıkarak geri kalan üç ana yönde (geldikleri yön hariç) ilave mesafe kat etmeye karar verdiler. Her bir üyeye farklı bir yön verildi ve hepsi de yirmi kilometre daha ilerlemek için, dinlenmeden hemen yola çıktı. Bu operasyonda hayatlarını tehlikeye

attılar; bir fırtına kolaylıkla yönlerini karıştırmalarına ve birbirlerini sonsuza kadar kaybetmelerine yol açabilirdi. Ertesi gün, kırk kilometre katettikten sonra yaklaşık aynı zamanda geri döndüler. O sırada, Amundsen ve Hanssen Kutup'tan hâlâ birkaç kilometre mesafede olduklarını doğrulayan daha kesin ölçümler yapmıştı. Bu verilerle, devam etmeleri gereken yönü tahmin ettiler ve eksik kalan mesafeyi bir günde aldılar. Ölçüm araçlarının izin verdiği en yüksek derecede kesinlikle, Güney Kutbu kabul edilebilecek noktada kamp yaptılar. Yine de, 17 Aralık'ta Hanssen ve Bjaaland kutba ayak bastıklarından emin olmak için, diğer yöne doğru yedi kilometre daha katetti.

Sayısız kutup tarihçisine göre, Amundsen'in başarısı kızak kullanmasında ve özellikle de İnuit bilgilerinden faydalanmasında yatıyor. Amundsen gerektiğinde köpeklerini yiyecek kadar pragmatikti. Scott'ın gerekmesi durumunda köpekleri öldürme konusundaki isteksizliği onu yanında midilli götürmeye yöneltti, gerçi sefer arkadaşları açlıktan ölme noktasına geldiğinde midillileri de öldürmeyi reddetti. Sonuçta Scott'ın hikâyesi, kısmen hırs ve kararlılık örneği gibi görünüyorsa da bazılarının söylediği gibi, beceriksizlik örneği de olabilecek bir kişiliğin çelişkilerini sergiliyor. Dönüş yolculuğuna başladıkları bölgedeki özellikle düşük hava sıcaklığı da yardımcı olmadı. En yakın yiyecek deposundan üç günlük yürüyüş mesafesinde, iki günlük ikmal maddeleri kalmışken ve bir fırtına hareket etmelerini imkânsızlaştırdığında öldüler. Yol sırasında, bitkinlikten ölmelerine ramak kaldığının bilincinde olan Scott karısına şöyle yazdı: "Senin de bildiğin gibi, aktif olmak

* Amundsen'in, tıpkı bir metnin yazım ve düzeltme süreci gibi, sürekli ölçümle ve düzeltmelerle gerçekleştirdiği bu fetih ne kadar da resmî ve ne kadar az kahramanca...

için kendimi zorlamam gerekiyordu, her zaman üşengeçliğe yatkın olmuşumdur.” Ölüm yaklaştığında, amacı konusunda huzurluydu: “Bu seyahatle ilgili sana o kadar çok şey anlatabilirdim ki! Her şeye rağmen, evde rahatça oturmaktansa bu yolculuğa çıkmama değdi.”

Scott ve dört eşlikçisinin cesetleri birkaç ay sonra, Kasım 1912’de kusursuz durumdaki sefer günlükleriyle birlikte bulundu: “Bu başarısızlık notları ve cesetlerimiz, hikâyemizi anlatacak.”

Kaptan Scott ile eşlikçilerinin öldüğü noktayı işaret eden haça kazınmış yazı, Tennyson’un “Ulisses” şiirinden bir alıntı: “Çabalamalı, aramalı, bulmalı ve asla yılmamalı.” Bu kahramanvari mezar yazıtı, Odysseus’un bir seyahatine adanan şiirin tamamını okursak kahramanlara karşı çok daha anlayışlı:

Belki de yutulacağız girdaplara:
Belki de dokunacağız Kutlu Adalar’a,
Ve şu bizim büyük Akhilleus’u göreceğiz.
Çok şey kaybettik, kazandık da;
Yoksun olsak da şimdi eski günlerdeki gücümüzden,
O yeri göğü inleten; neyseki oyuz yine de;
Kahraman yüreklerin yekpare ruhunu
Zayıf düşürdü zaman ve devran, yine de azimle
Çabalamalı, aramalı, bulmalı ve asla yılmamalı.*

* Çeviri: Oğuz Tecimen, Kitap-lık sayı 167, 2013. (ç.n.)

Amundsen'in zaferi. 16 Aralık 1911. Fotoğraf: Olav Bjaaland.

Soctt'un yenilgisi, 17 Ocak 1912.

Ve Scott'ın keşif seferinin görünürdeki yenilgisine rağmen, Londra Doğal Tarih Müzesi'nin Müdürü Elin Simonsson'a göre ekip tarafından toplanan meteoroloji verileri günümüzde de geçerli olmayı sürdürüyor. Scott'ın keşif seferinden hayatta kalan, sondan bir önceki kamp alanında bekleyen ekip üyeleri, dönüşte beraberlerinde kırk bin türün örneğini götürdüler ve araştırmaları sonucunda elli dokuz uzman tarafından yazılan on beş ciltlik rapor, buzulbiliminin doğumunu destekledi. Herbert Ponting'in çektiği film ve fotoğraflar da gelecekteki keşif seferlerinde kamera kullanımını tamamen dönüştürdü.

Keşif notları II:

EPİK I

Bir epiğin emperyalist, sportif ya da totaliter olmaması mümkün mü?

EPİK II

Tüm aile hikâyesinde bir bölge mücadelesi yok mu? Fethedilecek bölgeler olarak ev içi ve sevgi alanları.

AHAB

Bazen kendimi beyaz balinası tarafından takip edilen Ahab gibi hissediyorum. Yanımda İ var, İsmail gibi, o da anlamadığı bir saplantının seyircisi.

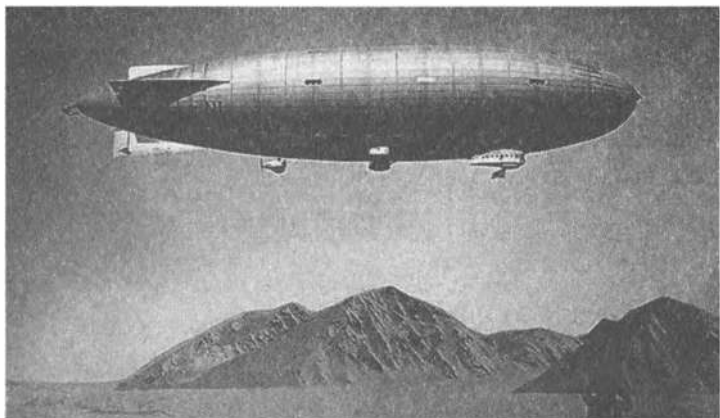
ZEPLİN

Peary'ye gelince, bazı tarihçiler onun gerçekten de Kutup'a ulaştığını sandığına inanıyor. Diğerleri başarısını kasten abarttığını öne sürdü. Kâşifin versiyonunu yalanlayan tüm belirtilerin, Cook'un yararına onu itibarsızlaştırmaya çalışan komplocuların işi olduğunu düşünenler de var.

Her iki kâşifin ulaştığını iddia ettiği başarı konusunda kamuoyunu ikna etmek üzere gerçekleştirilen tanıtım kampanyası, doğrulamak için gerekli teknik olanakların olmadığı bir dönemde olaylara dair kendi versiyonlarına sıkı sıkıya bağlı iki adamın karşı karşıya gelişini sergiliyor.

1926'da, Amundsen'in zeplinle gerçekleştirdiği keşif seferi, hiç şüphesiz Kuzey Kutbu'nu havadan gören ilk sefer oldu. Diğer yandan, bilimsel olarak doğrulanabilecek bir şekilde oraya ayak basan ilk kişiler, 1948 yılında, Stalin'in talimatıyla ve Aleksandr Kuznetsov'un yönetiminde uçakla bölgeye ulaşan dört biliminsanı oldu. Mekanik olmayan yöntemlere gelince, 1969'da, Ay'ın keşfiyle aynı sene, Wally Herbert yönetimindeki bir ekip kızakla Kutup'a ulaştı.

Kuzey Kutbu'nu keşfetmek yüzyıllardır bir hayaldi ama, Kuzey Kutbu tarihçisi Christopher Pala'nın söylediği gibi, onu başaranlar hayalini kuran kişiler olmadı.

Norge zeplini. Amundsen-Ellsworth-Nobile keşif seferi. 1926.

Keşif notları III:

16 AĞUSTOS 2012 PERŞEMBE

Dünyanın en güneyine ulaşan İspanyol biliminsanını buldum. Carlos Pobes, Amundsen-Scott'ın Kutup istasyonunun bakım çalışmalarını gerçekleştirmekle görevlendirilen birkaç meslektaşıyla birlikte kış aylarını Antarktika'da geçirecek. Pobes, neredeyse kütesiz atomaltı partiküllerin etkileşimini kaydeden bir nötrino detektörü olan Icecube'dan sorumlu olacak. Icecube, en büyüleyici astrofizik fenomenlerini gözlemlemeyi sağlayan bir tür teleskop: Bilime yönelik cahil hayranlığımla pek de anlamadığım süpernova patlaması, gama ışını çarpışması ve kara delikler ile nötron yıldızlar arasındaki büyük değişimler gibi olayları.

Blogunda şöyle yazıyor:

Bugün, günlük tanı^{*} karşılamak ve deniz tanına[†] veda etmek için dolaşmaya çıktım. Dört ana yönün her birinde, (K, G, D, B) gelen uçuşlar için yazın görüş netliğini kontrol etmeye yarayan paneller var. Doğu yönünde yarım mil mesafede. Oradan, bir mil mesafedeki ikinci pa-

* Güneşin ufuk çizgisinden en fazla -6° açıda olduğu alacakaranlık (ç.n.)

† Güneşin ufuk çizgisinden -6 ile -12° açıda olduğu alacakaranlık (ç.n.)

nel görölüyor. Oraya ulaşınca, bir buçuk mil mesafedeki üçüncü panel görölüyordu. Kalbim hızlanmaya başladı, ana kamp artık çok uzakta gibiydi. İçimden devam etmek geliyordu. Üçüncüye ulaşınca biraz daha ileride dördüncü ve sonuncu panel görölüyordu, o yüzden devam ettim. Arkama döndüğümde, 3 kilometreden uzakta yer alan ana kampı görememek büyüleyici ve biraz da tedirgin ediciydi. Kesinlikle hiçbir pürüz ya da kabartma görölümüyordu: Her şey tekdüze, bembeyazdı. Çok güzel. Bir süre sonra, nereye bakacağımı bildiğimden, aşağı yukarı nerede olduğumu anladım. Her halükârda, ayak izlerim de geri dönmemi sağlayacaktı. Orada, kulaklarımın uğultusu dışında hiçbir şey duyulmuyordu. Neredeyse hiç rüzgâr yoktu. Mutlak yalnızlık.*

* Pobes, Carlos. 6 Eylül 2012 Facebook güncellemesi. Yazarın internet sayfası: <http://www.eldiamaslargodemivida.com/es>

ATLAS CRYSTAL WORKS

Kar küresi kiralık evdeki eski komodinin bir çekmecesinin dibindeydi. Çalışma masamdaki belge yığınının üzerine –beyaz saplantılarımı araştırmak için kullandığım– kâğıt ağırlığı olarak yerleştirdim. Kürenin içinde doğallıkla yarı çıplak hâlde dua eden iki melek figürü var, sanki etraflarında yüzen su ve karların onlarla hiçbir ilgisi yokmuş gibi. Camdan küre, minyatür bir İncil'i temsil eden plastik kaidenin üzerine yerleştirilmiş. Ona her baktığımda içimi, şefkat, plastik *kitsch*'liğinden tikslenme ve büyülenme arasında tarif edilemez bir his –işlev ile genellikle bu tür nesneleri niteleyen temsil arasındaki bazen verimli olan o *décalage** – kaplıyor. Kürenin boş olmasını isterdim; dileğimi internette ifade ediyorum. Amerika'da bu küreleri müşterinin isteğine göre üreten, hatta içine bir fotoğraf da koyabilen birkaç fabrika buluyorum. İnternet sayfasına göre, kar kürelerinin tarihi pek belgelenmemiş ama görünüşe göre ilk örnekler XIX. yüzyılda Fransa'da üretilmeye başlanmış. Belki de, önceki dönemlerde popülerleşen cam kâğıt ağırlıklarının –bir diğer büyüleyici nesne– ardılı olarak ortaya çıktılar. Kar küreleri 1878 Paris Dünya Fuarı sırasında toplu olarak ortaya çıkmış ve katılımcıların en sevdiği hediyelik eşyaya

* (Fr.) Boşluk. (e.n.)

dönüşmüş. O dönemde en az beş Amerikan şirketi kar küresi ürettiyor ve Avrupa'da satıyormuş. 1889'da, Paris Dünya Fuarı sırasında, yeni inşa edilen Eiffel Kulesi'nin bir maketini içeren bir kar küresi üretilmiş. İçinde minik bir giyotin olan bir kar küresinin görüntüsü hızla aklımdan geçiyor.

Kar kürleri geç Viktorya döneminde İngiltere'de popülerleşmiş. Yirmili yılların başlarında Atlantik'i Amerika yönünde katederek koleksiyonerler arasında popüler bir unsur olmuşlar. Bu kürelerin büyük bir çoğunluğu Atlas Crystal Works şirketi tarafından üretilmiş. Kırklı yıllarda kar küreleri sıklıkla bir ilan panosu olarak kullanılmış. Avrupa'da, aynı dönemde ve ellili yıllara kadar, dinî sahneler içeren küreler Katolik çocuklar için yaygın bir hediyeye dönüşmüş. Kar küreleri çok sayıda filmde kullanılmış ve *Yurttaş Kane*'de (1941) kilit önemde bir görsel motif olmuş: "Rosebud" dedikten sonra, Kane elinde tuttuğu kar küresini bırakır ve ölür; eski âşığı Susan'ın hediyesi olan kürede, dağda mütevazı bir ev betimlenmiştir, çocukluğunun geçtiği ev.

Özellikle bina ya da nesne yerine insan ya da hayvan figürleri içerdiklerinde, kar küreleri tutsak edilmiş ve denize atılmış varlıklara dair uğursuz, nemli bir his uyandırıyor.

Atlas Crystal Works fabrikasını internette arıyorum. Tarayıcı bana şu adresi sunuyor:

425 E Pleasant Ave Covington, TN 38019 (901) 476-
9797 Covington, Tennessee, ABD

Bunları tam da *Yurttaş Kane*'in çekildiği dönemde büyük miktarlarda üreten ünlü fabrika (filmdeki onlardan biri olabilir mi?) Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyinde, Tennessee'de. Google

Street View verandalı tek katlı evlerin olduğu bir sokakta beyaz bir hangarı gösteriyor. Carson McCullers'ın kar kürelerinin ticari açıdan parlama yaşadığı dönemde yayımlanan romanı *Yalnız Bir Avcıdır Yürek*'teki küçük kız çocuğu Mick'in *deep South* evleri. McCullers'ın anlatısı genellikle XX. yüzyılın kırklı yıllarında ABD'nin güneyinde uyum sağlayamayan ve marjinalleşen bireylerin ruhsal izolasyonu hakkında bir kurgu olarak betimlenir. Romanın sunduğu opak hayatlar galerisini sağır ve dilsiz Singer; arkadaşlarını eğitim yoluyla boş yere kölelikten kurtarmaya çalışan doktor Copeland; ve caz müzikten hoşlanan, gizli saklı sigara içen ve çalışmak için okulu bırakan kız çocuğu Mick oluşturur:

Bazen İsviçre'de olurdu örneğin, bütün dağlar karla kaplıydı; o soğuk, yeşilimsi renkte karlar üzerinde kayak kayardı. Mister Singer da onunla birlikte kayak yapardı. Kimbilir Carole Lombard ya da radyoda çalan Arturo Toscanini de... Hep birlikte kayarlardı, Mister Singer düşer, karın içinde kaybolurdu, o zaman o, zerre kadar korkmaksızın karların içine atılır, yüzer ve hayatını kurtarırdı onun. Kafasından bir türlü çıkaramadığı düşüncelerden biri buydu.'

McCullers, karakterlerinin yüzeye çıkıp nefes almak için verdiği sessiz mücadeleyi sunuyor. Kırklı yıllara, romanın yayımlandığı döneme ait kar küreleri arıyorum. İkinci el ürün satışı yapan bir sayfada Atlas Crystal Works tarafından üretilmiş birkaç tane buluyorum. Kürelerin büyük çoğunluğunda su seviyesinin azaldığı dikkatimi çekiyor. İçlerinden birinde hizmetçi olarak betimlen-

* Çeviri: Mehmet H. Doğan, 1991, Remzi Kitabevi. (ç.n.)

miş bir siyahi kız figürü var. Kürenin altındaki yazı: “Just a Little Mammy down in Dixie”.

Satıcı, plastikten önce kullanılan materyal olan talaş ya da rendelenmiş kemikten yapılmış “kar” çözüldüğü için suyun biraz bulanık olabileceğini belirtiyor. Kürenin içinde sıvı seviyesi figürün omuzlarına kadar inmiş, yani kafası, sonunda, yüzeye çıkmış.

Tarihin hangi ânında kadının “nefes almaya” başladığını merak ediyorum.

* http://www.atomicmall.com/view.php?id=Mammy-Snow-Globe-Atlas-Crystal-Works_884055 [erişim tarihi: 8. 10. 2015]

SHACKLETON

Kuzey Kutbu'nun Peary ve Güney Kutbu'nun Amundsen tarafından fethedilmesinin ardından, İngiliz ulusu için yapacak fetih kalmamıştı. Kuzey Kutbu'na gerçekleştirilen *Discovery* keşif seferi sırasında (1900-1904) Kaptan Scott'la bir araya gelen Ernest Shackleton, kahramanca keşif dönemi için yeni bir mücadele düşündü:

Gerçekleştirilebilecek son büyük kutup seyahati. Kutup'a gidip dönmekten çok daha önemli bir seyahat olacak, bizi Kuzey Kutbu'nun ve Güney Kutbu'nun keşfinde yenilgiye uğrattıklarından, kanımca bunu gerçekleştirmek İngiliz ulusuna düşüyor. Geriye en uzun ve etkileyici seyahat kaldı: Kıtanın katedilmesi.

Kaptan Shackleton'ın sefer (1914-1917) gemisi *Endurance*, adını aile sloganı "Fortitudine Vincimos"tan aldı. Direnç ve zaferi çağrıştıran iki terim. Yeni toprakların keşfinden ya da tehlikeli düşmanlarla karşı karşıya gelmekten öte, aşırı derecede şiddetli iklim koşullarına karşı konulacak bir yolculuk söz konusuydu. Geminin isminin de ifade ettiği gibi, başarı tayfanın fiziksel ve psikolojik dayanıklılığını teste tabi tutuyordu.

Shackleton tayfayı oluşturan yirmi yedi kişiyi bir seyir günlüğü tutmaya teşvik etti; maceranın öncesinde tüm tayfanın günlüklerinin ve seyahatin görsellerinin yayın hakları çoktan satılmıştı. Keşif seferi Avustralyalı fotoğrafçı Francis Hurley tarafından belgelendi. Shackleton'ın yönetimindeki gemi 1914 Ağustos'unda Antarktika'ya doğru demir aldı. Sekiz ayı aşkın süre yol aldıktan sonra, soğuk Güney denizlerine ulaştı; Wedell denizinde ilerledikçe yolculuğun hızı da yavaşlıyordu: Binlerce tonluk devasa buz kütleleri yolu kapatıyordu.

Endurance'ın ikinci kaptanı olan Lionel Greenstreet, gemiyi iki büyük buzdağının arasından açık sulara doğru ilerletti. Yarı yolda gemi buzdağlarından birine çarptı ve bir diğer buzdağı arkadan yolunu kapattı. Tüm motorları tam gaz çalıştırmalarına rağmen hedeflerine ulaşmaları iki saat sürdü. Sıradan bir karar gibi görünen şey, *Endurance*'ın kaptanı Frank Worsley'nin seyir defterine not edilmişti: "K-D rüzgârı durana ve buzdağı kütlesi açılana kadar bir süre bekledik." 24 Ocak'ta hava açana kadar altı soğuk ve bulutlu gün geçirdiler. O sırada buz *Endurance*'ın her tarafını sarmıştı.

Sekiz ay boyunca tutsak kaldılar. Sonunda, 27 Ekim 1915 günü *Endurance*'ın gövdesinin ahşabı, gemiye top çarpmışa benzeyen bir sesle çatlamaya başladı. Morali çöken Shackleton geminin terk edilmesi emrini verdi. Tayfa ahşap gemiden indi ve can kurtaran botlarıyla kaçtı. Dokuz ay süren başıboş güzergâhları sırasında birkaç kez buz levhalarının üzerinde mola vererek, 3 Ağustos 1916'da Elephant Island'a varana dek belirsiz bir şekilde denizde sürüklendiler.

Kurtarıma umutlarını yitirdikten sonra, Shackleton yardım aramak için yedi metrelik küçük cankurtaran botlarından biriyle yola çıkmaya karar verdi. Ona beş adam eşlik etti. Hedefleri bin üç yüz kilometre uzakta bulunan South Georgia Adası'na ulaşmaktı. On dört gün boyunca on iki metrelik dalgaların arasında yol aldıktan sonra karaya ulaştılar. Lakin demir atınca güney sahilinde, adanın ıssız bölgesinde olduklarını fark ettiler. Zirvelerinin yüksekliği bin metreyi aşan, o dönemde henüz keşfedilmemiş bir dağ sırası iki bölgeyi birbirinden ayırıyordu. Beş adamdan üçü, hiçbir dağcı ekipmanı olmadan, yürüyerek bu yeni yolculuğa başladı. Tabanlarına geminin birkaç çivisini taktılar ve uyumak için bile durmadan dağları ve buzulları katettiler. Yolculuk otuz altı saat sürdü. Kendini inançlı biri olarak görmeyen Shackleton, dördüncü bir yolcunun kendilerine eşlik ettiğini hissettiğini söyledi. Buz tutmuş bir şelaleyi içeren zorlu bir inişin ardından, Husvik balina limanını görebiliyorlardı.*

Oraya ulaştıklarında yardım istediler ama hava koşulları yüzünden, farklı gemilerle çıkılan ilk üç kurtarma girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. Birinci Dünya Savaşı'yla meşgul olan İngiliz hükümeti yardım göndermedi. Sonunda dördüncü denemede, Punta Arenas'ta kiraladıkları bir gemiyle ulaştılar ve Elephant Island'da beklemekte olan tayfayı kurtardılar; yirmi iki adam hayattaydı. Nihayet kurtarıldıklarında, sefer üyeleri çok zorlu koşullarda buzlarla çevrili hâlde dokuz ay geçirmişti. Shackleton bir mektupta karısına şöyle yazdı:

Başardım. Denizcilik Bakanlığı'nı si... Tek bir can kaybı bile yok... Cehennemden geçtik.

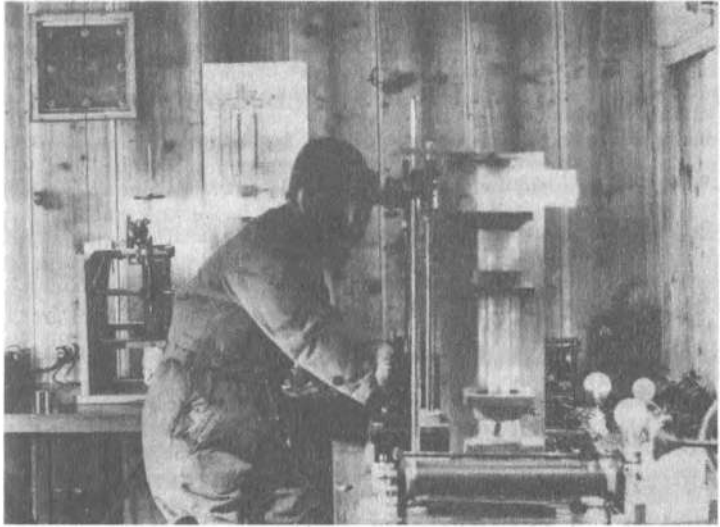
* Seferin detaylı bir anlatısı için bakınız: Alexander, Caroline. *The Endurance: Shackleton's Legendary Antarctic Expedition*.

YAPAY KAR

Genç nükleer fizikçi Ukichiro Nakaya, 1932 yılında Japonya'nın en kuzeydeki ve dolayısıyla Ohotsk Denizi'ne en yakın olan adası Hokkaido'da üniversiteye başladı. Fizik departmanı çok az miktarda araştırma fonuna ve aynı ölçüde sınırlı ekipmana sahipti. Etrafta fazla olan tek şey, günümüzde kayak merkezleriyle tanınan Hokkaido Adası'nın soğuk ikliminde daima bol miktarda bulunan kardı. Nakaya, etrafında bol miktarda bulunmasından faydalanarak kar taneciklerini incelemeye başladı. Doğal ortamda kar oluşumu, bir su damlası ya da buharın bir bulut içinde asılı kalan bir partikülün (bir toz ya da polen zerresi) etrafında donmasıyla gerçekleşir. Donunca su damlası altıgen prizma şeklinde kristale dönüşür. Bu değişim sürecine, buhar hâlimden doğrudan katı kar kristaline dönüşme işlemini açıklayan “ters süblimasyon” adı verilir. Minimum miktarda nem mevcutsa kar atmosferde sıfır derecede ve altında oluşabilir; aşırı derecede düşük sıcaklıklarda da oluşabilir.

Bir kar kristalinin altı kolu, su moleküllerinin dahili düzenini yansıtır. Böylece, kristalleşme sürecinde altıgenin altı noktası ortaya çıkar. Bu kolların çıkma şekli ortam koşullarına (sıcaklık, basınç, su miktarı...) bağlıdır, dolayısıyla kar tanesi yarı rastlantısal ve her zaman farklı şekiller edinir; birbirinin aynısı iki tane

kar tanesi olmaz. Genellikle bir buçuk santimetre boyunda olurlar ama beş santimetre çapa ulaşan örnekler de kaydedildi.’ Bu kristalleri fotoğraflayan ilk kişi, 1885 yılında Vermont’lu (ABD) çiftçi Wilson Bentley oldu. Başarısızlığa uğrayan çok sayıda denemeden sonra, Bentley bu fenomeni yakalayabilmek için bir mikroskobun merceğini fotoğraf makinesine takmayı başardı. Beş bin görselden oluşan bir koleksiyon yaratarak, çıplak gözle görülmeyen nesnelerin büyütülmüş fotoğrafları anlamına gelen mikrofotografçılık türünü icat etti.

Ukichiro Nakaya, laboratuvarında. 1938.

Nakaya üç bin kar kristali mikrofotografı çekti. Böylece bu oluşumların genel bir sınıflandırmasını yaptı ve bunu kırk bir türe ayırdı.

* Bilginin alındığı yer: <http://www.gaiaciencia.com/2014/o2/como-se-forma-un-copo-de-nieve/> (Erişim tarihi 12.6.2016.)

Laboratuvarındayken tavşan kürkü kabanındaki tüylerin ucunda bir beyaz kar tanesi buldu. Sanki Alice'in takibinin garip bir versiyonuymuş gibi, bir tavşan –ölü ve bir kabana dikilmiş de olsa– ona yapay kar üretmeye giden yolu işaret etti. Genç biliminsanı onun izinden giderek, laboratuvarında tesadüfün yaşandığı andaki sıcaklık ve nem koşullarını taklit etti. 23 Mart 1926'da Nakaya, yine bir tavşan kürkünün üzerinde ilk yapay kar tanesini yarattı.

O zamana kadar çok sayıda tanınmış biliminsanı ve filozof kar kristalleri fenomeniyle ilgilenmişti. İlk kar kristallerini MÖ II. yüzyılda Çinliler betimledi. Bu gizemi biraz daha sistematik bir şekilde ele alan bir sonraki deneme XVII. ve XVIII. yüzyılda Batılı biliminsanı filozoflara aitti; özellikle Johannes Kepler –1611'de "Altı uçlu kar çiçeği hakkında" başlıklı denemesini yazdı–, Descartes ve dönemin en yeni teknolojik gelişmesi olan mikroskopun sunduğu avantajlardan yararlanan ve ilk detaylı çizimleri borçlu olduğumuz Robert Hooke.

Kitabı *History of Ice*'ta Eric Wilson *History of Ice* [Buzun Tarihi] isimli kitabında bazı düşünürlerin kar tanelerine olan özel saplantısından bahsediyor: Melekler hakkında düşünen ve Romantiklerin kahramanı olan Emanuel Swedenborg, kariyerine kristalograf olarak başladı. Buz kristallerinin evrenin dahili yasalarını ortaya serdiği teorisini geliştirmişti. 1721'de *Kimyanın Prensipleri*'ni yazdı. Bu eserde XVIII ve XIX. yüzyılın başlarında biliminsanlarını meşgul eden bir tez öne sürdü: Buz tanelerinin minik coğrafyası kainatın özüne açılan kapıydı. Thoreau kristallerin soğuk geometrilerine rağmen hayati bir ilkenin tezahürü olduğu sonucuna vardı ve narin yapısında rahat bir düzen algıladı: Geometrik organ olarak dünya.

Nakaya karla olan ilk deneylerini şöyle anlattı:

Yapay karla olan deneylerimizde bazen hatalar yaşandığını hatırlıyorum. Bu yüzden, doğal karda da benzer sorunlar görünce mutlu oluyorduk. Sunacağımız belgeleri hazırlarken sadece yarattığımız iyi şekillenmiş kristallerin fotoğraflarını seçiyorduk ama gerçekte önemli sayıda başarısız örnek vardı ve hâlâ da var. Bazen bir kristal iyi başlar, aniden beklenmedik bir dönüş yapar ve tüm sınıflandırma çabalarına meydan okuyan kavisli bir form alır. Bu sınıflandırılmayan gariplikler hata olarak kabul edilir ve baştan başlamamız gerekir.

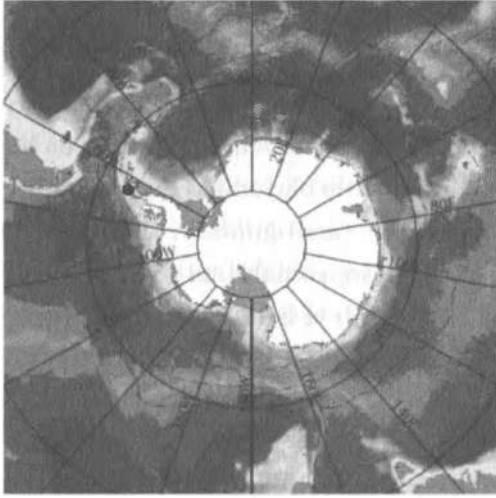
Her halükârda, biri doğal kara bu perspektifle bakarsa orada da garip formlarla karşılaşabilir. Bir düzensizlik keşfettikten sonra, gelişmenin farklı aşamalarında, arka arkaya daha fazlasını algılamaya başlar, bu da bizi rahatlatan bir şekilde, doğal karda da bozukluk olabileceğini gösteriyor.

Bir seferinde bir doğal kar tanesinde özellikle büyüleyici bir anormallikle karşılaştım ve bağırdım:

“Gel, bak, bir hata daha!”

Asistanım Bay H. mikroskoba yaklaştı. Yüzü tatminkâr bir gülümsemeyle aydınlandı.*

* Ukichiro Nakaya, *Snow Postscripts*'ten bir bölüm. Keiko Murata'nın İngilizce versiyonundan çevrildi.

Antarktika haritasında Nakaya adaları.

Ukichiro Nakaya'nın üç kızı oldu: Fujiko, Sakiko ve Miyoko. 1933'de Sapporo'da (Hokkaido) doğan Fujiko Nakaya, yetmişli yıllarda yaratmaya başladığı kardan heykelsi enstalasyonları ya da "ortamları" ile tanınıyor. Babasının geometrik düzenine karşı çıkan Fujiko, geometrinin silindiği ve formların ismini yitirdiği alanlar yaratmak için aynı hammaddeyi, su buharını kullanıyor.

* Antarktika'da, Cabo Rey'in 18 kilometre kuzey doğusunda yer alan bu küçük takımda, Birleşik Krallık Antarktika İsimleri Komitesi (UK-APC) tarafından Japon bilim insanını onurlandırmak için bu isimle adlandırıldı.

BUZDAN ADAM II

Otizm hakkında söylenen klişelerin tersine, ağabeyim başını duvara çarpıyor ya da fiziksel temastan kaçınmıyor. Sadece pasif; karnı açsa buzdolabına ya da uykusu varsa yatağa gitmez. Ne yapması gerektiğini söylemezsek sürekli olarak hareketsiz kalır. Bu yüzden, sabah kalktığı andan gece yatacağı âna kadar yapması gereken şeylerin büyük çoğunluğunu ona söylemek zorundayız. İçeride nasıl bir sorun olduğunu bilmiyoruz. Bence beyninde bir yerde sen ile ben arasına, bir eylemle diğeri arasına giren bir çatlak var. Tıpkı internetten yüklenmiş bir video seyretmeye çalıştığımızda ağ sinyali yetmeyince arada bir hareketlerin donması gibi. Doktor nörotransmitterlerden bahsetti. Bu, bize sarılmasına ya da nasıl olduğumuzu sormasına engel oluyor; yarım saatten kısa sürede ayakkabı bağcıklarını bağlayamamasına yol açıyor. Bir kapıyı kapatırken bazen donakalmasına neden oluyor.

M bir heceyle diğeri arasında kar varmış gibi kekeliyor.

“An-an-an-ne, tuvalete gideyim mi?”

Kelimenin tamamını telaffuz etmeden önce ortalama dört kez kekeliyor.

Salata yerken, M zeytin çekirdeklerini tabağın kenarına diziyor. Yemek sona erdiğinde elimizdekiler: Aynı hizadaki tabak ve bardak, sağda paralel duran çatal bıçakların aralarındaki mesafe tabağa olan mesafeyle eşit, zeytin çekirdeği sırası bardağa ve çatal bıçağa dikey duran bir yatay çizgi oluşturuyor.

Salt yapısalcılık.

KAHRAMANLIK ÇAĞI

Kutupların keşfinin oluşturduğu kahramanlık ağı –1890 ile Kaptan Shackleton’ın 1922’de ölümü arasındaki dönem– fotoğraf makinelerinin geliştirilmesi ve sinematografinin icadıyla aynı zamana denk geldi, dolayısıyla çok sayıda kutup kâşifi bu yeni araştırma yönteminde potansiyel gördü. Lakin o döneme ait, belgesel sinema tarihçilerinin fazla ilgisini çekmemiş bir dizi film var. Bu filmlerin hikâyesi henüz yazılmadı.*

Daha yakın geçmişte gerçekleştirilen başka fetihlerin (mesela uzayın) tersine, kâşiflerin geride bıraktığı belgesel miras sadece tartışmasız bilimsel değeri taşımakla kalmıyor, aynı zamanda kahramanlarından birkaçının edebi yeteneğini de gözler önüne seriyor. Antarktika keşif seferi Terra Nova’dan (1911-1912) hayatta kalanlardan biri olan Apsley Cherry-Garrard şöyle yazdı: “Keşif, entelektüel tutkunun fiziksel ifadesidir.”

Kutupların keşfinin oluşturduğu kahramanlık ağı temel olarak, bir noktanın fethinin eşit olmayan bilimsel amaçlara sahip bir yarışa dönüştüğü ulusal başarılar sahnesi olarak başladı.

* Okur, konu hakkındaki bilgisini artırmak için 1900 ile 1930 arasında kutuplarla ilgili filmlere adanan Cineteca de Pordenone Sessiz Film Festivali’nin 35 numaralı kataloğunda yer alan Jan Anders Diesen ve Bryony Dixon imzalı “La corsa al Polo” (2011) başlıklı metne başvurabilir.

İnsanoğlunun elverişsiz ortamlardaki temsili romantik temelde anlaşılabilir: Haşmetli doğa manzaraları, tek düşmanı zorlu iklim koşulları olan bir maskülen epiğin fonunu oluşturuyordu.

Kuzey Kutbu'nda sayısız kişiye rehberlik eden İnuitler, keşif seferlerini bekleyen, eşlik eden ya da teşvik eden kadınlar; hepsi karın altında gömülü kaldı.

Keşif notları IV:

26 AĞUSTOS 2012

Ay'a ayak basan ilk kişi olan Neil Armstrong öldü. Vefat ilanında, gelecek kuşaklar için Mars'ı fethetmenin görevimiz olduğu yazılı.

27 AĞUSTOS 2012

Hava sıcak ama ben kardan bahsediyorum.

30 AĞUSTOS 2012

Haber:

Scott'ın gemisi *Terra Nova* bugün Grönland'da bulundu. Bir sonarla denizaltında denemeler yapan birkaç biliminsanı elli yedi metre uzunluğunda bir cisim tespit etti. Aralarında Scott'ın keşif seferinin tarihine büyük ilgi duyan biri, onun Güney Kutbu'nu fethetmek için İngiltere'den demir alan efsanevi gemi olabileceğinden şüphelendi. Habere bir de video eşlik ediyor. Ekranda bir sondanın karanlık deniz dibini taraması görülüyor. Önce sadece aydınlatılmış plankton partikülleri ayırt ediliyor, ardından son derece aşınmış ahşap parçaları beliriyor. *Terra Nova*'yı beyaz mezarında rahatsız etmek bence kutsal bir değere saygısızlığa en fazla yaklaşan şey.

12 EYLÜL 2012

Son zamanlarda alışılmadık bir şey oluyor: Genellikle pasif ve sakin olan ağabeyim, pantolonunun düğmesini açamadığı ya da tıraş olamadığı için sinirleniyor. Ardından etrafında ne varsa yere atıp ağlıyor. Bunu sadece annem gördü ve kısa süre önce endişeyle bana anlattı.

Ağabeyim onun geleceği hakkında endişelenen annemle babamdan uzun yaşayacak. İnsan Tanrı'ya inanmadığında, tüm bunlara bir anlam vermek zor. Ağabeyimi başka dönemlerde, başka ailelerle hayal ediyorum. Eskimolar onu buzda terk eder miydi? Ortaçağ'da hayatta kalır mıydı? Elli yıl önce onu bir akıl hastanesine yatırır mıydı? Tüm bunlarda benim sorumluluğum ne?

15 EYLÜL 2015

Haber:

İki kişi öldü: Seksen iki yaşında bir anne ve kırk yaşındaki engelli kızı. Annenin doğal nedenlere bağlı olan ölümünü engelli kızının açlıktan ölmesi izledi. Kuzey Kutbu'nda yalnız, izole bir şekilde mi yaşıyorlardı?

Hayır, benim ülkemde yaşıyorlardı.

MISS BOYD LAND

Louise Boyd 1955 yılında Yeryüzü'nün dönüş eksenini üzerinde uçan ilk kadın oldu. Altmış sekiz yaşındayken uzman pilotların kullandığı bir özel uçak kiraladı ve Kuzey Kutbu'na gitti. Bu zengin bir ihtiyarın şımarıklığı değildi; 1926'dan beri büyük coğrafî, bilimsel ve stratejik değere sahip yedi kutup seferine liderlik etmişti. İngilizcede telaffuzu *void* (boşluk) kelimesiyle çok benzer olan Boyd, dünya haritasının tanınmayan alanlarını keşfetti. Kuzeybatı bölgesi ve dönemin en modern teknikleriyle ölçüp fotoğrafladığı Grönland deniz tabanı konusunda uzmanlaştı. Danimarka hükümeti, teşekkür etmek amacıyla keşfettiği Kutup bölgesine onun adını koydu: Louise Boyd Land. Yayınları, fotoğraf ve filmleri, iklim değişiminin Kuzey Kutbu'ndaki etkileri değerlendirilirken hâlâ göz önüne alınıyor.

Boyd'un internette bulunabilecek biyografilerinde yazdığı gibi, bu öncü kadın, California, San Rafael'de doğdu. Anne babası altın madeni sahibi olan Louise, iki erkek kardeşi Seth ve John ile birlikte, San Francisco, Marin County'de büyüdü. O daha genç bir kızken iki erkek kardeşi kısa bir süre içinde kalp hastalığından öldü. Yıkılan anne baba kızlarına bel bağladı.

Louise yirmi iki yaşındayken aileye ait yatırım şirketinin başına geçti. Otuz yaşındayken bir araba alıp Amerika Birleşik

Devletleri'ni katetti. O dönemde otoyol yoktu ve yolların çoğu asfaltsızdı. O sene ve ertesi sene anne babası öldü. Zengin ve ailesiz bir kadın olarak kendini şehrin sosyal hayatına katılmaya adanmıştı. Kısa süre sonra bundan nefret etti ve çocukluğundan beri bir belirip bir kaybolan Kuzey düşü nüksetti. 1924'te kutupların buz kütlelerine dokunan fiyortları ilk kez gördüğü Norveç'ten başladığı bir dizi kutup yolculuğuna çıktı. Spitsbergen kıyılarına yaptığı o yolculukta, uzaktan buz kütlelerini seçince şöyle dedi:

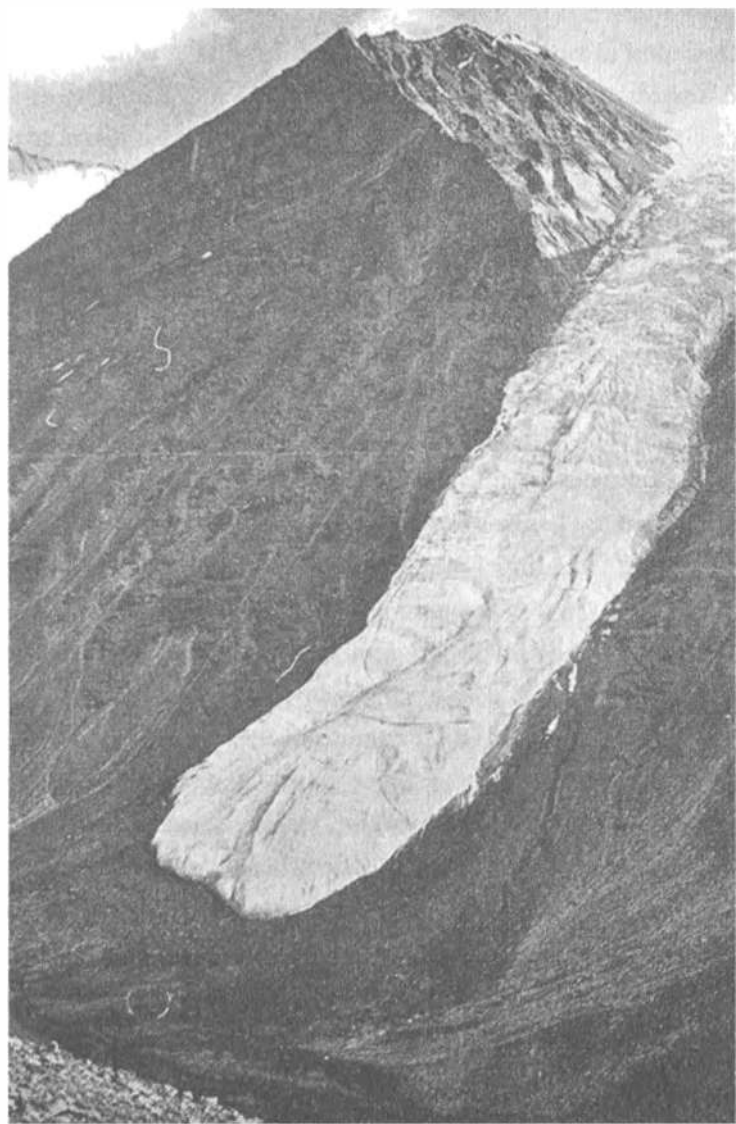
“Orada olup dışarı bakmak istiyorum, burada içeri doğru bakmak yerine.”

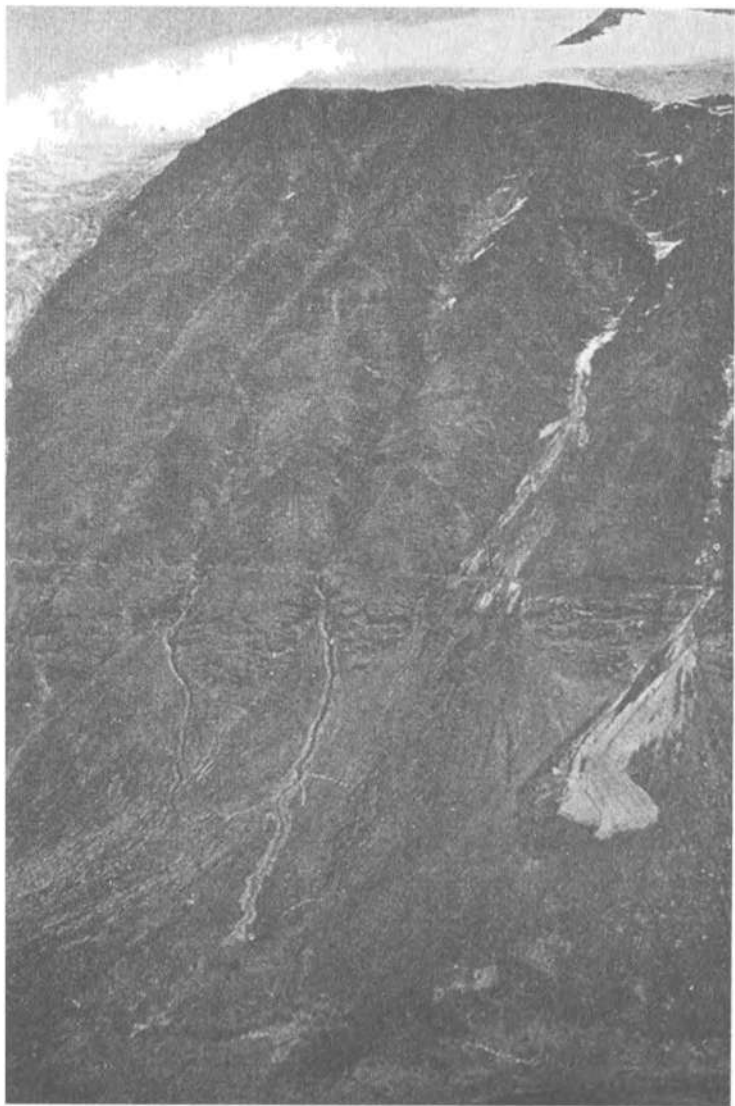
Bu kelimelerde yansıdığımı hissedince, ben dışarı mı yoksa içeri doğru mu bakıyorum, diye düşünüyorum. Başkalarını okuduğumuzda kendimizi mi okuyoruz? Yazdığımızda baktığımız yön *içeri* mi yoksa *karşısı* mı?

Olaylara ve belgelere geri dönüyorum: İnternette bulduğum fotoğraflardan biri iki dağ arasındaki bir buzulu gösteriyor. Aralarında kayan beyaz dil, donmuş maddenin soğğunun ötesine geçiyor; kavisli form –yarı sıvı, yoğun– keşfedilmemiş olanın bilinen bir toprağı sessiz ve cinsel bir şekilde yalaması gibi kayıyor.

Boyd boşluğun keşfinden büyüleniyordu. Fotoğrafta manzaranın katılığını istila eden ölçülemez sıvının zaferi olarak ortaya çıkan bir keşif.

Tüm referans noktalarını yitirmiş birinin boşluğu sınıflamak için çıktığı bu epik yolculuk, merkezci form ya da santrifüj güç olarak temel ev fikrini vurguluyor; yuva olarak, sığınak olarak, savaş alanı ya da büyülü kule olarak.

Fotoğraf: Louise Boyd.

HAVUZLARIN DEVAMLILIĞI

Gizliden gizliye dünyanın tüm havuzlarının birbiriyle bağlantılı olduğunu düşünmüşümdür. Bulundukları yarımküreye göre, suları yeraltı kanallarından Arktik ya da Antarktika kıtasına doğru süzülür. Tabakaların buzu çözülünce bunlar tekrar bir araya gelir ve tuzdan arındıran bitkilerde yoğunlaşarak denize dökülür ve son olarak tekrar göllerine, haznelerine ve belediye havuzlarına geri dönerler. Bu aynı su her gün içimize süzülerek vücudumuzun %70'ini oluşturur. İçgüdüsel olarak günde ortalama iki litre emilip boşaltılarak, idrar, gözyaşı, dışkı, tükürük, ter ya da ağız ve deriden yayılan buhar aracılığıyla bizi terk eder. Seksen altı trilyon beyin hücresinin her biri büyük ölçüde, yokluğunda yavaş yavaş bilincimizi yitireceğimiz sıvı maddeden oluşur. Yani, bilincimizin %70'inin sudan oluştuğunu söyleyebiliriz; okyanuslar, göller, nehirler, havuzlar bizim içimizde süregelirler ve düşüncenin derinliklerine kadar sızarlar. Gelgelelim, kalan %30 katı madde yedi yılda bir tamamen yenilenir. Hikâyenizin devamlılığından, her gün nehirler, şelaleler, kıtalar, kalabalıklar tarafından katedilen aşırı kırılgan, geçirgen bir sınır olan fizikselliğin sürekli talanına rağmen biriktirmeyi başardıklarınızdan başka, sizden geriye hiçbir şey kalmaz.

BUZKIRAN

Bu projede sık sık tıkanıyorum. Etrafımda hiçbir şey yok; beyaz. Ama aşağıda bir sürü şey var. Fokların ısıkları. Konuşmak istediğim şey kutuplar mıydı? Yoksa beni büyüleyen sadece buzun görüntüsü mü? Değişkenlik, yön duygusunu yitirmek, soğuk (hava sıcak), kararlılık. Kutup kâşiflerine ve beyazla çalışan bizlere de eşlik eden hisler. Çünkü ilgimi çeken şey aslında kutup kâşifleri değil, istikrarsız bir alanda arayış fikri. Tüm bunlardan metafor gibi bahsetmek isterdim, çünkü bulmak istediğim şey bir epik, rakipleri ya da düşmanları olmayan yeni bir epik, insanın kendisinin ve düşüncesinin epiği. Sanatçılar ve yazarlarınkı gibi.

Bazı dağcılar en büyük zirvelerine şiddetli bir kişisel krizin ardından, bir çıkmaz sokağa girdiklerinde ulaşırlar. Annemi, bakıma muhtaç anne babası veya çocuklarıyla ilgilenen çok sayıda insanı ya da vücudun hastalığı gibi çözümlenemez bir duruma karşı koyan herkesi düşünüyorum. Bunlar da epik, mücadele. Ama henüz bunlar için güzel görseller ya da iyi metaforlar yok.

Onları ben arıyorum.

Keşif notları V:

KAHRAMANLAR

Herzog'un başkahramanın bir buharlı gemiyi diğer tarafından indirmek için bir dağa çıkardığı filmi *Fitzcarraldo*'da mesele, bir kahramanla mı yoksa antikahramanla mı karşı karşıya olduğumuz. Bu soru, kahramanlarının kişisel biyografilerine dikkat kesilirse, fetih ve keşiflere dair yaptığım okumaların büyük bölümünü içeriyor: Amundsen, Boyd, Cook, Peary, Shackleton, Scott.

DERSTE

Bugün öğrencilerimle derste bir hipopotama âşık olan bir adam hakkında hikâye yazıyorduk. Biri itiraz etti: "Bence mors olması gerek; onları öpmek daha zor."

AVCI

Arıyorum. Ne zaman döneceğimi bilmiyorum. Ganimetleri getireceğim, ama ne zaman bilmem.*

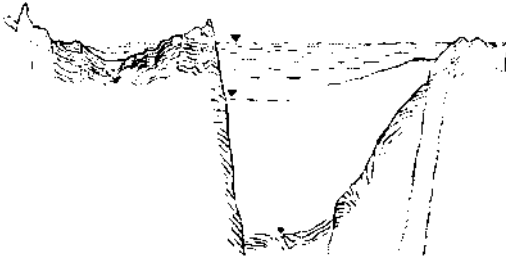
* Björk'ün *Homogenic* albümünde yer alan "Hunter"ı çalıyor.

YÖNTEM

Ağabeyim bana bir sürü şey öğretti: Ben çok küçükken başladı. Ben boyama kitaplarının her sayfasına aceleyle bir şeyler karalar-ken, o, benim ardımdan, benim yaptıklarımın üzerini, sanki benim izim mevcut değilmiş gibi sabırla ve sistematik olarak boyardı. Bu beni aynı anda hem öfkeliendirir hem de büyülerdi. Aynı şekilde, benim yarım bıraktığım çıkartma albümlerini o tamamlardı. Sistematiklik hep sinirlerimi bozmuştur, çünkü karakterime ters ama sonuçlarına baktığımda hep ona ulaşmaya çalıştım. Sonunda sistematik olarak bir şeyler karalayan birine dönüştüm.

II

BUZDAĞLARI HAKKINDA KÜTÜPHANE

KUSUR

Sekiz yaşımdayım. Bir gün, okuldan döndüğümde annemle babam beni yemek odasında bekliyor. Babamın kucağına oturuyorum. Anlattıkları şeyi iyi anlayamıyorum; iki evimin olacağını, babamın bize video satın alacağını söylüyorlar. Duruma iyimser bir görünüş katmaya çalışmalarına rağmen, mutlu görünmüyorlar. Ağabeyim sakince kabulleniyor, ben ağlıyorum.

İlk Noel’de, mutfakta çekmecelerin dibinde ve annemin çantasında yeşil haplar buluyorum.

Babam kot pantolon ve kovboy çizmesi giymeye başlıyor. Bir plak dükkânındaki tezgâhtar kızlara gençlerin hangi müziği dinlediğini soruyor. Otuz altı yaşında. U2’un *War* plağını satın alıyor. İkinci Noel’de babam geri dönmeyi deniyor. Bir şeyler yolunda gitmiyor ve tekrar gidiyor. Çocukluğumun en kederli günü o. Annem sabah yataktan kalkamıyor.

“Haplardan iç anne, iyi gelir.”

Bana para veriyor, Noel hediyelerini satın alıp paket yapıyorum. Dokuz yaşımdayım.

Benzer Noel’ler geçiriyoruz. 1992 krizi. Tanınmış bir giysi markasının satış temsilcisi olan babam, nasıl olduğunu pek bilmediğim bir şekilde işsiz kalıyor. “Ödemelerin askıya alınması”, “Katalonya tekstil sektöründe kriz”, “geçici olarak işten çıkarma” gibi şeyler

duyuyorum, kısa süre önce de tekrar duymaya başladım. Yıllar boyunca tam olarak ne yaptığını bilmiyorum; bazen kot ya da çorap markalarının temsilciğini yapıyor. Gümüş rengi bir valizde örnek ürünler taşıyor. Öğretmen olan annem bakımımızı tek başına üstleniyor.

Otuzlu yaşlarının sonunda, babam maraton ve triatlon koşuyor; ya bunu yapacağım ya da alkolik olacağım, diyor. Beni almak için okula geldiğinde kadın öğretmenlerden bazılarının bakışları ve soruları, bana onun baştan çıkarıcı bir erkek olduğunu düşündürüyor. Saçları kızıla boyalı bir ressamla bir ilişkiye başlıyor. Başkentte yaşamış, sofistike bir kadın. Benden dört yaş küçük bir kızı var. Kadının anne babası şehir merkezindeki bir dairelerini ona veriyor ve birlikte yaşamaya başlıyorlar. Duvarlarda çok sayıda resim, orijinal sanat eserleri var; bazılarını bir galerisi olan eniştesi ödünç vermiş; diğerleri ona ait. Makyaj çantalarıyla ve çok sayıda parti elbisesiyle oynuyoruz. Bazen seviştiklerini ve ardından kavga ettiklerini duyuyorum. Sık sık Juan Luis Guerra'nın bir plağı duyuluyor. Babamın şimdi neden öbür kızı okula götürdüğünü anlamıyorum.

Evde olmamasının bende yarattığı özlem duygusunu, bir kartonu pencere gibi boyayıp her iki tarafına perde niyetine kumaş parçası yapıştırarak üzerine yazdığım bir şiirde ifade ediyorum. Babam eserimi, üvey kız kardeşimle ortak yatak odamıza, onun çizimlerinin yanına asıyor. Okuldan döndüğüm bir gün, babam evde yokken, ressam kadın şiir yüzünden beni azarlıyor. Sansür ve sözün gücüne dair aldığım ilk ders bu. İlişkileri dört yıl sürüyor ve birkaç tutkulu patlamanın ardından sona eriyor. Babamın henüz

düzenli bir işi yok ve şehrin yoksul bir bölgesindeki yeni kiralık evini bize göstermek istemiyor. Yıllar sonra, müstakbel eşi bana bir fotoğraf gösteriyor: Daire küçük ve kasvetli, ona ait olan tek eşya bir bisiklet.

Annem ikinci bir lisans eğitimi almak istiyor ve çoğu akşam evde yok. Düğün fotoğrafları evin yemek odasında duruyor. Yıllarca da orada kalıyorlar.

Babamın ailesi boşanmadan annemi sorumlu tutuyor; onlara göre annem işine kafayı takmış ve babamı ihmal etmiş. Anne tarafına gelince, küçüklüğümden beri sırdaş olmaya, boşanmanın nedenlerini (babamın geceleri yokluğu vs.) sınıfta kaldığım bir ders gibi tekrar tekrar dinlemeye alıştım.

Her iki taraf da bana yeni sayfaya geçmemi söyledi.

Ben de yazıyorum ve yeni sayfaya geçiyorum.

Keşif notları VI:

OŞİNOGRAFI

Dün iş arkadaşım olan C'ye yabancı Antarktika kâşiflerinin adlarını sayarken, o da bana prestijli Katalan oşinograf Pepita Castellví'den bahsetti. Dünya Kutup Yılı olan 2007'de Mercè şenliklerinin başlangıcında yaptığı konuşmayı buldum:

İnsanlığın büyük bir bölümünün Yeryüzü'nün dışında mücadelelere atılabilmesini sağlayan bilimsel ve teknik gelişmeye ulaştığı bir dönemde, gezegende bilim için hâlâ kesinlikle bilinmez olan yerlerin kalması paradoks gibi görünebilir. En önemli örnek okyanuslar. [...] Yeryüzü'nün %75'ini kaplıyorlar ve denizaltındaki oyuklar kıtaların yüzeyinde mevcut olanlardan çok daha derin. Everest 8.800 metre yükseklikte ama günümüzde bilinen en derin deniz çukuru 11.000 metre derinlikte. Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, gezegendeki en önemli şeyin yüzeydeki karalar değil, onları çevreleyen büyük su kütlesi olduğunu düşünmek kaçınılmaz. [...]

Bu aşamada, kocaman buz kütleleriyle düşük enlemlerde suların ısınmasını dengelemek için ısı tamponu görevi gören kutup bölgeleri devreye giriyor. Antarktika'da gerçekleştirilen incelemeler bilim için çok yeni. Gerçek anlamda 1957

yılında İkinci Dünya Jeofizik Yılı'nın kutlanmasıyla başladı. İspanya bu hareketin dışında kaldı çünkü daha makul seviyede bir araştırma için gereken minimum araçlara bile sahip olmadığından yüksek ölçekli bir yola çıkamazdı ve çıkmayı da istemiyordu. [...]

Doğada gerçekleşen tüm olayların elementlere kaydedildiğini ve bugün büyük bir kitap gibi erişimimize açık olduğunu söylemekten çok hoşlanıyorum. Sorun, bize gösterilen şeyi okumayı bilmememiz. Gerçekte bilimsel araştırma, doğanın bize söylediği şeyi yorumlayabilmek için bu dili öğrenmekten başka bir şey değil.

[...]

Sözlerimi, Antarktika'da gerçekleştirilen en büyük maceralardan birinin başrolünde yer alan kutup kâşifi Ernest Shackleton'dan bir alıntıyla bitirmek istiyorum: "Kutup bölgeleri, onun için mücadele edenlerde, uygar dünyadan dışarı hiç çıkmamış olan insanların derinliğini kolayca anlayamayacağı bir etki bırakır."

PİNPON

On altı yaş. Annemle tartıştığımdeki, bu sık olan bir durum, hayran olduğum babamla birlikte yaşamaya çalışıyorum. Çocuğu olmayan ve ondan çok genç olan yeni İngiliz kız arkadaşı, rolünü doğru oynamak için çabalıyor. Ama bir ergenle birlikte yaşama fikri aklında yoktu. Kanepeye yerleşmemden üç gün sonra huzursuz sessizlikler ve ebeveyn yatak odasında fısıldaşmalar başladı. Bir seferinde yeni kiralık dairenin incecik duvarlarından acılı bir ses duyuyorum. Dördüncü gün kadın gergin bir sessizlikle balkonda oturuyor.

Eşyalarımı topluyorum. Sırt çantam ve ikinci el *derb variant**'ımla annemin evine geri dönüyorum. Pinpon. O dönemde benden oldukça büyük olan ve bir işgal evinde yaşayan bir kaykaycıyla çıkmaktayım. Yirmi dört yaşında, tek işi kaykayla kaymak ve haşış satmak. Arada bir geceyi onunla geçiriyorum. İyi notlar ve ödüllerin sonu geliyor. Sık sık dersi asıyorum.

Sekiz yıl geçti ve annem hâlâ işyerinde ya da benim okulumdaki insanlara boşandığını söylemedi. Başkalarının ona acımasını önlemek için diye tahmin ediyorum. Lisede –ülkemin devlet eğitim

* Motosiklet markası. (e.n.)

sisteminde hâlâ yama olarak kullanılan, doksanlı yılların barakalarından biri olan, her sınıfı tıklım tıklı bir devlet okulu– düzenli bir aile yaşamı olan ve pek de meraklı olmayan öğrenciler daha iyi ilerliyor. Diğer öğrencilerse yoldan çıkmak için fırsat buluyor; yandaki barda sonu gelmez kart oyunları ve langırt, yandaki parkta sonu gelmez haşış içmeler. Hevesli bir öğretmen, o mekânlarda dolaşan bir polisten çok daha fazla hayat kurtarıyor. Beni sınıfta tutan dersler sanat ve felsefe. Kendi kararım ile okulun psikoloğuna gidiyorum. Bana aile üyelerimi soruyor. Kâğıda bir tür gen haritası çiziyor. Fazlasıyla boş alan var. Parçalar eksik ve destek noktaları baş aşağı. Şaşkınlık ifadesini gizlemeye çalışarak gözlüklerinin üzerinden bana bakıyor. Boş bir plan çizelgesi veriyor. Organize olmam gerektiğini söylüyor. Bir daha onu görmeye gitmiyorum.

Bir alternatif moda mağazasında kıyafet bakmaya gittiğim bir gün, rozet takmış ve platform ayakkabı giyen tezgâhtar çocuk bana iş teklif ediyor. Çalıştığı kulübe gitmemi, beni teste tabi tutacağını söylüyor. Tekno müziğin ortaya çıktığı dönem. Laurent Garnier, Jeff Mills, Daft Punk ve en iyi DJ’ler oraya uğruyor. Arkadaşlarımla birlikte dans etmekten ibaret olan testten sonra, hafta sonlarında kulüpte çalışmaya başlıyorum. Diğerleri de geliyor, yani şimdi bedavaya giriyorum ve biraz da para kazanıyorum. Kılık değiştirmek hoşuma gidiyor.

Beni işe alan çocuk Vanity –kendisinden kadın olarak bahsediyor– bize Blade Runner, Björk ya da fütürist, androjen ya da Japon esinli makyaj yapıyor. Saçlarımız kısa ve oksidanla açılmış ya da boyalı, tepesi ibik gibi ve çok uzun postişli. Fransa’ya yakın olması nedeniyle, mekân ülkede duvarları tekno ritmiyle titreyen ilk yerlerden biri. Ortak aşk vaadi havada süzülüyor. Extasy bunu

tetikleme işini üstleniyor. İnsan-robota dönüşmek için takmayı en çok sevdiğim peruk menekşe renginde ve dümdüz küt modelde. Ama bugün, klima borularından kesilen parçalardan yapılmış gümüş rengi geyşa peruğumu takacağım. Go-go dansçılarının giyinme odasında sönük balonlardan yapılmış elbiseler, gerçek şekerlemeyle kaplı (bazıları düşmüş) şeffaf plastik tulumlar ya da uzaylı giysileri bulunabiliyor. Peruğum çok dikkat çekici olduğundan bugün kısa, sade, beyaz bir elbise seçiyorum.

Mekân uğulduyor. Vanity aceleyle bize makyaj yapıyor; gözlerimi kaplayan beyaz bir yatay çizgi ve fosforlu sarı renkte takma kirpikler. Tüm vücuduma gümüş rengi sim serpiyor ve makyajımı sabitlemek için yüzüme üflüyor. Tamamdır. Memnun gülümsüyor.

“Hadi bakalım çocuklar, piste inin!” Alkışlıyor ve tiz bir sesle gülüyor...

Dışarıda desibel sağır edici seviyede. Siyaha boyanmış mekân eski bir manastırın içinde ve üç katı var: En üstte ofisler ve soyunma odaları; orta katta kanepeler, bir çift bar ve kemerli tavanıyla küçük bir dans pistine sahip bir *chill out*; alt katta da, barla çevrili ana dans pisti ve dışarıda mekânın müdavimlerinin büyük bir kısmının giysileriyle yüzdüğü havuzlu bir teras var. Platform çizmeler sayesinde ulaştığım bir seksen boyla ve beyaz mini elbisemle, telaşla bir şey arıyor gibi görünen ergen gruplarının arasından geçerek podyuma yöneliyorum. Bana kocaman gülümseyerek ve extasy ile amfetaminin neden olduğu çılgın ve masum arası bakışlarla yanıt veriyorlar. Bundan daha minnettar bir izleyici grubu yoktur. Koridoru ana dans pistinin üzerinde yükselen podyumdan ayıran ikinci katın korkuluğundan atlıyorum. DJ müziğin ritmini düşürerek bana hoş geldin diyor ve ışık teknisyeni bana odaklanı-

yor: Işığın rengi eflatundan beyaza dönüyor. Spot ışığı gözlerimi kamaştırıyor ve hoş bir sıcaklık hissediyorum; kolumu gözlerime siper ederek nereden geldiğini bulmaya çalışıyorum. Müziğin basları tüm vücutta titreyerek bir anlık duraklama yaratıyor; zevke programlanmış bir tür insan-robot olan Pris uyanıyor. Beyninin bir kısmı ritim değişikliğini şaşmaz bir şekilde öngörüyor ve yanlamasına bir kalça darbesine dönüştürüyor. Başı bir o yana bir bu yana doğru eğilerek davul darbelerini işaretliyor, omuzları ise melodinin artışıyla uyumlu olarak etkinleşiyor. Başının etrafında gevşeyen kolları, ritimleri üst gövdelerde titreştiren –BUM BUM BUM– dairesel enerjinin önce yumuşak, ardından çılgınca etkisiyle yavaş tai-chi hareketleriyle onu okşuyor; vücudu canlı robot hareketleriyle yanıt veriyor. Pistte, gövdesinde extasy taşıyanlar gözlerini aralıyor ve alt çenesini açıyor. Siyah ışık gülümsemeleri parlatıyor ve yeni Daft Punk şarkısının ilk bas akorlarının girişi duyuluyor. *Vocoder* devreye giriyor:

Around the world Around the world Around the world Around the woorld.

Eşlikçim ortaya çıkıyor, mavi saçlı, üstü çıplak, gümüş rengi dar pantolon ve Buffalo beyaz platform bot giymiş, genç bir adam. Michel Gondry'nin video klibindeki adımları taklit ederek mum-yaya dönüşüyoruz. DJ yeni bir *sampler* sunuyor; herkes başını sallayarak ritme eşlik ediyor. Güçlü ve kuru bir bas ritmi. Birkaç kişi başparmağını bize doğru kaldırıyor. Ritim gittikçe hızlanıyor. Dans bir yarışa dönüşüyor; temel adımları belirliyorum. Atalet. Bana içecek teklif ediyorlar. Biri bir hap veriyor. İçkiyi içiyorum. Korkuluğun üzerinden atlayıp podyumu dans arkadaşşıma bırakıyorum. Bu kadar yüksek seste konuşmak çok zor; ben geçerken başparmağını kaldıranlara biraz zoraki bir şekilde gülümsüyorum. Soyunma odasına ulaşınca hapı *culotte*'umdan çıkarıp tuvalete atıyorum.

Gecenin sonunda, podyumda on beş dakikalık dört adet dans nöbetinin ardından makyajımı temizliyorum. Dışarıda insanların büyük çoğunluğu hemen hemen berbat hâlde, diskoteğin kapısında toplanmış, başka bir bara gitmek için planlar yapıyorlar. Şehrin dış mahallelerinden birinde bir parti var. Gün doğuyor. Partiye gitme davetlerini reddediyorum ve motoruma biniyorum. Annem o kadar geç saate kadar dışarıda olmama izin vermiyor, yakalarsa beni mahvedecek. Sabah saat altıda buz kesmiş hâlde eve döndüğümde kapıyı o kadar yavaş açıyorum ki kapı kulbuna takılı ziller bile çınlamıyor. Holde soyunuyorum, kıyafetlerimi sağdaki küçük odaya saklıyorum ve üzerimde külot ve tişörtle kalıyorum. Mutfağa gidip bir bardak su alıyorum. Elimde su bardağıyla sakince annemin odasının önünden geçiyorum, kapısı aralık.

“Şu çalar saat çok sinirimi bozuyor anne.” Uykulu bir ses tonu çıkarıyorum.

Birkaç ay sonra shot içkiler etrafında yapılan saçma muhabbetlerden sıkılıyorum ve kazandığım paranın büyük kısmını kı-

yafete harcadığımı fark ediyorum. Ve öylesine bir gün artık işe gitmiyorum.

Kitap okumak, elli yaşında doğmuşa benzeyen hanımefendilerin verdiği kibirli edebiyat dersleriyle özdeşleştirmedığım en sevdiğim yıkıcı etkinlik. *Fortunata ve Jacinta*, Galdós, 98 Kuşağı. Peh. Dersten kaçıp okulun yanındaki barda kitap okumaya gidiyorum; Henry Miller'ın *Dönenceler*'ini ziyaret ediyorum, Anaïs Nin'in sırdaşıyım. Okumak uyuşturucudan daha eğlenceli, sosyal açıdan kabul edilen ve daha ucuz bir yabancılaştırıcı etkinlik. Hiçbir kriter uygulamadan her tür yeni yayını, Corin Tellado'nun romantik romanlarını, öğretmen olan teyzemin taşınırken bize bıraktığı kitap kutularından miras kalan evdeki psikoloji, felsefe ve pedagoji rehberlerini okuyorum. En sevdiğim kitap, Nietzsche adlı bir yazardan *Putların Alacakaranlığı*. İçi bana anlaşılmaz ama büyüleyici geliyor: N-I-T-X...

Şa-kes-pe-a-re.

Prust.

Keşif notları VII:

ARKTİK'TEN ÇAĞRI

Ağabeyim biraz spor yapsın diye, babam annemin evindeki odama komşusunun verdiği bir koşu bandını kurdu. Aydınlığa bakan oda küçük ve eşyalarla tıkabasa dolu; taşındığımdan beri bir nevi depoya dönüştürüldü. Orada nadiren uyuyorum ama kitaplarımı ve taşınmadan geriye kalan eşyaları bırakıp sonradan almaya gidebileceğim sabit bir yer olduğunu bilmek benim için önemli. Bir demir atma noktası. O küçük odanın apartman dairesinden çok villaya uygun bir makineyle tamamen işgal edilmiş olması beni rahatsız ediyor. Her halükârda, ağabeyim onu kullanmıyor. Evde kalıp yazmak yerine birini aramayı düşünüyorum. Şu anda babam Noel'i diğer ailesiyle birlikte Laponya'da, Noel Baba'yı ziyaret ederek geçiriyor. İnsan sonrasında kimseyi görmeyi planlamıyorsa, akşam tehditkâr olabilir. Erkek arkadaşımı hafta sonunu birkaç arkadaşla geçirmeye, bensiz gönderdim. İlk kez değil; zaman, yazmak için sahip olduğum azıcık zaman benim için çok değerli.

“Sanat sepet işlerini yapmak için kalıyorsun,” dedi gitmeden önce, dişlerinin arasından.

Kuşkular ve yalnızlık hissi ısrarcı. Bunu yazmama değer mi, hatta yazmaya ne hakkım var bilmiyorum.

Sylvia Plath bana *Worse even than your maddening song, your silence** diye hatırlatıyor.

Birini aramayı düşünüyorum ama bu tatil günlerinde şehirde kalan arkadaşım yok. Annem yirmi yıl yalnızlıktan sonra internetteki bir eş arama sitesinde biriyle tanıştı ve mutlu görünüyor. Aramaları seyrekleştirdi. Bir saat egzersizin her şeyi silip süpüreceğini düşünüyorum. Noel dönemi bazılarımızı ergenliğe geri döndürüyor.

Kısa süre sonra iş rutini tekrar başlayacak. O zaman tüm bunları düşünmeyeceğim. Ama arada bir, tatillerde, yalnız olduğum hafta sonlarında geri döneceğim. Tam da bilgisayarı kapatmak üzereyken, nadir zamanlarda olduğu üzere babam arıyor.

Kuzey Kutbu'nda geçirdikleri Noel'i anlatıyor. Bazen aramızda bir tür telepati olduğunu düşünüyorum; çocukluğumda da sahip olduğumuz telepati. Onu düşündüğümü duymuş mudur? Karısının yeğenleriyle Noel Baba'yı ziyarete gittiklerini, iglo otelleri ve ren geyiklerinin çektiği kızaklarla yaptıkları turu anlatıyor. Her şey çok turistik, diyor. Kuzey ışıklarını sormaya vaktim kalmıyor, hat kesiliyor. Odamda telefon iyi çekmiyor. Ona iglo adını verdim.

M

Annemle babamı, neden anneannem ya da babaannem olmadığını, diğeri hayattayken neden sadece bir dedem olduğunu doğru bir şekilde kavrayabilmek için bir kuşak geriye gitmem gerekirdi (kendimizden bahsetmek için iki kuşak geriye gitmemiz gerekir). Ağabeyimin neden kaynaklandığını kimsenin bilmediği duru-

* (İng) Çıldırtan şarkın sessizliğinden bile daha kötü. (e.n.)

mundan bahsetmek için de. O hikâyeyi şimdi anlatabilir miyim bilmiyorum, hikâyeyi kendim de bilmiyorum ki.

Hayatıma tam da M benden yedi yıl önce doğduğu anda başladığımı hissediyorum.

Benim gelişim planlanmamıştı. Annem hamile olduğunu öğrendiğinde ağlamış. Ardından –bana yirmi yıl sonra söyledi– M’nin bir kız kardeşe ihtiyaç duyacağını düşünmüş.

Hamileliğin başlarında düşük riski varmış. Bu uyarıdan sonra, doktor tavsiyesiyle, annemle babam dikkatli davranmaya başlamışlar ve doğası çok aktif ve enerjik olan annem yataktan çıkmamış. Hamilelik neredeyse on ay sürmüş, çünkü ben dışarı çıkmak istemiyordum; erken kaçış da anne karnından ayrılmayı istememek de tam benim huyum, diğer yandan anlaşılır oldukları da söylenebilir.

Suni sancı verme kararından birkaç gün önce, 5 Ocak 1982’de, Üç Kral gününün arifesinde ve sokaklar çocuklara şeker atan kraliyet arabalarının işgalindeyken, ben huzurlara çıkmışım.

Annem gözlerim açık doğduğumu ve ona baktığımı söylüyor.

HABER 27.12.2013

Antarktika’da aydınlık gece bulutları

NASA’nın uzay gemisi AIM’den alınan veriler, her Güney Yarımküre yazında Antarktika’nın üzerinde beliren mavi renkli gece bulutlarının bir tür “jeofizik ampul” olduğunu kanıtladı.

Her sene ilkbaharın sonlarında gelip 5 ya da 10 günden uzun olmayan bir süre boyunca en yüksek yoğunluklarına ulaşıyorlar. Aralık ayı ilerledikçe, büyük bir gece bulutu kümesi Antarktika üzerinde duraklıyor.

Bu sene 20 Kasım'da elektrikli mavi renkte küçük bir bulut olarak başladı ve hızla yayılarak neredeyse tüm kıtanın üzerini kapladı.

AIM bir araya toplanan ve Güney Kutbu'nun etrafında dalgalanan bulutların ilerlemesini gözlemliyor. "Bulutlar bu sene Güney Kutbu üzerinde normalden erken ortaya çıktı." AIM'in bilim ekibinin bir üyesi olan, Colorado Atmosfer ve Uzay Fiziği Laboratuvarı'ndan Cora Randall böyle diyor. "AIM faaliyete geçtiğinden beri, sadece 2009 yılında bundan daha erken bir başlangıç kaydedildi."

Gece bulutları Yeryüzü'nün en yüksek bulutları. Çözölmekte olan meteoritlerin üzerlerine serpildiği bu bulutlar, dünya yüzeyinin 83 kilometre yukarısında, uzayın sınırında oluşuyor. Işık bu bulutları oluşturan minik buz kristallerine çarptığında, elektrikli bir mavi tonda yoğun bir şekilde parlıyor gibi görünüyorlar.

Güney yazı bu bulutların en fazla ışıldadığı ve en geniş alanı kapladığı zaman. Bulutlar Güney Kutbu'nun üzerinde Kasım ile Şubat arasında ışıldıyor ve Mayıs ile Ağustos arasında Kuzey Kutbu'na doğru ilerliyor.

Neden mi yazın? Yanıt atmosferdeki rüzgâr ve nem akışı düzenleriyle yakından ilişkili. Yaz mevsimi en çok miktarda su molekölünün dış atmosferden sızıp uzayın sınırındaki "meteor buharıyla" karıştığı dönem.

İlginc bir şekilde, yaz mevsimi aynı zamanda atmosferin en soğuk olduğu dönem, bu da buz kristallerinin oluşmasına imkân sağlıyor. Son yıllarda bu bulutlar yoğunlaştı ve daha geniş bir alana yayıldı. Gece bulutları XIX. yüzyılda ilk kez gözlemlendiğinde, onları görmek için kutup bölgelerine seyahat etmek gerekiyordu.

Gelgelelim, yeni yüzyıla girildiğinden beri, Colorado ve Utah gibi ekvatora yakın bölgelerde bile görüldüler. Bazı araştırmacılar bunun iklim değişikliğinin bir işareti olduğunu düşünüyor.

XIX. yüzyıldan beri Yeryüzü'nün atmosferinde miktarı çoğalan sera gazlarından biri metan. "Metan atmosferin üst katmanlarında yol aldığı anda, su buharı oluşturmak için bir dizi karmaşık tepkime sonucunda oksitlenir." AIM'in baş araştırmacısı olan Hampton Üniversitesi'nden Profesör James Russell böyle anlatıyor:

"Bu ilave su buharı buz kristallerinin büyümesini sağlamak için mevcut." Bu düşünce doğruysa gece bulutları en önemli sera gazlarından biri için bir tür tehdit. Russell bunun da onları incelemek için önemli bir neden olduğunu söylüyor.*

* <http://www.lavanguardia.com/vida/20131227/54397579936/aparecen-nubes-azules-sobre-antartida.html> [Erişim tarihi: 16.5.2016]

EV DEN AYRILMAK

Lisenin son yılında kendimi ders çalışmaya adıyorum; beni motive eden şey kaçmak, başkente gitmek. Annem seçtiğim bölümün ders vermeme yarayıp yaramayacağını soruyor, yanıt olumlu ve o da gitmeme izin veriyor. Üniversite sınavında iyi bir not alıyorum ve Güzel Sanatlar'a giriyorum. Diagonal Kampüsü'nde Mimarlık Fakültesi'nin arkasına saklanmış olan Güzel Sanatlar Fakültesi, XXI. yüzyılın başlarında öğretmenlerin arada bir uğradığı, nadir türlerle dolu bir teraryum. Felsefe ve sanat tarihi kütüphaneleri, gece olduğunda travesti ve transseksüellerin turlayarak bazen fakültenin barını paylaştığı yarı ıssız bir alandaki bir Marslı kolonisinin tapınakları gibi dikkat çekiyor. Kütüphaneler ilerleyen yıllarda benim yuvam olacak.

İki yıl içinde babamın iş durumu iyileşiyor ve hafta sonlarıyla tatillerde dükkânda çalışmama gerek kalmıyor. Yirmi yaşındayım ve canımın istediği zaman ve yerden yeniden başlayabileceğimi düşünüyorum. Yazın Eğitim Bakanlığı'nın bir bursuyla İngilizce öğrenmek için Londra'ya gidiyorum. Regent's Park'ın çimlerinde ve Virginia Woolf'un *Kendine Ait Bir Oda*'sını okuyarak, hiç içinde yazmadığım o kendime ait odayı fethetmenin bana neye mal olacağını fark ediyorum. Kursa gittiğim üniversitedeki ilan panosunda kalacak yer ararken, hukuk öğrencisi S

ile tanıyorum. Evinde bir sürü kitabı ve filmi var. Odayı tutmaya karar veriyorum; Camden Town mahallesinde, penceresi arka bahçeye bakan, sahip olduğum en geniş oda. Tuğla kaplı ev İngiliz standartlarına göre oldukça sade. Bana göre cennet. Birkaç yıl sonra Amy Winehouse'un taşınacağı Primrose Hill Parkı'na yakın. Şehir merkezine yerleşmeyi hayal ediyorum ama Londra benim gibi biri için korkunç derecede pahalı. Çocuk bana hediyeler veriyor ve orada kalma imkânı sunuyor, ev ona ait. Burs fazla cömert olmadığından ve eve borçlu dönmek istemediğimden, mahalledeki bir ayakkabıcıda işe giriyorum. Kampüsün çimenlerinde akademik tartışmaların yerine mağazanın bodrum katını ve çifti karışık ayakkabı yığınlarını, stok kontrollerini ve haftanın satış görevlisine sunulan alkışları koyuyorum. Soyunma odasının kapısında herkesin satış sıralaması asılı ve ortak hizmet verilen müşterilerden gelecek komisyonlar için tartışıyoruz. Geri dönüp lisansın son yılını tamamlamam gerek. Ağustos sonlarında eve rahatlamış bir şekilde dönüyorum. Birkaç aylık uzaklaşmanın ardından, S ile arkadaşlığımız uzun yıllar sürüyor. Barselona'da dış mahallelerden birindeki buz gibi öğrenci evinin sadeliğine geri dönüyorum. Makul miktarda hijyene ve alana rağmen, kırsaldan gelen dört öğrencinin arasında hayal ettiğim yoldaşlığı bulamıyorum. Ev aramaya devam ediyorum; artık internete taşınmış olsalar da hâlâ ilan panolarına bakma alışkanlığımı sürdürüyorum. Net bir gelecek sunmayan bir bölümde okumanın verdiği endişe ve suçluluk duygusu. Sınıf arkadaşlarımin çoğunun bitirdiğinde garsonluk ve müze salonlarında bekçilik –tek olasılık olarak öne çıkan işler– yapacağı bir bölüm. Bütün günü çizim yaparak ya da farklı teknikleri pratik ederek kütüphanede geçiriyorum.

Bol miktarda okuyorum ve fazla arkadaş edinmiyorum. Proust'u keşfediyorum. Proust olmaya çalışan orta sınıftan bir kadını hayal ediyorum. Hazır parayla yaşamamanın sağladığı zaman olmadan, aynı derinlikte anlatmak mümkün mü? Bir kadın sanatçı ve yazar olmayı istemek intihar mı? Sağduyu bu soruların üzerine bir mezar taşı gibi oturuyor.

Fakültenin ilk yılında, hemen karşılayabileceğim bir lükse benzemese de kavramsal sanatı keşfediyorum. Teknikle sanatı kafamda karıştırarak, kendimi ressamlık uğraşını titizlikle öğrenmeye adıyorum. Sonuçta insan çok gençken ve söyleyecek çok az şeyi varsa yapabileceği iki şey mevcut: Yürekten ve tekniksiz konuşmak ki bu binlerce insanın daha önce ve sizden çok daha iyi şekilde ifade ettiği şeyleri söyleme riskini taşıyor, ya da referanslara, araçlara ve formlara yoğunlaşmak. Ben sanat teknikleri olması lazım gelen şeylere karşı çoktan önyargı geliştirmiştım, dolayısıyla ikinci seçenekte karar kıldım. Ellili yılların Amerikan resmindeki geometrik soyutlamadan seksenlerde İngiliz resminin Lucien Freud'dan esinlenen gerçekçiliğine dek, aynı anda farklı stiller üzerinde çalışıyorum. O anda yaptığım şey, üç baskın trendden bahsederek, ne yeni ne kavramsal ne de teknolojik bakış açısından ilginç. Kendimi oyuna kaptırmıyorum; en net dürtülerim, hızlı çizimler, kısa yazılar ve şiirler formunda defterlerimde kalıyor. O materyale değer vermeyi ancak sonradan öğreneceğim. Her şeyden çok sıfırdan bir proje yaratıp tamamlamak için gerekli disiplini öğrendiğim yıllar.

Sadece üst sınıfın satın alabileceği şeyler yaratmak beni endişelendiriyor, ayrıca bu eylem çoğu durumda bunları yapan bizleri istikrarsız bir ekonomik durumda tutacak. Bir sesimizin olması gerek ve onun uygun kitleye ulaşmasını sağlamamız gerekiyor;

o sesi bulmak teknik öğrenmekten daha zahmetli bir yol çünkü kendi kimliğini tanımakla yakından ilişkili.

Kısa süre sonra sanatçı kitabı hazırlamak fikri ilgimi çekiyor, resimden daha ekonomik ve çoğaltılabilir, en azından yazı ekleyebileceğim bir format. Yazmak bana henüz hak etmediğim ve lise yıllarında dışlandığım bir ayrıcalık gibi görünüyor. Yazma alışkanlığım yok ve iki sene boyunca derse çok az girdiğim ortaokuldaki eksikliğimi suçluyorum. Nadiren bir şeyler yazıyorduk ve yazdığımızda da konular bana çok sıkıcı geliyordu. Birkaç yazım hatası kontrolü dışında, bize stile dair bilgi vermediler. Bu yüzden ve sistematik olarak yazma alışkanlığına sahip olmadığım için, üniversitede teorik derslerde en yüksek notu almam iki yıl sürdü. Daha sonradan birkaç kere daha en yüksek notu aldım ama bu kısa vadede bana iş ya da akademik dünyanın kapılarını açmadı. Burslara ve onları kazanmak için gereken bağlantılara gelince, iyi bir öğrenci olmak yetmez, öyle görünmek ve burs başvurularının öncesinde gelen ve çok gerekli olan ofis alanına hazırlanma adımı için yeterince erkenden bursu hak ettiğinize inanmak da gerek.

Bir süre boyunca yayıncılık konusuyla ilgilendikten sonra kitap nesne olarak ilgimi çekmeyi bırakıyor. Başka bir sözel bölüm diploması olanlar için iki yıllık yeni bir bölüm, Edebiyat Teorisi, benim üniversitemde bir eğitim seçeneği olarak beliriyor. Başlangıç noktasına geri dönüyorum ve fakültemi değiştiriyorum. Bunu bazı sınıf arkadaşlarımdan kuşkucu yorumlarına rağmen yapıyorum; “sanatçı”ya dair, geleneksel ortamlara uyum sağlayamayan ya da sağlamaması gereken biri şeklinde bir önyargı mevcut. Mevcut zorluklara ailemin itirazları da ekleniyor; görünüşte net bir işlevi olmayan bir şey için eğitimimi uzatmam kimseye anlamlı gelmiyor. Bunun yol açtığı masraflara gelince, babamın durumu şimdi

iyi olduğundan, öğrenci evindeki odamın kirasına yardımcı olmaya devam etmesini istiyorum. Evlenip bir ev satın almak üzere. Sonuçta homurdanarak kabul ediyor. Oda kirası için havale yapıyor ve telefonla aramaları seyrekleşiyor. Kayıt ve diğer masraflar benim sorumluluğumda. Ekonomik bağımsızlığımı geciktiren ve maddi sıkıntılarıma uzatan Edebiyat Teorisi okuma kararım, bana yeterince yardımda bulunduğunu düşünen baba tarafımla aramda bir soğuk savaşa –ve bazen de o kadar da soğuk olmayan savaşa– neden oluyor. Baba tarafından dışlanmam kampanyasını tetikleyen başka nedenler de var ama bir davada savunma yapmam söz konusu olsaydı tarafları aşağı yukarı haklı gösterecek açıklamalarla bu anlatıyı gereksiz yere uzatacak nedenler bunlar. Çatışmanın karmaşık duygusal kökenlerinden kaçınmaya çalışıyorum, okur, ortada olandan çok gizlenene –karın içinde– dikkat kesilerek bunları kendi perspektifine ve içgüdüsüne göre yorumlayabilir.

Aynı zamanda kültür rehberi olarak çalışıyorum; elli beş kişilik bir grubun önünde Palau de la Música'nın harika özelliklerini günde altışar kez Katalanca, İspanyolca ve İngilizce olarak tekrarlıyorum. Hızlandırılmış bir hitabet, diksiyon ve tercümanlık kursuna benziyor. Turistlerin verdiği bahşişlere bakılırsa bu konuda oldukça iyiyim. Bu, Millet ailesinin binanın yönetimi konusundaki skandalı patlamadan hemen önce oluyor; Palau, her türlü konseri –bazen kuşku uyandıran bir sanatsal kriterle– on beş dakikada bir gerçekleştirilen rehberli gezilerle bir arada sunan devasa bir yazar kasa. Sık sık, büyülenmiş turist grupları orkestranın provalarını yarıda keserek ondan sessiz olmasını istiyor. Günde sekiz bin avroyu aşkın gelir elde ediliyor, konserlerden gelen geliri saymıyorum. Emlak krizinin patladığı 2008 yılı. Başka bir iş bulmak imkânsız. İki yıl sonra, Palau de la Música'nın içini binden fazla kez açıkla-

mışken ve aşırı doz Modernizm’den delirmek üzereyken, sonunda yarım günlük bir öğretmenlik işi buluyorum.

Dersin türünü ve ülkedeki orta eğitimin durumunu göz önünde bulundurursak akşam geç saatte ergenlere ders vermek içimde kalan azıcık sanatçı kalıntısını da yok ediyor. Çok genç de olsanız –ben yirmi beş yaşındaydım– bir lisede ders verdiğinizde etrafınızdaki insanlar sanatsal hırslarınızın buharlaşıp uçtuğunu ve eğer yazarsanız da kısa süre sonra bundan vazgeçeceğinizi varsayar. Belki de bu bir alçakgönüllülük tedavisidir. Safi cehalet yüzünden bende azıcık miktarda kalan kibir, dışarı yayılan ve karşınızdaki şeyi görmenizi engelleyen bir his. Bazen bana saldıran ve kışkırtlamaya çalıştığım iki kuş olan keder ya da aşırı miktarda içebakış gibi; gerçi yazmak tek başına bunun için en iyi antidot da değil.

HEDİYELER

C ve R *diyapazon arkadaşlar*; sesi akor etmek için ton veriyorlar. Diyapazon insanlar akıllıdır (o ikisi çok akıllı, ama bu vazgeçilmez bir koşul da değil) ama her şeyden çok iyi insanlar olmaları önemli. Olayları böyle insanlarla değerlendirmek gerek. Kahkahalar içinde, Noel hediyeleri yüzünden erkek arkadaşlarımızla yaşadığımız farklı yanlış anlamaları ve tartışmaları birbirimize anlatıyoruz. Sonuçta bu duygusal ve ekonomik akıntılar kesiştiğinde ortaya çıkan çatışma alanlarından bahsediyoruz. Konu, ilişkileri nereye oturttuğumuza ve özellikle de karşımızdakinden beklentilerimize, ona dair vizyonumuza ve oyuna dahil olan mütekabiliyete dair fazlasıyla şey söylüyor. Bu konudan, bir antropoloji profesörü olan Marcel Mauss'un *Armağan Üzerine Deneme*'sinde (*Essai sur le don*) bahsedildiğini duyduğumu hatırlıyorum. Mauss arkaik toplumları incelemesine rağmen, hepimizin bildiği ve anladığı şeyleri söyledi: Bir nesne vermek (armağan) veren kişiyi büyütür ve alıcıda, doğasında var olan bir iade etme zorunluluğu yaratır. Bir arkadaşın, tam tersine, hediye kabul etmenin onu alan kişiyi onurlandırdığını söylediğini hatırlıyorum: "Hediyeyi kabul ediyorum, dolayısıyla sana verme iznini bağışlıyorum." Bu nokta son sözün hediyeyi alan kişide olduğu gerçeğini vurguluyor; rolü pasif değil. Yine de, hediye kabul etmek gönüllü değil neredeyse

zorunlu bir durum: Reddetmek çatışmaya neden oluyor. Krizin son yıllarındaki durum nedeniyle, büyük çoğunluğumuz “resmî” yaşı çoktan geçtikten sonra aile üyelerinden nakdi hediye kabul etmek zorunda kaldık. Hediye iyi niyetle sunulmuş olabilir ama bir lütuf gülümsemesi ona eşlik ediyorsa sadakaya dönüşür.

Bir şey vermek bir köprü, belki de gelecekte dengelenmesi düşünülen ya da geçmişte ilişkide diğerinin “aşırılığı” ya da cömertliği olarak hissedilmiş bir durumu telafi etmek için kısmen dengesiz bir bağlantı kurmaktır. Birine bir şey hediye edebiliriz çünkü varlığı ve arkadaşlığı bizim için önemlidir ya da karşılığında hiçbir çıkar beklemeden bize çok şey verdiğini ve ondan çok şey öğrendiğimizi hissediyoruzdur. Noel’de “verme”ye yapılan övgü neredeyse daima çocukların heyecanıyla ve çekirdek ailedeki sevgiyle ilişkilendirilir. Sırf çelişki yaratma niyetiyle hediyenin olumsuz çeşitlerini düşünerek vakit geçiriyorum:

Zehirli hediye: Hediyenin bedelinden daha büyük ya da daha pahalı bir zorunluluk yaratır. Kabul edildiğinde, kabul etmenin bir sebebi olduğu açıkça ortaya konmuş olur (bakınız *rüşvet*).

Elden çıkarılan hediye olarak bilinen şey: Bize hediye edilen ve rahatlama ve yakalanma korkusu içinde tekrar dolaşıma soktuğumuz işe yaramaz ya da çirkin nesne. Elden çıkarılan hediyenin en fena tarafı, ikinci el değiştirmenin birincideki iyi niyeti alaya dönüştürmesidir.

İhanet-hediye: Sevgilimizin ilişkinin en iyi döneminde çektiği ve özellikle iyi çıktığımız bir portre fotoğrafımız ya da bir âşığımızın hediye ettiği ve aşk bittiğinde yeni eş ararken (çevrimiçi ya da çevrimdışı) araç olarak kullanılan bir elbise.

Özür-hediye: Sana bir şey hediye ediyorum, böylece özür dilememe gerek kalmıyor.

Benim-için-hediye: Kendi kendine hediye vermekten farklı. İşime yarayacağı için hediye ediyorum: X Y'ye bir televizyon hediye ediyor çünkü Y'nin televizyonu yok (X televizyon seyretmeyi seviyor ve Y'yi ziyarete gittiğinde bir televizyon olması hoşuna gider). Başkalarına verdiğimiz hediyeler bazen kendimize hediyeler olduğundan, liste uzun. Bu da sıradaki çeşitle ilişkili:

Açgözlülük: Hediye almaya gitmek ve sadece kendinize vereceğiniz hediyeler bulmak.

Potlaç-hediye: Aynı aile ya da grup üyeleri arasında hediye rekabeti. Bu örnekte en pahalı hediye, aynı ölçekte karşılık veremediği için hediye alan kişide çatışmaya neden olabilir. Gençler arasında ya da kısıtlı bütçeye sahip ailelerde bu hediye türü verilmez ama kaynaklar bu rekabetin var olduğu konusunda güvence veriyor.

Olmayan-hediye: Hediye istemediğimizi söyledik ama aslında istiyoruz (belki de sorulması bizi rahatsız etti). İsteddiğini aldın işte.

Hediye-boku / boktan-hediye: “Bazı hediyeler bokla paketlenmiştir.” Bir arkadaşım sona ermiş bir ilişki ve ilişkiyi bıraktığında hissettiği gözünün açılması hissi karşısında böyle der. “Bazı hediyeler bok içerir.” Bir ilişki ve bittiğinde geride bıraktığı travma hakkında ben böyle düşünüyorum.

Derinde yatan soru şu: *Vermek* fiili hangi noktada *olmak* fiiline dokunur, yani, “bir kişi”den “verilen” şey nedir? Çünkü bir ilişki daima biri ile diğeri, sadece nesnelerin materyalleştirdiği bu gitmek ile gelmek arasındaki geçişi içerir.

“STALKER”

Bir konserde Buzdağı ile karşılaşıyorum. Ya da o benimle karşılaşıyor; beni selamlarken alışılmadık bir şekilde samimi. Onu Google’da hiç aramadım desem yalan olur. Sevgilisiyle tartıştıktan sonra insan bir bilgi okyanusunda istediği kişinin peşinde debelebilir: Twitter, FB, makaleler, görseller, tabii ki eğer varsa blog. İki kız arkadaşımınla beraberim. Konser başlıyor ve ön sıralara gitmek için beni çekiştiriyorlar. Birazdan yanlarına gideceğimi söylüyorum. Kalabalıkta kaybolmam olasılığı göz önüne alınırsa aşırı derecede ilgi gösterdim. Ortak konulardan bahsettikten sonra Asıl Konu’yu açıyorum: “Tez nasıl gidiyor?” Benim açımdan donmuş ve suya gömülmek üzere olan tez. Onunla aptallık derecesinde ilgili görünmeyi başarıyorum. Ertesi gün, onu sosyal ağlarıma ekleyip eklememe konusundaki kararsızlık içimi kemiriyor. Diğer sınıf arkadaşlarımla olduğu gibi daha önceden arkadaşlık isteği gönderebilirdim ama beraber okula gittiğimizden beri arkadaşlık konusunda hiçbir ilgi göstermedi. Buna rağmen, yaklaşan kişi o oldu, diyorum kendi kendime, yine aptal gibi. İstek gönderebilirim. Belki böylece –onu sıradanlığa yaklaştırarak– idealleştirmekten vazgeçerim.

Ertesi gün arkadaşlık isteği gönderiyorum ve hemen kabul ediyor. İlk adımı attığımdan, bir sempati belirtisi, destekleyici bir hareket ya da ilginç bir bağlantıya “like” göndermesini bekli-

yorum. Sıfır. Bir süre sonra, belirli edebi zevkleri paylaştığımızı göz önünde bulundurarak, onu *like*'liyorum. Bana mısın demiyor. Projelerime dair birkaç iyi haber yayınlıyorum. Sıfır. Onunkilere dair iyi haberler oluyor. Ben: *Like*. O: Sıfır. Ben: *0*. O: *1*. Sayılar söz konusu olduğunda hep kaybediyorum. Buzdağı ortak arkadaşlarımız nadiren bir “like” gönderiyor. Cimrinin ve benmerkezcinin teki olduğundandır. Ya da Facebook’a sadece kendisi bir şeyler yayınlamak için girip başkalarını dinlemediğinden, ki bu da ilk varsayımı pekiştiriyor. Bana gelince, birkaç ay sonra bir nezaket ilişkisi sürdürmeye bile ilgi duymadığını açıkça anlıyorum. Onun değerler basamağında benim kategorim *takipçi*.

Babam bazen insanları arabalar ya da ayakkabılarla kıyaslar. Tavsiyeleri de uyumlu: “Yürürken vurmasınlar.” Yürürken sürtünme metaforu oldukça grafik ama kişi-ürün ve özellikle de ayakkabı kıyaslaması küçük düşürücü. Bu konuda daha fazla düşününce, ilk başta ayağımı vuran ama sonradan rahatlaşan ayakkabılarım olduğu aklıma geliyor. Henüz onunla bu şeylerden konuşabildiğim dönemde bu konudan bahsettim, o da Buzdağı’nın bir Ferrari tipe benzediğini söyledi. Kişi-araba kıyaslaması bana ayakkabılardan biraz daha az küçük düşürücü ama bu sefer de açıkça züppece görünüyor. “O bir Ferrari” derkenki tonu: *Senin-için-fazla-pahalı*. Kızdan kullanışlı arabaya, kullanışlı arabadan ev terliğine dönüşüyorum. Bu durum için teselli ya da onurlandırıcı bir referans aklıma gelmiyor. Bulduğum ilk figür maskülen ve *loser*’lar’ –sürekli kadınların durumu hakkında çene yorup durmamak adına– hep erkekler olmuştur. *Garsoniyer*’deki Jack Lemmon gibi sevimli bir *loser* olabilirdim.

* (İng.) Kaybeden. (e.n.)

Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu, bir kadının karşılıksız aşkı hakkında şu anda aklıma gelen tek edebiyat eseri. Sorun şu ki, o dönemin filmlerinde sık sık olduğu gibi, sonunda kadın ölüyor oysa ben biraz daha az dramatik, hatta başlamışken, muzaffer bir son hakkına sahip olmak isterdim. Karakter, her sene yıldönümünde, kimden geldiği konusunda hiçbir fikri olmayan genç ve yetenekli bir yazara çiçek gönderen bir hizmetçi. Sonunda kadın aşkını mektupla ilan ediyor: “Yalnızca seninle konuşmak istiyorum. Sana ilk defa her şeyi söylemek istiyorum; bütün hayatımı bilmelisin, o hayat ki hep senindi ve sen onu asla bilmedin. Fakat benim sırrımı ancak öldüğümde, artık bana cevap vermek zorunda kalmadığında, uzuvlarımı şimdi bunca buz gibi ve bunca ateşle sarsmakta olan şey gerçekten son bulduğunda öğrenmelisin.”* Zweig’in orijinalini

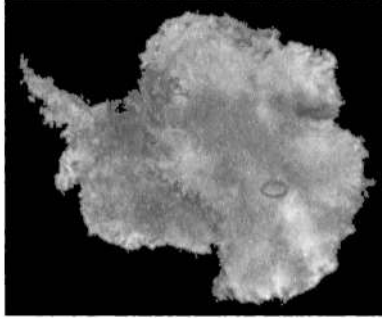
* Zweig, Stefan, *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu*, İş Bankası Kültür Yayınları, Çeviren: Ahmet Cemal. (ç.n.)

Almanca dersinde okudum. Kitabı özetleme çabasında, ikisinin davranışlarına, kadının saplantısına, adamın şuarsuzluğuna mazeret bulmaya çalışırken, başka bir kız öğrenci benden daha kısa ve öz konuştu: Salağın teki. Ahlaki tınılı yorumlar hep insanın içini ferahlatır. Temel sorun, bir Beyoncé şarkısı kadar basit: “Why don’t you love me?”*

Sosyal ağlar ve kendi kişilik pazarlamamız hepimizi aynı anda hem takipçi hem de takip edilene (sevenler ve sevilenler), hem yıldıza hem de *stalker*’a dönüştürdü.

* (İng.) Beni neden sevmiyorsun? (e.n.)

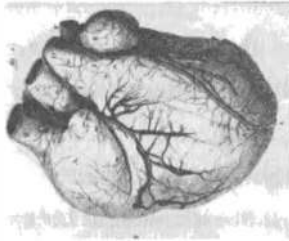
EN SOĞUK BÖLGE

10.12.2013

*Beyaz kıta kaydedilen en düşük sıcaklık rekorunu kırdı: 10 Ağustos 2010'da, sıfırın altında 93,2 santigrat. Şimdiye kadar bilinen ve uydulardan elde edilen 32 yılın verilerini temel alan en detaylı Yeryüzü sıcaklık haritalarının analizinin sonucu.**

Antarktika'nın görüntüsü bana bir kalbi anımsatıyor:

-93,2°C.

* http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/12/10/actualidad/1386692048_411194.html

SENİN ÖNÜNDE

Casanova, Albert Serra'nın filmi *Historia de mi muerte*'de*, yazı senin içinde değil, önünde, der. Bizi iki yöne götürebilecek bir söz: İçerik bakış aracı değil de dünyayla diyalog olarak yazı ya da birinciyle zıt olmayan ikinci anlamıyla, yazıda somutlaşan saf form, safi dil olarak yazı.

Sanki o mahremiyet koleksiyoncusu Casanova bize yazıda mahrem hiçbir şey olmadığını hatırlatıyormuş gibi. Albert Serra'nın filminde bir karakter boku altına çevirir, bir diğeri kendi bokuna hayrandır. Ve orada, derinde yatan bir gerçek var: Bizler simyacıyız, solucanlar gibi ipek dışkılıyoruz. Onlara tekrar prestij sağlamak için şehrin çürümüş bölgelerine yerleştiriliyoruz, kırık aşkları şarkılara dönüştürüyoruz, krizin insanların evlerini ellerinden almasını protesto etmek için sanatsal enstalasyonlar yaratıyoruz ve sonunda bunlar çokuluslu bir yatırım bankası grubunun koleksiyonu için satın alınıyor. Yücelticileriz, araştırıldığında takdirde sembolik arıtma işçileriyiz.

Neşeyi, güzelliği ve baştan çıkarıcılığı altına dönüştürmek çok zor değilse de (simya işlemi basit bir kalıp değiştirmeye denk geliyor), boku altına dönüştürmek hem onu gerçekleştiren orga-

* Ölümünün hikâyesi (ç.n.)

nizma hem de dolaylı olarak çevresi için zahmetli bir süreç. Çoğu durumda yalnız yıllar ve/veya aileden gelen bencillik suçlamaları anlamına gelebilir. Görünüşte maddi ihtiyaçlarını karşılayan üretken bir işle dış dünyaya olan sorumluluğunu yerine getiren birinin tek başına çalıştığı dönemlerin yarattığı anlayışsızlığa, sıklıkla sadece ekmek parası için var olan ve içten geleni tam olarak tatmin etmeyen o işin yarattığı gerginlik de eklenir. Kaygıdan hafif huzursuzluğa kadar çeşitlilik gösteren bu duygu, aynı zamanda, paralel olarak ve gizlice değilse de tedbirle gerçekleştirilen simya işlemini de geriye doğru besleyebilir. Çünkü Yazar –şu andan itibaren, solucan– onu tüketen dahili süreçleri açığa sermek istese bile kimse bunları tam olarak anlayamayacaktır. Uçlara taşındığında, bu izolasyon dürtüsü ve ihtiyacı aileden dışlanmaya götüren suçlamalar yaratabilir. Hatta bir seferinde, doymaz bir yazma dürtüsü yüzünden bir solucan hamamböceğine dönüşmüştü. Bu satırların sahibine gelince, bu süreçte sadece bir klavyenin başında çıkış noktası bulan soğurucu bir monolog aralıklı olarak eşlik edebilir; monolog farklı yoğunluklarla günler, aylar, hatta yıllar boyunca, onu doğuran çatışmanın (kabaca ve tesadüf eseri olmaksızın, “bok” olarak adlandırılır) çözümüne ya da sona ermesine kadar sürebilir. Genellikle gerçek hayat alanında ufukta bir çıkış umudunun belirmesi sayesinde gerçekleşir ve bunun sindirim-inşa sürecinde değil de gerçek hayatta çözülmesi şarttır, lakin bu son süreç de çatışmanın çözülmesine katkıda bulunacaktır.

Sadece belirli solucan türlerinin gerçekleştirebildiği ve büyük oranda larva ve böceklerinkine benzer bir ölçekte sahip olunan zorunluluklar ve ihtiyaçlar bağlamında uzayan bir işlem olan boku altına dönüştürmek için gereken süre değişkendir ve bazen sindirim süreçlerini aylar boyunca erteleten işlere bağlıdır. Bu süre

boyunca solucan, okuma ve süreci canlı tutmak için sık sık aldığı hızlı notlar aracılığıyla içinde pişmekte olan şeyle temasını sürdürebilir. Derinlemesine detaylandırma ve çıkması gereken şeyin nihayetinde dışarı atılması için gerekli olan en yoğun çalışma dönemlerinde, bu solucan saç çapının aşamalı olarak azaldığını fark eder, aylar geçtikçe saçları inceleyecektir, ta ki sindirimsiz, uzun bir sakinlik döneminde normal kalınlığını geri kazanana dek. Bir tür acı dönüşümünün gerçekleştiği yoğun aşamalarda, çöp kovası her gün, konuşmakta olan omurgalı solucanın tarağına dolanmış hâlde beliren yumruk büyüklüğünde saç tutamlarını yutar. Zaman içinde yeni saçlar saç derisinde yavaş yavaş belirecek, bu sırada saçın türünü de değiştirecektir; dalgalıdan düze, düzden dalgalıya, bu o kadar yavaş olur ki başka kimse farkına varmaz. Dönüşümün etkileri hormonal bir değişiminkilere benzer. Paralel olarak solucan beden kitlesinden beş ile on kilo arasında kaybedebilir –kaybetti–: Boku altına dönüştürmekten oluşan ulvi işlem bedava değildir; küçük organizma için tehlikeli ve pahalı bir işlemdir, organizma sindirim borusunun emme kapasitesinden daha yüksek miktarı sindirmeye çalışırsa çökebilir. İşlemesi imkânsız olacak kadar ciddi atıklar, boklar, çatışmalar vardır; büyük miktarda insan kötülüğü, sadece lokal ölçekteki çatışmaları sindirme kapasitesine sahip küçük organizmasının direncini fazla zorlayacağını bilincinde olan bu solucan için sindirilemezdir. Bu sayfalarda işlemine tanıklık etmekte olduğun solucan, şu andan itibaren daha hafif yapılar salgılamayı bekliyor. Şimdilik, aldığı zahmetli yolun izleri karşında duruyor.

BODRUM KATI

Kendimle bir diyalog sergilemekten bıkınca bir muhatap aramaya karar veriyorum. Bir arkadaşım bana birini öneriyor. Ofisi şehrin yukarı bölgesinde, sakın bir sokakta. Kapı zilin altındaki gümüş rengi tabela ismini duyuruyor: “M.S. Psikolog – Psikanalist”. Motorcu kaskı takmış ve elinde evrak çantası taşıyan uzun boylu bir adamın yaklaştığını görüyorum. O olduğu kanısına varıyorum. Bir süre sonra tekrar zili çalıyorum ve kapının açıldığını duyuyorum. Ofisi eski, bakımlı bir binanın bodrum katında. Loş merdivenlerden inip ofisine yöneliyorum. Beklediğimden daha genç, esmer, ince yüz hatlarına sahip ve kafası, genç yaşta başlayan kelliğini gizlemekten çok iyice öne çıkaran bir şekilde tamamen kazınmış bir adam beni karşılıyor. Aksanını çıkaramıyorum, Güney Amerika’da bir yerden ama psikanalist klişesine göre bekleyeceğiniz üzere Arjantinli değil. Bodrum katı, duvarlarda Afrika maskeleriyle modern bir daire. Asma katında kitapların ağırlığı yüzünden eğilmiş ahşap rafları olan büyük bir kütüphane var. Camlar tavana kadar uzanıyor, içeri az ışık giriyor. El sıkışıyoruz ve beni oturmaya davet ediyor.

– Pekâlâ. Neden buradasın?

– ...

– Neden bunun baba tarafını rahatsız ettiğini düşünüyorsun, neden yüklerini sana boşaltabileceklerini düşündüler?

– ...

– Bir şekilde, hiçbir şey söylememek kabul etmekle alakalı olabilir... Bir saldırı karşısında, belki de sadece baban senin yanında olmamakla kalmaz, yeni bir saldırı daha alabilirsin... O anda kendini ne kadar korunmasız hissedebilirsin?

– ... (İlk kâğıt mendili alıyorum.)

– O hâlde, insanın ailenin bir parçası olması için kabullenmesi gerekiyor.

– ...

– Maalesef onlar burada değil, biz senden, hangi pozisyonu benimseyebileceğinden bahsedeceğiz.

– ...?

– Cevapla alakalı olan bir tane.

– ...

– Ama neden o kaçınılmaz ailede sürtüşme pozisyonunu temsil edesin ki? O pozisyon önemli görünüyor.

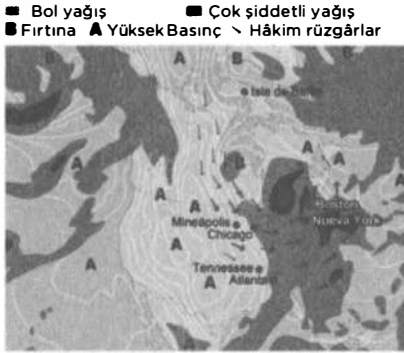
– ...

– Belki de önceden onu kontrol edebilecek durumda değildin, şimdi öylesin. Her halükârda, o pozisyon kaçınılmaz bir yer değil. Kişi üstlenmek istediği sorumlulukları seçebilir.

– ...

– O pozisyon tesadüf değil. Ondan yola çıkarak o perspektifleri belirleyebiliriz ya da belirleyemeyiz, değiştirebiliriz ya da sorgulayabiliriz.

KUTUP GİRDABI

7 Ocak 2013 Salı

Haber:

New York son 118 yılın en düşük sıcaklığına ulaştı. Tüm bakışlar termometrelere çevrildi. Pennsylvania, New York ve New Jersey eyaletlerinde sıfırın altında 15 ile 18 derece; Chicago (Illinois) şehrinde -22° ve başkent Washington'da -16°. Amerika Birleşik Devletleri'nin yarısını etkisi altına alan kutup soğukları dalgası çok sayıda bölgede soğuk rekorları kırdı, Atlanta (Georgia) ya da Birmingham (Alabama) gibi, beklenen maksimum sıcaklığın 6 dere-

ce olduğu güney Őehirlerini de es geçmedi. Amerikalılar, Kutup'tan inerek Rocky Dağları'ndan ülkenin doğu kıyısına kadar her yeri donduran tayfun için kullanılan meteoroloji terimi “kutup girdabı”nı iyice öğrendi. Washington'daki Dulles uluslararası havalimanında hava sıcaklığı, eksi 13 derece olan 1996 rekorunu kırdı ve sonra da Ulusal Meteoroloji Hizmetleri'nin bildirdiğine göre ölüm cihazlarının bozulmasına yol açtı.*

New York dondu, Niagara Şelaleleri dondu.

* http://internacional.elpais.com/internacional/2014/01/07/actualidad/1389114377_203636.html

DURAKLAMA, DONAKALMA, AYRILIK

Kayıtsız geçen birkaç hafta sonunun ardından, I ile ayrılmaya karar verdik. Duygusal istikrar, sevgi ve yoldaşlık duygularından vazgeçmek beni korkutuyor ama kurgusal da olsa başka birini düşünürken biriyle birlikte olamam. Belki de onu bu kitabı yazabilmek için icat ettim.

Ders vermenin yanı sıra uzun saatler *freelance* olarak çalışıyorum ve daire arıyorum.

Birkaç kilo zayıflıyorum. Şubat ayı ve soğuk bir rüzgâr esiyor.

ŞUBAT

Son üç yıldır paylaştığım daireden taşınırken, bir arkadaşımın – kutuplara olan saplantımı bilen biri– çalışma odamdaki masanın üzerine bıraktığı bir gazete kupürünü buluyorum. İkili sayfada doğum günümün tarihi var: 5 Ocak. Kısa süre önce buzların altında bulunan Shackleton'ın sefer fotoğraflarını içeren bir haber.

Scott'ın 1911 yılında gerçekleştirdiği keşif seferinin ana kampı olan Evans Burnu'ndaki kulübenin karanlık odasında küçük bir kutuda bulunan 22 negatif, kutup seferlerinin gerçekleştirildiği kahramanlık çağına tekrar bir göz atmamıza imkân

sağlıyor ve bizi o büyük kişilikler, yiğitlikler ve felaketler dönemlerinde fotoğrafın oynadığı önemli rol hakkında düşünmeye davet ediyor. [...] Ross Denizi bölgesinde çeşitli tarihi yerleri koruma işini üstlenen Yeni Zelandalı organizasyon Antarctic Heritage Trust, zorlu bir restorasyon çalışmasının ardından gün yüzüne çıkardığı fotoğraflardan ikisinde, kıtayı aşmayı hedefleyen ve başarısızlığı keşif tarihinin en olağanüstü direnç, cesaret ve liderlik maceralarından biri kabul edilen hikâyeyi ortaya çıkaran Ernest Shackleton liderliğindeki ünlü keşif seferi İmparatorluk Trans-Antarktika Seferi'nin (1914-1917; evet, bu sene bir yüzyıl dolacak) üyesi olan Alexander Stevens (1886-1965) yer alıyor.*

Haberin yazarı bu yeni keşiften faydalanarak, Antarktika tarihinin en simgesel fotoğraflarını, onları çekenlerin ismini de anarak hatırlıyor: Shackleton'ın seferinin fotoğraflarını çeken kahraman Frank Hurley ve Scott'ın seferini belgeleyen İngiliz Herbert Ponting. Ayrıca Norveçli Roald Amundsen'in Güney Kutbu'nun keşfindeki zaferine ait ünlü fotoğraftan da –bana göre en huzursuz edici ve çağrışımlara açık olan– bahsediyor. Fotoğraf Olav Bjaaland tarafından çekilmişti ve Amundsen'i ve üç eşlikçisini başları açık hâlde (sıfırın altında yirmi üç derecede) kurdukları, ülkesinin bayrağıyla taçlandırılmış küçük çadıra doğru bakarken gösteriyor. Etraflarında hiçbir şey yok.

Coğrafi bir soyutluktan ibaret olan ve üstünde kesinlikle hiçbir şey bulunmayan bir yerin keşfi, sonrası için nasıl portre-

* http://sociedad.elpais.com/sociedad/2014/01/04/actualidad/1388867097_208652.html

lenir? Buz gibi 99 gün boyunca 2594 kilometre kat ettikten sonra çekeceğiniz fotoğrafın kesin olamayacağını hayal edin bir. “Herkes evinde Güney Kutbu’nun, büyük başarının fotoğrafını görmeyi bekliyordu ama *görünmez olan şeyi nasıl görünür kılabilirsiniz ki?*”; orada gösterecek hiçbir şey yoktu.” Oslo’da kutup kahramanları hakkındaki büyük bir fotoğraf sergisinin küratörü olan, keşif tarihi araştırmacısı Harald Østgaard Lund bana böyle anlattı. “Sonunda Norveç’in ortak hafızasına kazınan o fotoğrafı çekmeyi başardılar. Güney Kutbu’nu gerçek bir yere dönüştürerek. Özünde, tüm kâşifler aynı tepe, çadır ve bayrak fikrini kullandı.”

“Görünmez olan bir şeyi nasıl görünür kılarırsınız”, bir kâşif için pek olağan olmayan ve bir sanatçı için son derece olağan bir soru. Tarihin bir ânında bütün bir ulusun bunu sormak zorunda kalması sanat için bir dönüm noktası. Arasında o fotoğrafın yaratıldığı uçlar–yeryüzünün, çabaların, iklimin ve görünmez olanın (beyaz) uçları–negatif baskı yoluyla belgenin yoğun bir şekilde kurgusal doğasını vurguluyor: Yüz ifadesi ve manzara safi birer sahne. Evlerinin karlı bahçesinde de olabilirlerdi. O fotoğrafa karşı duyduğum büyülenme hissi de burada yatıyor: Safi bir soyutluğu, yani üç kat görünmez bir yeri –hesaplamalara dayanan bir coğrafi uç nokta– ve yine var olmayan bir diğer yeri –hareketli bir yerin keşfi– fotoğrafik bakış açısından algılanamaz olan beyaz bir fon üzerinde belgeliyor. Bu farklı soyutlama katmanlarını tek bir tabakada sentezleme kapasitesi, “görünmez olanı görünür kılma”nın özü. Bu keşif değil mi? Bu Sanat değil mi? Karlı bir bahçede oynayan üç arkadaş.

* İtalikler bana ait.

NİSAN

İlkbahar ve bu sefer param var. Sadece kendim için mobilyasız bir daire kiraladım. Yenilenmiş bir daire, elektrikli ev eşyaları var ve parke döşeli. Daha uzun saatler boyunca çalışmanın faydaları bunlar, gerçi şimdi kutup saplantım için o kadar fazla vaktim yok. Paskalya boyunca arkadaşlarımla büyük çoğunluğu sevgilileriyle birlikte seyahatte. Bu süreyi eve kapanıp tek başıma geçirmek istemiyorum. Bir aplikasyon indiriyorum ve birkaç gün *chat* yaptıktan sonra, komşum F'nin DJ'lik yaptığı barda B adında biriyle sözleşiyorum.

B geç geliyor. Bu sırada F beni selam vermek için uğrayan arkadaşı R ile tanıştırıyor. B bir saat sonra geliyor ve R benden telefon numaramı istedi bile. B durumda bir gariplik olduğunu fark ediyor. Bir anlığına, biri diğerinin karşısında bekliyor; ikisi de aşağı yukarı aynı boyda (1,85), saçları kestane rengi, sakallılar. R şaşkınlıkla yanımdaki bar taburesini B'ye veriyor ve kafası karışmış bir hâlde gidiyor. B ile sohbet çok sıkıcı. İki gün sonra aplikasyonu cep telefonumdan siliyorum.

R

Esmer. Yumuşak hatlı iri bir burun. Açılmaya başlamış geniş alın. Kısa, düzgün sakal. Koyu renkli, küçük, içe işleyen ve gülümsemeye eğilimli gözler. Kalın dudakları, düzgün dişleri –köpek dişleri özellikle sivri– olan bir ağız. Normalden daha uzun ve biraz daha geniş bir vücut. Kurt mu yoksa oduncu mu olduğunu söylemek zor. Biraz süzgülü ayrıldığıını düşünerek, ertesi sabah ona FB’den arkadaşlık isteği gönderiyorum. Bir gün sonra bir caz konserine ve akşam yemeğine gitmemizi teklif ediyor. Konserde, fiziksel varlığı beni özel bir şekilde sarmalıyor. Akşam yemeğinde anne babasının boşanmasından bahsediyor. Bu konular için biraz erken olduğunu düşünüyorum ama çok da önemsemiyorum. Motosikletime kadar bana eşlik ediyor. Motor eski, babamın ateşkes döneminde verdiği son hediyelerden biri. Hızlı bir şekilde sarılarak veda ediyor, ne iki yanağa öpücüğün resmiyetine ne de gerçek bir sarılmanın sıcaklığına sahip, Amerikan tarzı bir sarılma.

Eve varınca ona mesaj gönderiyorum:

“Motor gözünü mü korkuttu?” diyorum şaka yollu, sönük hâline gönderme yaparak.

“Ha ha ... Hayır... Son zamanlarda biraz yorgunum. Seninle yemek yemek çok keyifliydi. Ne zaman tekrarlıyoruz?”

Aynı hafta için sözleşiyoruz. Ardından öpücükler, çiçekler, restoranlarda akşam yemekleri ve evde akşam yemekleri geliyor.

DAHA KUZEYE

R beni arkadaşı N ile tanıştıyor. Otuz dört yaşında. Berlin’de yaşayan Alman bir kadın. Indie müzik gruplarının temsilcisi. Arcade Fire ya da Death Cab for Cutie gibi grupların turnelerini gerçekleştirmiş. Bir yıl önce sevgilisinden ayrılmış. Yemek yerken bir yandan konuşuyoruz: Nerede yaşamamız gerek? N çok seyahat ediyor, çevrimiçi çalışıyor ve istediği yere yerleşebilir. Kopenhag, Oslo, Helsinki. “Daire arıyorum,” diyor bana.

Bütün Almanlar gibi N de işleri hızla ciddileştirmekten korkmuyor: Önümüzde uzun bir sohbet var. Bazen kişinin kalması ve savaşması gerektiğini, çünkü seyahatin bir kaçış olabileceğini söylüyorum. İleri doğru bir kaçış.

İki gün sonra üç yıl boyunca ev arkadaşım olan M ile buluşuyorum. Önce eski şehir merkezindeki dar bir sokakta, minicik bir evde oturduk, ardından Gracia semtinde. M birkaç yıl Berlin’de kaldıktan sonra geri dönüyor. Çalıştığı şirket –bir video sanatı televizyon kanalı– kapanmış. Her zamanki ev arkadaşından ayrılmış. Anne babasının evine demir atmış. Tekrar gitmeyi düşünüyor. Belki Londra’ya. Çok az birikimi var. Otuz beş yaşında. Aylar geçiyor. Brüksel’den, Londra’dan, Reykjavik’ten bahsediyoruz... Son karar daima daha kuzeye doğru.

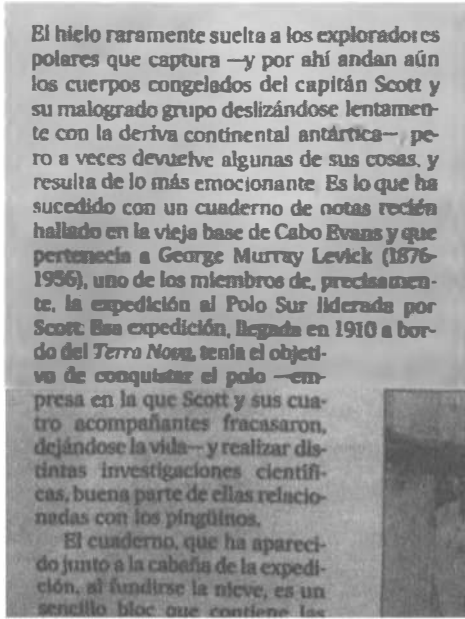
TEMMUZ

Amundsen ve Scott'ın Wikipedia'daki sefer karşılaştırmasına göre, ikisi arasındaki en büyük stratejik fark, Amundsen'in eşyalarını sadece Gröndlanlı köpeklerin çektiği kızaklarda taşımasına, Robert Falcon Scott'ın ise Moğol atları kullanmasına dayandırılıyor. Amundsen kutba varmadan önce köpeklerinden birkaçını öldürmeye ve etlerini dönüş için saklamaya karar verdi; bu strateji köpeklerin yemeklerinin ağırlığını azaltmasını ve dönüş seyahatinde hayatta kalan hayvanların ihtiyaçlarını karşılamasını sağladı. Scott'ın atları beslenmeleri için yulaf çuvalları taşımak zorundaydı, bu durum ağırlıklarını ve kara gömülme olasılıklarını artırıyordu. Ayrıca atların terinin derilerinde donması dezavantajı da vardı, köpekler ise bu sorun olmadan kendi ısılarını düzenliyordu.

Görünüşe göre Amundsen'in keşif seferi en iyi ekibe ve soğuğa daha dayanıklı kıyafetlere sahipti. Scott'ın bütün atları öldü ve adamlar kendi güçlerini kullanmak zorunda kaldı. Scott son dakikada ekibe dışarıdan birini dahil etmek zorunda kaldı, bu da yiyecek paylarında dengesizlik yarattı. Amundsen verimli ve fazla sorun yaşamadığı bir seyahat gerçekleştirirken, Scott kutba büyük kayıplarla vardı, Amundsen'in zaferini işaret eden çadırıyla karşılaştı ve yenilgiyi ünlü fotoğrafla belgeledikten sonra, hem o hem de adamları dönüş seyahatinde hayatını yitirdi.

21.10.2014

ANTARKTİKA'DAN MEKTUP

Kaynak: "Kâşifin kayıp notları", Jacinto Antón. *El País*, 21.10.2014

Aylardır donmuş hâldeki not defterimi tekrar elime alıyorum. Buz bana ağabeyimi hatırlattı. Annemi arıyorum. Genellikle olduğu gibi, yorgun. Ağabeyimi soruyorum. Gündüz bakım merkezinde kendine bir kız arkadaş bulduğundan beri iyi olduğunu söylüyor. Öğle vakitleri biraz yalnız bırakıyorlar ve onlar da el ele tutuşuyor (kız tekerlekli sandalyede). Anneme erkek arkadaşını soruyorum.

"Çok iyi, mutluyum. Geçen gün öpüşüyorduk ve ağabeyine rahatsız olup olmadığını sordum. 'Hayır, artık benim de var,' dedi."

Ertesi hafta sonu onları ziyarete gittiğimde annem ağabeyime yazılmış bir mektubu gösteriyor:

Sevgili M,

Seni bütün sonsuzluk boyunca seviyorum ve senden asla sıkılmayacağım.

Sanaâşığım seniseviyorum

AB

[pembe renkli kalp çizimleri ve içinden ok geçen kırmızı bir kalp]

F

Daireyi bulduğumda ilk yaptığım iş F ile iletişime geçmek oldu. Yakınlarda oturduğunu biliyordum, ortak arkadaşlarımız vardı ve sık sık konserlerde karşılaşıyorduk. Belki de sarışın ve akıllı olduğundan, erkekler konusundaysa fazla şansı olmadığından, onunla tanışınca insanın aklına *femme fatale* ifadesi gelebilir. Hep bu ifadeyi korkmuş bir erkeğin icat etmiş olması gerektiğini düşünmüştür (daha kesin konuşmak gerekirse, korkmuş bir Hollywood erkeğinin).

F cuma günleri şehir merkezindeki bir barda DJ'lik yapıyor. R ile orada tanıştım, yalnız olduğundan onu ziyaret etmek için uğramıştı.

F yerel sahnedeki birkaç grubu temsil ediyor ve alışıldığı üzere, yaşamasına yetecek kadar para kazanamadığı için evini Airbnb'de kiralıyor. O zamanlarda bazen benim evimde uyuyor. Belki de kız kardeşim olmadığındandır, onun varlığı ve yakınlığı, koşullarına bağlı bir ihtiyacın sonucu olsa da bana iyi geliyor. F çok konuşuyor; aklında ne varsa söylüyor. Belki de on altı yaşındayken annesini hap ve alkol karışımı yüzünden ölü bulmasındandır. Ve babası o daha bebekken evden ayrıldığından, yapayalnız kalmış. Daha doğrusu, anneannesiyse. F ihtiyaç duyduğunda yardım istemekte zorlanmayan insan türünden; sanki tek bir annenin işlevini bir

sürü insana bölüştürmüşler gibi; tavsiyeye ya da sadece onu dinlemelerine ihtiyaç duyduğunda başvuracağı geniş bir kız arkadaş ağı var. F bir nevi santrifüj kasırğa. Aksi takdirde kendimi camdan atabilirdim, dedi bana. Olumlu tarafından bakarsak belki de annesinin ölümü onun şanslı olmuştur: Daimi finansal muhalif anne de kızı için aynı planları yapıyordu.

Bir seferinde geceyi ailesinin köydeki evinde geçirdim. Uzun zamandır kullanılmıyor gibi duran, yetmişli yılların mobilyalarıyla ve eski kız çocuğu portreleriyle dolu bir odada uyudum. Portrelerden biri annesinin çocukluk fotoğrafıydı. Sabah anneanesi seksen altı yaşındaki zayıf gövdesini sıkıca saran zarif bir siyah sabahlıkla ortaya çıktı. İri mavi gözlü, hafif bronz ve köşeli bir yüzü vardı. Koyu sarı saçları kusursuz şekilde taranmış ve spreylenemişti. Elinde çok ince bir sigara tutuyordu. Neredeyse bir partiye gidecek gibi görünüyordu, tek sorun cumartesi sabah saat on olması ve üzerinde bir elbise değil de sabahlık bulunmasıydı. Bana bir yabani kedi ifadesiyle baktı. Torununun ona çok benzediğini söyledim ve bir gülümseme denemesinde bulundum. Ailelerde bazen çok güçlü, karizmatik ya da ışıldayan kişiler olur. Bu kişiler, kendilerine fazla odaklanmışlarsa bazen etraflarında kurbanlar bırakırlar. Ya da belki de bu aşırılıkları tetikleyen şey zorlu iklimlerdir.

F evinde kiracı olan o günleri anneannesinin ve farklı arkadaşlarının evlerinde geçiriyor; bunların arasında benimki de var. O zamanlarda pembe sırt çantasıyla çıkageliyor. Büyüme fikrinden hiçbir zaman hoşlanmadı. Çünkü annesi küçükken ona faturaları ödeyemeyeceklerini söylemiş, babasının ve annesinin de içtiğini bilirmiş. Bu yüzden, büyüme düşüncesi –on yıldan uzun süre devam eden terapilerle bunu doğruladı– onu korkutuyor. F sırt çantası, saç bandı ve simli babetleriyle eve geliyor.

“Duş alabilir miyim? D’nin evi yerine burada almayı tercih ediyorum. Senin şampuanların daha güzel.”

Banyoya giriyor ve en sevdiği radyo programını açıyor.

Çıkması uzun sürüyor.

BELİRSİZLİK ARTTIĞINDA YANIT ARAMAK

En sevdiğim sanal yer I-Ching'in internet sayfası. Korkunç ezoterik tasarımı kitabın çekiciliğinden ve törenselliğinden yoksun olsa da elle ya da cüzdanı aramak zorunda bırakmayıp zamandan tasarruf ettiren sanal olarak havaya bozuk para atma seçeneğini kullanabiliyorsunuz.

Genellikle sanal seçeneği tercih ediyorum çünkü ne törenlere vaktim var ne de etrafa bozuk para saçmaya istekliyim. Kendimi kısmen hevesli bir Candy Crush oyuncusu gibi hissediyorum, gerçi bu tür oyunlardan hiç hoşlanmamışımdır ve bana davetiye göndermelerinden nefret ediyorum. I-Ching'in yanıtları genellikle, kişi onu endişelendiren konuyla istediği gibi ilişkilendirebilsin diye muğlak ve anlaşılmaz oluyor. Dün akşamüstü saat dörtte bağlandım. Açılan beyaz sayfada şöyle yazıyordu: “Şu anda ziyaret yoğunluğu nedeniyle sunucu bloke oldu.”

“Yani şu anda geleceğinden endişe duyan bir kalabalık var,” dedim kendi kendime. Bir parçasını oluşturduğum bu kalabalık, akşamın çökmesini seyrederken, ailevi, aşk ya da iş sorunlarının sonsuz bir döngü hâlinde tekrarlandığı bir vertigo hissine kapılıyor. I-Ching'e danışıp bize bir yanıt, herhangi bir tane ama özellikle de şu yanıtı vermesini istiyoruz:

“Doğru olanı yaparsan her şey yoluna girecek”.

AVANTAJLAR

Yüksek seviyede bakıma muhtaç bir erkek kardeşe sahip olmanın avantajlarından biri kendinizi bırakamamanız. Belirli miktarda kendine yetebilen, daha kısa bir ortalama ömre sahip ve reklam kampanyaları ve dayanışma ruhunu sergilemek isteyen şirketlerde kadro için çok uygun; görünür bir kusura sahip Down sendromlu çocuklardan farklı olarak, otistiklerin görünüşü normal ve başka herhangi biri kadar uzun yaşıyorlar. En sevdiğim sanatçılardan birkaçı intihar etti ya da genç yaşta öldü. Bu benim planlarım arasında yok: Ben olmazsam gelecekte ağabeyimin hâli ne olur? Bu, *beyin-cerrahisi-genetik-mühendisi-otizmin-nedenlerini-bulan-kişi* ve dolayısıyla tedavisini bulan kişi olamamayı ve üstüne üstlük genel olarak sanatçılık gibi istikrarsız bir işe kalkışmayı telafi etme çabamda durumun iyice ciddileşmesine yol açtı. Sanatsal olduğu çok açık bir özgeçmişi çok sayıda dil sertifikası, ikinci bir lisans eğitimi –sözel, yapacak bir şey yok– ve bir yüksek lisansla sağlamlaştırmaya çalışıyorum.

Hayatın kendisine ilave olan sorumluluk hissi, erkek ya da kız kardeşini küçük yaşta kaybedenlerin de başına gelen bir şey: Bir şekilde, yakınınız olan birinin mahrum olduğu bir fırsata sahip olma bilinci, yeterince çile çekmiş anne babanızı hayal kırıklığına uğratamayacağınız hissini doğuruyor.

Tüm bunlar, 2008 krizi faktörünü de eklersek, iş yokluğunun yol açtığı çaresizlikten beni öğretmenliğe itti. Ortaokul öğretmenliği: İnsanların büyük çoğunluğunun açık ya da üstü örtülü bir şekilde size acıdığı etkinlik. Sanatçı topluluğundan beklenen, burslar, değişim programları, sanatçı rezidansları vs. tarafından teşvik edilerek kıtalara yayılan Samuray varoluşunun planları arasında yer almayan bir etkinlik. Ve şayet yer alırsa da bu “konuk sanatçı” olarak, genellikle belediyelerin kültür departmanları tarafından gerçekleştirilen atölye çalışmalarında olur, çünkü yönetim, sanatçıların genellikle öğretmenlerin arasında yer almadığını ve gösterişli sanat dünyasından okullara gelmelerinin tek amacının lümpeni Marksizm, post-kolonyal düşünce ve queer teorisi ile güçlendirmek olduğunu varsayar. Ben o hayata imreniyorum. Evet, içinde kendimi kaybettiğim keşifler, mekânlar ve insanlar yüzünden. Ders yılı başlarken, Kültür Departmanı tarafından gönderilen bir yetkilinin sınıfa girerek müstakbel öğrencilerinin önünde büyük bir saygıyla öğretmenleri tanıttığı bir gerçeklik hayal ediyorum:

“Size X’i tanıştırayım. Öğretmenlik uğraşısı performans, konferans ve eylemcilik arasında yer alıyor. Uzun bir kreatif kariyeri var: Sabahtan akşama kadar, şehir merkezinde oturan, köylerden gelen ve sosyal dışlanma riski altında olan öğrencilere –aynı konu–matematik– hakkında 75 farklı durumda 875 varyasyon sundu. Haydi X’i alkışlayalım ve hoş geldin diyelim!

Delilik bir yana, herhangi bir yaratıcı işi gerçekleştirmek için önemli bir içerik mevcut: Bir sınırlama. Ve çoğumuz sabah yedide uyanmak zorundayız. Neyse ki burada çok daha fazla insan var ve bu durum depresyonu defediyor. Uluslararası bir kariyer peşindeyseniz belki bu size zarar verir ama insan odaklanmaya ve kimse-

ye muhtaç olmadan çalışabilmeye uğraşıyorsa (bu, şu andaki en büyük hedefim), büyük bir avantaj sunuyor. Güncel sınırlamalarımın bazıları şunlar: Sabah 6:45'te uyanıyorum, saat 14'e kadar çalışıyorum. Saat 15'te canımın istediği şeyi yapmak için evdeyim.

YEMEK SONRASI MUHABBET

“Onları bekleyen dünyayı gösterdikten sonra doğmak isteyip istemediklerini sorabilseydim çocuk yapardım, evet,” dedim.

Annemin erkek arkadaşı olan altmış yaşındaki felsefe öğretmeni JR bana cevap veriyor:

“Bu konuyu ben de düşündüm. Atomların havada asılı olduğu bir hiçliği hayal ettiğimde, bu atomlardan biri bir dakikalığına bilinç kazansa ve var olmak isteyip istemediği sorusuna yanıt verebilecek olsa, insan hayatının kısılalığını var-olmamaktaki sonsuz can sıkıntısıyla kıyaslayarak, evet yanıtını vereceği sonucuna vardım. Varoluş, sınırlı ve acılarla dolu olsa da o hiçliğin ortasında bir macera olarak görülürdü.”

Ben hep çocuk sahibi olma seçeneğinin yaşlılık için sevgi kredisi biriktirmeyi ve genlerimizi sürdürmeye dair biyolojik ihtiyacımıza ve yalnızlığımıza çare bulma isteğini temel alan bencilce bir seçenek olduğunu savunmuşumdur. Gezegen için gereksiz ve iznini almadan dünyaya getireceğimiz varlığın geleceğini hiç düşünmeyen bir eylem. Bu anlamda, doğmak bana maddelerini okumadan bir sözleşmeyi imzalamak gibi geliyor. Büyümek de bu maddeleri yavaş yavaş tanımak. Bazıları harika, bazıları da korkunç.

Aileye yeni katılan JR bana konunun “çocuk sahibi olmama bencilliği” olarak adlandırdığı diğer açısını da gösteriyor; kısmen

benim görüşümü paylaştığından ve her şeyden çok da eski karısının isteği doğrultusunda, rahatlık uğruna çocuk sahibi olmayan biri olarak kendi bakış açısı. JR'nin şimdi pişman olduğu bir karar.

Sadece ekonomik değil ailevi kaynaklar da yeterli değilken çocuk sahibi olma olasılığı bana bazen sorumsuzca geliyor. Peki kaynakların yeterli kabul edilmesinin sınırı nerede? X miktarın altında gelirin varsa ve bekârsanız ya da aileniz yoksa çocuk sahibi olmamanız mı gerekiyor? Yani, çocuk sahibi olma seçeneği sadece varlıklılar ve düzenli bir aileye sahip olanlar için mi? Aksi takdirde, anne babaların sonsuz bir döngü hâlinde yoksulluğa, hastalığa ya da mutsuzluğa iten tavırları aktarma tehlikesinin bilincine varması nasıl sağlanır?

Ne lehte ne de aleyhte hiçbir argüman beni tam olarak ikna etmiyor; yine kalıcı kuşku ve yargıya varamama hâlime ulaşıyorum. Her durum kendine özgü. Şimdilik küçük dairemi, özgürlüğümü (beraberinde getirdiği yalnızlık dozlarına rağmen) ve dans derslerini bu konuyu ciddi olarak ele alamayacak kadar çok seviyorum. Bu basit şeyleri fethetmek yetişkinlik hayatımın on dört yılını aldı.

ŞİMARİK ÇOCUKLAR

Bir babanın ya da annenin müsamahakâr sevgisi de bir ihmal şekli olabilir; sınır ve kural yokluğuyla, çocuğun kusurlarını görmek istemeyerek, ebeveyn onu öyle idolleştirir ki gerçek sorunlarının bilincine varamaz; bu da bir tür terk etmektir.

R'NİN GARDİROBU

Genellikle, misafirin olmadığı sürece evini toplamazsın. Ve giyinme odana son yıllarda senden başka kimse girmedir. İlkbahar, yaz, sonbahar, kış, yıllar geçiyor, çocukluk ve ergenlik giysileri gizlice en dipte birikiyor. Mevsimler geçiyor, sadece görünür kısımdaki birkaç giysiyi, her gün giydiğin ve senin için vazgeçilmez olanları katlıyorsun. Odanın küçük aydınlık kısmını kaplayanlar. Çünkü sonuçta oraya sadece sen giriyorsun. Ta ki biri, farz edelim ben, çoraplarının delik olduğunu görüp bir fenerle oraya girmeye ve başka bir pijama aramaya çalışırken iç çamaşırını çekmecesinde sutyenleri bulana kadar. Sutyenlerin kancası anneannenin ördüğü bir kazağa (buruşmuş kazak toz topluyor) saplanmış. Kazağın yakasında dokunmayı sevdiğin ve sana birlikte futbol oynadığın o çocuğu hatırlatan bir düğme vardı. Kolundan babana ait bir siyah çorap çıkıyor –dakik olmanı, eğitimini tamamlamanı söyleyip dururdu– ve gardırobun daha gerilerinde, hemen sonrasında annenle babanın boşanacağı o yaz hep birlikte Disneyland’a gittiğinizde sana hediye ettikleri Mickey’li pijama, tortop olmuş. Hepsinin arkasında, son rafın üst kısmında, hep annenin evinde olan renkli çizgili battaniyen çok fazla yer kaplıyor.

“Çocuk, dolabını topla.”

ÖDÜL

Geçen sene açtığım ilk kişisel sergim için bana bir ödül vereceklerini söylemek üzere galeriden arıyorlar. Salı günü şehrin Modern Sanat Müzesi'nde ödül töreni yapılacak. Bademciklerim şiş ve R'yle tartışarak geçirdiğim bir Noel'in ardından duygusal açıdan bitkinim. Ödül töreninden bir saat önce yataktan kalkıyorum, bütün düğmelerini iliklediğim beyaz bir gömlek ve siyah dar kot pantolon giyiyorum. Gömlek yarı şeffaf ve minik şimşek desenli. Kilo vermeye devam ediyorum. Metroyla oraya doğru gidiyorum. Varınca basınla ve *photocall*'la karşılaşıyorum. Alüminyum folyodan yapılmışa benzeyen bir elbise giymiş bir televizyon sunucusu var. Hostesler gibi bir kenarda ayakta bekliyorum. Müzenin duvarları kadar beyaz masa örtüleri ve süslemelerle kaplı, zarif bir şekilde akşam yemeği için hazırlanmış masalar salonu kaplıyor ve bana Goldilocks ve Üç Ayı masalını hatırlatıyor –düzenbazın tekiyim, beni evden atacaklar–. Bir platformun üzerine yerleştirilmiş, logolarla dolu siyah bir fonu olan *photocall*'a bakıyorum. Henüz kimse oraya çıkmamış olsa da, fotoğrafçılar ve kameramanlar sabırsızlıkla bekliyor. Varan az sayıdaki katılımcıdan hiçbirini tanımıyorum. Benim kadar yalnız bir genç, *photocall*'un bir köşesinde ayakta bekliyor. Birkaç yıl önce yeni sanatçılara verilen bir bursu beraber kazanmıştık.

Bu şehirde var olan bütün bursları kazandıktan sonra bir Kuzey ülkesine gitmişti. Selamlaşıyoruz:

“Bana eşlik etmen mümkün mü? Kendimi fazlasıyla kaybolmuş hissediyorum da,” diyor.

Sigara içmek için dışarı çıkıyoruz. O sigara içiyor, ben sadece içiyormuş gibi yapıyorum (neden bilmiyorum, bir şey sigarayı reddetmemi engel oluyor). Ödülü geçen sene o kazandı ve bu sene de jüri üyesi. Uçak biletini ve bir daire kadar büyük bir otel odasının parasını ödemişler: Cep telefonundan fotoğraflarını gösteriyor. Bana oy vermiş.

“Sergi için tebrikler. Sen de aynı bursu isteyip Kuzey’e gitsene.”

Beyaz gömleği ve bugün için satın aldığı blazer’ıyla şimdi yapmacık değil de doğal bir şekilde zarif görünüyor. Kulağının arkasında yeşile dönmüş küçük bir dövmesi var. Devrimci bir yıldız. Ülkesinden Barselona’ya nasıl geldiğini soruyorum.

“Şehirden çok iyi bahsettiler. Birkaç ay bir işgal evinde kaldım ve sonra sokakta uyumaya başladım. Ardından P bana sergi açma fırsatı sundu.”

Eserleri kapitalist bir topluma dışarıdan bir bakış. İspanya’daki krizi, politikacıların sahte vaatlerini, neoliberal sistemin paradokslarını ve sapkınlıklarını konu alıyor.

“Sonuç olarak MA benden tüm eserlerimi istedi. Kısa süre içinde farklı yabancı fuarlarda hepsini sattı.”

Gece rüyamda müzenin beyaz merdiveninde arkadan yaptığımızı görüyorum.

NESNELER

Bana hediye ettiğın kıyafetleri her yerde buluyorum R. Vücudumu sarıyorlar, ayaklarıma takılıyorlar ve para ödeyeceğim zaman, deri cüzdan. Kışsa ayakkabılar, yazın pantolonlar; nadiren giydiğim kabanı dolaptan çıkarırsam altında asılı gömleğin ortaya çıkıyor. Beni kucaklayan, “bizim” olan tüm bu parçaları belki de sen kısa süre sonra hatırlamayacaksın bile. İşsiz kaldığın zamanlarda, beni mutlu edebilecek şeyleri hiç düşünmeden satın almandan huzursuz oluyordum. Buna rağmen, o hediyeleri, babam işsiz olduğu zamanlarda bizi dışarıda yemeğe götürdüğü zamanlardaki aynı muğlak hisle kabul ediyordum. Güvensizlik ve suçlulukla karışık o neşe hissi. Nasıl kabul edebildim? Neden bana o hediyeleri verip durdun? Şimdi aynı şeyi yapmadığı için pişmanlık duyan benim: Sana giysi, ayakkabı, parfüm hediye etmediğim için. Sendeki varlığını uzatabilecek herhangi bir şey.

Çünkü nesneler duygulardan daha uzun ömürlü.

BERGLUST*

Buz, yaralı bir bölgeye kan taşıyan damarları büzer. Sonuç olarak kan akışı azalır. Başka bir deyişle, buz darbelerin acısını yatıştırır. Belki de acılar içindeki ruhların donmuş yerleri, yağın karın huzurunu tercih etmesi buradan geliyordur. Dağların kayıtsızlığı. Frankenstein'ın başı ve sonu Kuzey Kutbu'nda geçer. *Die Philosophie der Landschaft*'ta George Simmel dağda hayatın, denizin hiçbir zaman olamayacağı kadar dingin ve istikrarlı, saf ve yüce bir şey tarafından hapsedildiğini söyler. Simmel'e göre deniz hayata empatiyle davranır, Alpler de soyutlukla. Bu etki, manzara kayalıktan karlıya geçiş yaptığı ölçüde aşamalı olarak artar.

Kar tatilleri, tıpkı deniz tatilleri gibi, manzaranın olağanüstülüğünün karşısına insani banallliği koyar. Bu yerleri farklı şekillerde işgal edişlerimiz arasında ortak bir unsur var: Fazla risk almadan fethettiğimizi hayal edebilmemiz için doğanın bir parçası evcilleştirilmiş; görünürde ne kadar az risk varsa bu yerler de o kadar dolu oluyor. Biri telesiyej sırasında ya da bir barda masa bekliyor, parlak renklerde giyinmiş aileler ve insanlar var. Müzik karın arasında yankılanıyor. Sessizlikten kaçınmak gerek. Kayak merkezlerinde-

* Almanca *Wanderlust*, "seyahat tutkusu" teriminden; burada *Berglust*, "dağ tutkusu".

ki müzikle plaj barlarındaki müzik aynı. Pist dışında kayabilir ya da şamandıranın ilerisine doğru yüzebilirsiniz. Bazen çığ oluyor. Ya da dev gibi bir dalga. Müzik bize onu unutturmaya çalışıyor. Denizin ya da dağın sonsuzluğu karşısındaki geçiciliğimizin üstünü örtmek, zamanı minicik, kısacık, ona başka, çok daha yaşanabilir ve eğlenceli bir anlam katan ritim gibi parçalara bölmek.

Buz darbelerin acısını yatıştırır, ama yarayı fazla uzun süre dondurursanız sonuç zararlı olabilir. *British Journal of Sports Medicine*'e göre, buz “gerçekten de bölgeyi uyuşturur, dolayısıyla hasta ağrıyı hissetmez, ama etkilenen derinin olduğu bölgenin donduğunu da hissetmez”.

Hissizlik yaranın etrafındaki sağlıklı deriye zarar verebilir.

Bu projeyi bir an önce bitirmem gerek.

KARA AYNA

R özür diliyor, talep ediyor, ilerliyor, geri çekiliyor, yalvarıyor. Ekranın ardında tek başına temsil ettiği büyük bir şovun kahramanı. Perdelerin ardında neyin gizlendiğini kimse, kendisi bile bilmiyor. Sosyal ağlarda çoğalan acısı bol miktarda *like*'la 2.0 kartarsis elde ediyor.

ALPLER

Bugün Alplerde bir uçak kazası yaşandı. Yüz elli kişi öldü. Uçak dağlara çarparak parçalandı. Yolcuların pencerelerinde beliren dağ zirveleri. Artık hiçbir doğa ya da insan manzarası dehşet karşısında güvenli değil.

ŞUBAT, YENİDEN

MS'ye yeni ziyaret. Ofisini değiştirdi. Bu sefer şehrin yukarı kısmında, üst katlarda bir dairede. Bu bölgeye gelmek bana bir kez daha, onun sunduğu hizmetin, tıpkı köşedeki mağazalar gibi bir lüks olduğunu hatırlatıyor. Görüşmeyi gerçekleştirdiğimiz salon şimdi aydınlık. Afrika maskeleri diğer ofisten buraya gelmiş. Kitaplar yüzünden eğilmiş kitaplıklarla ve divanla birlikte getirmişler; özel olarak seçilmemiş, paylaşılan bir ofise ait oldukları yönündeki kuşku yok oluyor. Sahnedeki tüm

unsurlar özenle seçilmiş. Geniş salona bir tiyatro havası katan kırmızı perdeler yeni. MS'nin oturduğu koltuğun yanındaki, keskin hatlara sahip, gözlerin yerinde derin oyuklar olan, oldukça uzun bir maske, psikanalistin hemen arkasında kalıyor. Steril ortamlardan ve Batı tıbbının pozitivizminden çok uzak olan sihirli unsurlar, ziyareti bir ritüel eylemine dönüştürüyor. Maskeleri soruyorum.

Etimolojiye göre, kişi yani “persona” kelimesi, anlamı “maske” olan Latince *persōna*’dan geliyor ve tiyatro oyununda oyuncunun sesine karşılık veren, sesi duyulan kişi “per-sona” ile ilişkili. Hepimizde ortak olandan bahseden “insan olmanın” tersine, hayatta üstlendiğimiz kişisel rolü ifade ediyor.

MS kişiler ile maskenin ardında kalan şey arasında arabulucu. O gizli kısma, sesi duyulan şey, kelime aracılığıyla varılıyor.

“Pekâlâ... Anlat bakalım.”

“...” [R ile ayrılmamdan bahsediyorum.]

“R sadece bir temsilci.”

“...?”

“Bu artı ve eksiler bir tekrar baskıdan ibaretti.”

“...?”

“Belki de senin için temel sınırları belirlemek gerek: Evet/hayır, siyah/beyaz. Sadece ilişkiler değil, başka ortamlar için de.”

“...?”

“Bizi ne kadar ve nasıl etkilediğinin farkına varmak. Ardından kişinin hangi yeri kapladığını bilmek.”

“...?”

“Bence uyum sağlamamak kişinin hissettiği şeyi ifade edebilmesidir.”

“...”

“Sığınmanın çok değerli olduğu kesin, ama affına sığınarak söylüyorum, yetersizdi.”

“...”

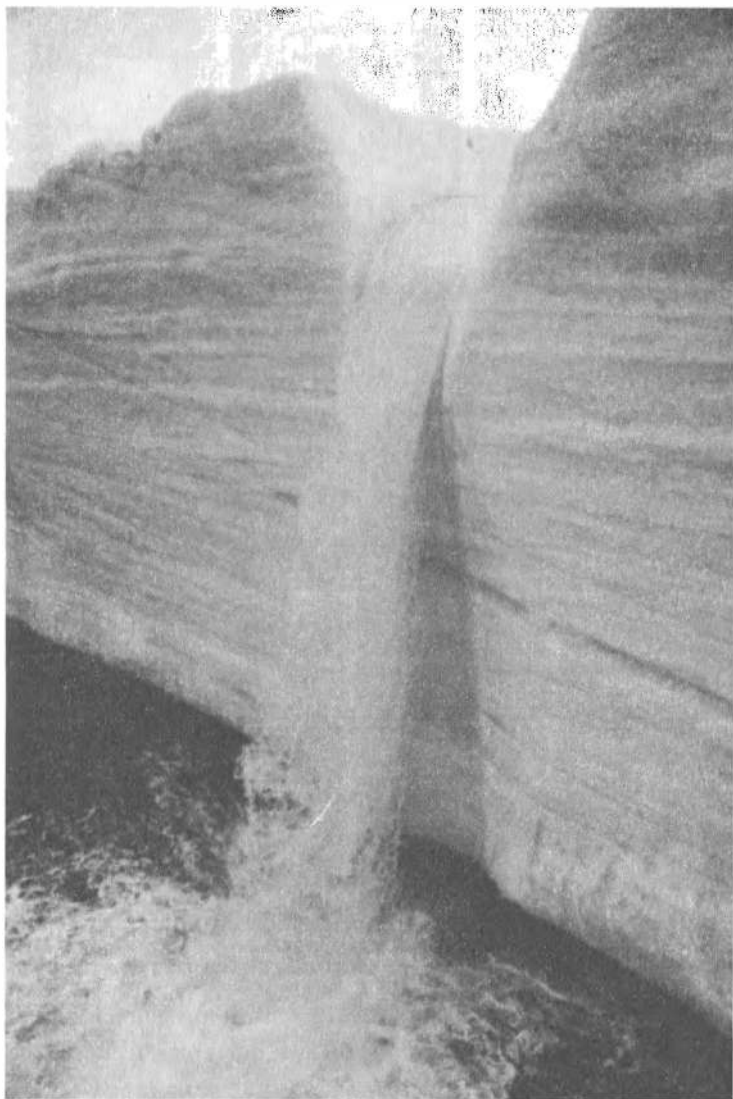
“İki çift birbiriyle çok alakalıydı. Belirli bir sığınma ile alakalıydılar. Neden sığınma?”

“Aileme karşı sığınma.”

“Bu çok güçlü bir duygu. Uzun bir süredir kontrol altında tutuldu. Ama tıpkı baraj duvarlarının uzun bir süre basınca dayanabilmesi gibi, kişi kendini özgür de bırakabilir, akışa bırakabilir...”

Baba tarafının belki de anne tarafıyla bağlantılı bir temsile sahip olduğunu ve ikisinin sende iç içe geçtiğini söylesem ne olurdu? Birinde, anne tarafında, kırılğan olamazsın ve dolayısıyla koruma altında değilsindir, diğesinde ise kendini ifade olasılığına yer yok.

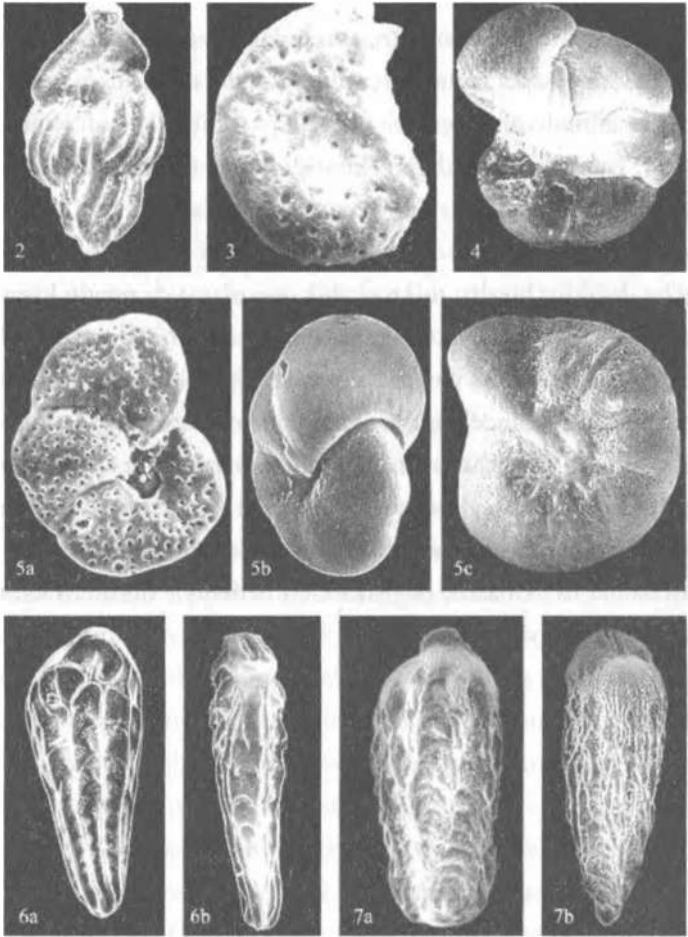
İki gözyaşı damlası mavi elbiseyi lekeliyor.

“ANTARKTİKA’YA SEYAHAT”*

Buzdağlarının renkleri bize kısmen buzun kökenini ve ömrünü anlatır. Gri buzdağları volkanik bir bölgede oluştuklarını gösterebilir, yoğun mavi renktekilerse, içlerindeki devasa miktarda basınç havayı dışarı attığından (bu da buzun mavi dışında tüm renkleri filtrelemesini sağlar) buzun çok eski olduğu anlamına gelir. Birkaç mavi buzdağı gördüm ve bir tanesi ejderha formuna sahip olduğundan ve onu yenmeye çalışan şiddetli bir fırtınanın ortasında dalgalara karşı mücadele ettiğinden, özellikle dikkatimi çekti. Ama bir gün son derece sıradışı bir şeyi görme ayrıcalığına sahip oldum. Antarktika’yı katederken, biliminsanlarının yoluna nadiren yeşil renkte bir buzdağı çıkar. Zümrüt yeşili rengi, ışığın eğimine ve nüfuz etmesine bağlı olarak bu rengin geniş bir yelpazesini kapsayan tonlarla, onu yarı değerli taşla dönüştürür. [...] Eskiden yeşil bir dev olan kütle (en azından dibinde), yavaş ama mutlak bir yok oluşta dalgalar tarafından yalanarak savruluyordu. Her bir buzdağını yavaş yavaş aşındırarak tüketen denizin kusursuz sürekliliği tarafından sonsuza dek yok edilmek üzere olan yaşlı bir buzdağıydı.

* Rossi, Sergio, *Un viaje a la Antártida*. Barcelona: Tusquets, 2013, s.56-57.

Güney Şili'nin merkezinden bentik foraminiferler (36°S - 44°S).

Kaynak: Bilim dergisi SciELO: http://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0717-65382005000200013

Hacimli, besleyici formlardaki canlılar, buzdağları gibi görünüşte çorak ve verimsiz ortamlarda yaşar.

Bu buzdağlarını inceleme fırsatını bulan bazı kişiler onlarda demir, bakır ve başka metal parçacıkları buldular. Buzdağı gençken denizin dibinde sürüklenerek oradaki partikülleri kendi içine katabilir. Bu sürecin nasıl gerçekleştiği çok net değil. Yavaş yavaş aşınır ve tüm buzdağları gibi sonunda baş aşağı döner. O zaman bu metalleri içeren göbeği ortaya çıkar. Ama içinde bulunan tek şey bu değildir; bir dizi mikroskobik organizma da rengin kısmen sorumlusu olabilir: diatomlar ve bentik foraminiferler, küçük lifler... Başka bir olasılık da bir dizi paralel yeşil feldispat tabakasının varlığı. Deniz dibindeki güçlü akıntılar ve maddenin farklı anlarda asılı kalması (yani çamurun suyu bulandırması) bu elementlerin dahil olmasını kolaylaştırmış olabilir ve tabakaların birörnek, homojen olmamasını da açıklar. Buzdağlarının sürüklenmesi ve sonrasında ısı ve basınç değişiklikleri nedeniyle donması kabuk bağlamayı kolaylaştırır.

ARCO'DA MANTIK YOK

Cumartesi sabahı ARCO'ya gidiyorum. Paradoksal bir şekilde, sanat profesyoneli olabilmek için sanat profesyonellerine adanan fuarın iki gününü kaçıyorum. Bu ülkedeki, ergenlik sonrası dönemi atlatan ve aile evi, işgal ya da Airbnb yoluyla kira ödemekten yırtamamış diğer tüm sanatçılar gibi, hafta içi çalışıyorum. Hiç kendinizi kandırmayın: Bursla ya da eserleriyle geçindiğini söyleyen biri şu ya da bu ölçekte yukarıda bahsettiğim durumlardan birinde bulunuyor demektir. Günümüzde sanatçılar kendi hamisi oldu. Kendimi finanse etmem bir yana, bu küçük burjuva gecikmesi karşılığında, tıpkı benim gibi hafta sonunda genel kitle olarak gelen faunayı görebileceğim.

IFEMA alanına varınca galerimin müdürü beni karşılamaya geliyor. İki profesyonel gibi el sıkışarak selamlaşıyoruz ve bana akreditasyonumu veriyor. Sanatçıların stantta durmasının pek de faydalı olmadığını hatırlatıyor; ARCO özünde bir ticari etkinlik. Ama ben buraya eserimi sunmak için değil, yeni şeyler görmeye geldim.

Galerinin standının bulunduğu 9. pavyona ulaşmak için bir yürüyen bandın üzerinde neredeyse bir kilometre gidiyoruz. Müdür bir Ducados çıkarıyor; yerini sıradakine bırakan bir kuşağın sigarası. Standa varınca beni kızları karşılıyor, su tedarik-

ki yapıp fuarda hayatta kalmama yarayacak pratik tavsiyelerde bulunuyorlar.

H ve P bana eserleri sergi alanına nasıl yerleştirdiklerini anlatıyor. Benim eserim Cabello/Carceller'in Venedik'te gerçekleştireceği projenin hazırlık çiziminin ve göz ucuyla bir Julião Sarmiento'ya bakan bir Lola Lasurt resminin karşısında duruyor. Benim eserimin yanında başka bir tablonun ultrafiziksel varlığı bende belirli bir tiksizlik yaratıyor, bunu nleyemiyorum: Maddeci tasvir çok gereksiz. Tablonun viskoz titreşimlerinin benim kırılğan izimime doğru yayıldığını fark ediyorum. Neyse ki eserim çoktan satıldı –diye düşünüyorum gizlice– ve yakında onlardan kaçıp kurtulacak.

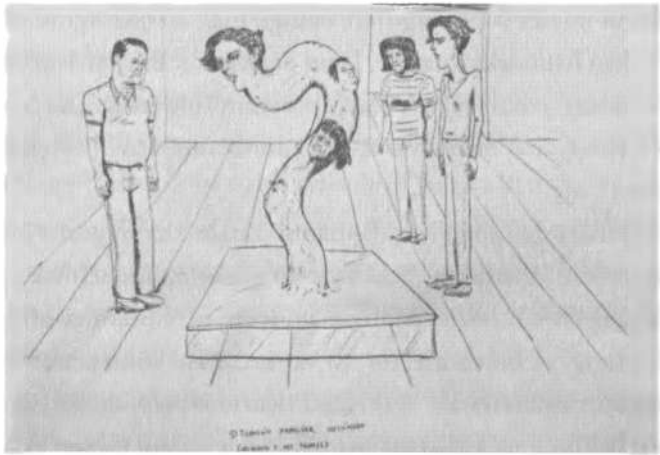
ARCO'nun olağan bayi-sanatçıları gibi –mesela Julian Opie, sanırım onu on yıl önce, aynı yerde neredeyse aynı eserle görmüştüm– fuar şimdi herhangi bir şehirde yaygın olan markalarla dolup taşıyor, buna bir örnek de Cennet Bahçesi'ne dnüştürölmüş Zara Man VIP Space. Mesaj çok açık: Cennet'e ancak daha fazla para derseniz girebilirsiniz. Laik devlet okulunda okumuş kafamda belirli Katolik çağrışımlar beliriyor. Büyüdükçe, tam da bu yüzden sağlığımın üç seviyede olduğunu daha iyi anlıyorum. Bu Santiago Sierra'nın enstalasyonları değil, gerçek kinizm.

Kinizmden bahsetmişken, ADN'de durup Adrian Melis'in bir eseri hakkında bilgi almak istiyorum: Bir evrak imha makinesinin işini yaptığı bir video. Sistematik evrak imhası sadist bir çekiciliğe sahip. Sadizm erotik olabilir; kesilen sayfa şeritlerine uygulanan basınç ve süreklilik. Galerici kadın bana belgelerin özgeçmiş olduğunu söylüyor. Onları imha eden kız, sanatçının bizzat yayınladığı iş ilanı sonucunda seçilmiş: İş diğer adayların özgeçmişini imha etmek. Toplumumuzdaki g ilişkilerini ortaya seren bu türdeki

eserlerin büyük çoğunluğunda olduğu gibi, en çok ilgimi çeken şey eylem hâlindeki öznenin, kızın pozisyonu. Bir Bartleby-özne; “yapmamayı tercih edecek olan”, postanın iade ettiği, asla hedefine ulaşamayacak olan mektupları, yanıtlanmayacak özgeçmişleri okuyan özne.

Halihazırda kapitalist çalışmanın dinamiklerini gözler önüne seren birkaç sanatçı var. Peki ama bu gözler önüne sermek kinik mi yoksa bir tür bilinçlendirme mi içeriyor? Sistem tarafından soğurulmayan bir eleştiri formu var mı?... Bu konu bende derin düşünceler uyandırarak, Wilfredo Prieto’nun yarısı dolu / boş (nereden bakıldığına bağlı) bir bardak sudan oluşan eserini görmek için Nogueras Blanchard Galerisi’ne gelen Madrid burjuvazisinden ve evde kolayca tekrarlanabilecek bir eserin varlığıyla mutlu olan ailelerden kaçınarak, dalgınca ilerlememe yol açıyor.

Belirli bir rotam olmadan, daireler çizerek, sürekli aynı eserlere rastlayarak ve muhtemelen ilgimi daha fazla hak eden başka eserleri görmezden gelerek yürüyorum. Meşhur taş meseli: Tıpkı hayatın kendisi gibi. Bu sefer Estrany de la Mota’da Jonathan Millán’la karşılaşıyorum; enstalasyonu bana sanatçının çevresi için otobiyografik ifadenin zorluğundan ironiyle bahsediyor. *Nahoş ailevi durum*. Yaratıcının hayatından doğan bir başyapıt.

Jonathan Millan'ın Estrany de la Mota'daki enstalasyonundan bir çizim.

Alanda dolaşırken hiç sanatçı görmediğimi fark ediyorum. Tabii, günlerden Cumartesi ve profesyonellere özel açılış gününe gelebilen sanatçılar çoktan gitti. Ama birkaç reklamcı görüyorum. Anlamlı bir detay. Sonunda Nogueras Blanchard'ın temsil ettiği Ignacio Uriarte'yi daire şeklinde yerleştirdiği klasörleriyle ve tıpkı benim gibi tamamen bağlam dışı hâlde görüyorum. Kitapçılar galerilerden daha samimi yerler ve kendimizi As Tables Are Shelves'teki sanatçı kitabı stantlarına atıyoruz. Orada Enric Farrés Duran'ın en sevdiğim yazarlardan biri olan Vila-Matas'ın (bu arada şimdi sürekli aklıma gelen anlatısının özne-eserine saygı duruşu olarak *Kassel no invita a la lògica** kitabının başlık fikrini çaldığım) bir kitabının adını çok zevkli bir şekilde ken-

* (İsp). Kassel'de mantık yok (ç.n.) Kitap Türkçede *Kassel'de Mantık Aramak* adıyla yayımlanmıştır (Çev. Saliha Nilüfer, Can Yayınları, 2017) (e.n.)

dine mal ettiği *Paris No Se Acaba Nunca** projesinin kitabını satın alıyorum.

Yedinci pavyonda Helga de Alvear bizi Katharina Grosse'nin megaloman resimleriyle karşılıyor. 2005'te Berlin'de burslu bir değişim programı sırasında danışmanım olan bu sanatçı belirli bir resimsel formalizmden güncel neo-süblime taşmaya doğru evrim geçirdi. Alanın ortasında, *a la* Grosse fosforlu boya püs-kürtülmüş polistiren parçalar üzerine devrilmiş bir ağaç var. Hem estetik hem de ekonomik geleneği nedeniyle özellikle *made in Germany*, büyüleyici bir kişilik ve eser. Açıklayayım: Birinci kelimeyle açıkça onun mükemmel sentezlediği romantik ve kavramsal geleneği kastederken, ikinci kelimeyle –öğrencileri bize anlattı– iki kere güzel sanatlar eğitimi almasından ve Almanya'da unvanlara değil de sanat kariyerine değer verildiği için doktora yapmadan ders vermek üzere üniversite tarafından işe alındığından bahsediyorum. Çalışmak için sağlam bir temel, üstüne bir de Germen ülkesinde var olan yaratıcılık altyapılarının desteği; Alman kültürel ve ekonomik geleneğinin onu koruma altına aldığı söylerken bundan bahsediyorum. Sanatçıların özgeçmişlerinde ders verip vermediklerinden de pek bahsedilmez. Bunun hangi önyargıya dayandığını ya da sanatçının "hagiografi"sini bir şekilde gölgeleyip gölgelemediğini düşünüyorum. Bana kal-sa, kendi yeteneğini ifade etme ve başkalarına aktarma becerisi ona duyabileceğim hayranlığı kesinlikle artırırđı.

* Paris Asla Sona Ermez (ç.n.)

21.03.2015

Alman bir arkadaşım Alicia Kopf'un göç etmiş Yahudi adına benzediğini söyledi. Bence çok uygun, çünkü tıpkı Yahudiler gibi, ben de hiçbir yerde kendimi evde hissetmiyorum.

24.03.2015

Bugün rüyamda R bana jigolo olarak çalıştığını itiraf ediyordu. Bir seferinde, diyordu, bir erkek kendime dokunurken bana bakmak için para ödedi. Rüyanın bir sonraki sahnesinde, ben onun evdeki bilgisayarını kullanıyordum ve parçalara ayrılmış ve yaralı bereli vücutların fotoğraflarıyla dolu bir dosya buluyordum. Görseller hep detaydı, bütün vücutlar ya da yüzler yoktu. Sadece cinsiyeti belli olmayan kişilere ait pubis, popo ve uyluklar, yaralar ve yara izleriyle kaplı ergen bireyler. Neden bu fotoğrafları topladığını merak ediyor ve onları sapkın amaçlarla kullandığından şüpheleniyordum. Ardından, kendimi onun yüzünü okşar ve şöyle derken buluyordum:

“Merak etme, yine de seni seviyorum.”

24.03.2015

Dans derslerine geri dönüyorum; görüşüm dans ederken netleşiyor.

KOREOGRAF

Derste dönünce düşünüyorum, dengemi kaybediyorum. Eksenimi bulamıyorum.

Q: “Kendine değer ver. Parılda, becerilerini kullan, kendini savun, kendini sergile, farkında değilsin ama başka bir şekilde de yapabilirsin, şeklini dönüştür, bir dilin var.”

(Düşüyorum.)

Q: “Dönerken ileriye bak. Duvarda sabit bir nokta bul ve bakışlarını oraya sapla. Dengesizlik ânında başın vücudun önünde gitmesi gerekir.”

(Dönüyorum.)

Q: “Tamam, şimdi oldu.”

“Dengeni kaybettiğinde nasıl geri kazanırsın?”

Q: “En dibe gitmen gerek. Dengeyi ancak kırılğan olduğunu gösterip iblislerine karşı koyduğunda bulabilirsin. Tek yolu bu. Bu bir alçakgönüllülük egzersizi oluşturur. İçinde hiçbir hırs kısıntısı kalmayana kadar, o zamana kadar ne dürüst ne de alçakgönüllü olabilirsin.”

Q, o durumlarda takınmayı sevdiği, hiç alçakgönüllü olmayan, ders veren ses tonuyla konuşuyor. Dersten sonra ona olanları anlatıyorum.

Q: “O kişinin sorunu almak istemesi. Ve gerçekten vermeden

nesneler veriyor. Sana harici şeyler veriyor, aldığı şeyi garanti etmek için hediyeler sunuyor, dikkat et. Bir ilişkide döngüsel, geribesleyen bir enerji olabilir ya da o ilişkide kısıdöngü var olabilir. Yarattığı kıvılcım anlık bir ışık yaratır ama sonra seni karanlıkta bırakır. Ve o ışığı geri kazanmak için diğer kişiye gittikçe daha fazla ihtiyaç duyarsın. Bu tekrarlandığı ölçüde, sonrasında sana bıraktığı karanlık daha fazladır. Bağımlılık mekanizması... Burcu ne?"

"Kova, babam gibi."

Q: "(Elini sallıyor ve gülüyor.) Bir Kova burcunun bireysel seviyede insan ilişkileri üzerinde çok fazla çalışması gerekir. Grup tarafından hayranlık duyulan bir kişidir ama yüz yüze kaldığında çok fazla bağlantı sorunu yaşar."

Burçlara inanmıyorum –bazen sırf can sıkıntısından okumayı severim– ama R'nin kişiliğinin bu şemaya tıpatıp uyduğunu kabul etmek zorundayım. İletişim söz konusu olduğunda R'nin çok becerikli olduğunu ve nedeni kendisi olsa bile çatışma durumlarını evirip çevirerek kendini kurban gibi gösterebildiğini anlatıyorum. Bu, gerçek hislerine erişebildiği anlamına gelmiyor. Müzik dünyasında yönetim işinde çok sıkı çalışıyor ve bu konuda büyük bir becerisi var ama kendi üzerinde çalışmak, kendini açıklığa kavuşturmak için hiçbir enerji harcamadı. Kendinden kaçınıyor ya da bir şeyler saklıyormuş gibi hissediyorum.

Q: "Bu Kova burcunun tipik özelliğidir. Kova, dolaşımdaki elementi su olsa bile bir hava burcudur. Büyük miktarda duygusallık vardır ama bir yere yöneltilmemiştir. Büyük bir iletişim güçleri vardır ama bir hiçe dayanır, safi havadır. Burçlar kuşağının Greenpeace'idirler, hep zayıf olana yardım ederler, kitleleri harekete geçirebilirler, ortak bir amaç için kendilerini feda ederler ama eve gittiklerinde 'Bütün gün seni özledim' ya da 'Sana bir şey söyleye-

yim mi? Korkuyorum,’ demeyi beceremezler. Ya da sadece, ilişkide yürümeyen bir şeyler vardır ama bunu asla doğrudan kabul etmezler, ancak dolaylı yaparlar. Ne demek istediğimi anlıyor musun?”

“Bir şeyleri kabul ediyor,” diye cevap veriyorum, “ama sadece çok şiddetli kavgaların ardından. Aynı şekilde, arzusu tutarsız. Özellikle de işler yolunda gittiğinde yapamıyor. Bir dram olması ya da uzun süredir görüşmüyor olmamız gerek. Öngörülür bir şey asla olamaz. Monotonluktan bahsetmiyorum. İlişkide birkaç ay geçtikten sonra başını diğerinin omzuna yaslayabilmekten bahsediyorum.”

“Onu avla, ona meydan oku, egemen ol.”

“Sen çok fazla videoklip seyretmişsin.”

BUZ YANSIMA PARILTISI

Buz yansima parıltısı, ufuk çizgisinin üzerinde, özellikle de alçak bulutların alt kısmında görülen ve ışığın tam aşağıda yer alan bir buz tarlasında yansımalarının sonucu olan beyaz bir ışıktır. Hem Inuitler hem de Kuzeybatı geçişini arayan kâşifler, yollarını bulmak ve güvenli bir şekilde ilerlemek için bu ışık efektinden yararlandı.

Bu anlatıya hâkim olan seyahatin ya da ana hikâyenin ne olduğunu kendime sorduğumda, keşfedilecek bir şey olduğunu ve bunu yapana kadar anlatıyı sonlandıramayacağımı hissediyorum. Bir fetih olmak zorunda. Şimdilik araziye net göremiyorum. Görebilseydim yazmazdım. Sıradan bir seyahat değil, kâşiflerinkinden daha güvenli de değil: Bu seyahatte hayatımı riske attığımı hissediyorum. Yazarların icat ettiği olaylar ve karakterler bana garip geliyor, tıpkı karşılaştığımız insanların geçmişini ve geleceğini bilmenin imkânsız olması gibi. Gelip gidiyorlar, genellikle insan onların gelişlerinin ve vedalarının anlamını bile kavrayamıyor. Başkaları hikâyelerini kendi içlerinde taşıyor ve sıklıkla yarattıkları figürlere bizi dahil etmiyorlar. Başkalarının eylemleri ve bazen bizim kendi eylemlerimiz de bir gizem. Üçüncü şahıs anlatıları birer güvenlik çiti. Tanrısal anlatıcılar, safi kibir. Belki de böyle düşünmemin nedeni yazar değil de sınırlı yazınsal olasılıklarımın kâşifi olmamdır. Yanlı ve değişken olan ve

yazıda yeniden icat edilecek ve dolayısıyla yazıda daima yine yok edilecek olan hafızanın kurgusal olarak inşa edileceği yer olarak anlatı. İçimizde yaşayan donmuş denizi kırmak için kullanacağımız o balta.

Symzonia.

PARİS

29.4.2015

Sorbonne Nouvelle'de çağdaş sanat günleri için çalışmamın sunumu.

Bütün hafta yağmur yağacak gibiydi ama arada bir güneş çıkıyor. Boulevard de Clichy 33 numarada bir çatı katında yaşayan arkadaşlarım H ve Ma, beni Sacré Coeur ve Montmartre manzaralı bir odada ağırlıyor.

Yanımda birkaç ev ödevi getirdim; ilk kitabımın çevirisinin hazırlığı. Dosyaları açmak iki günümü ve yağmurlu bir sabahımı aldı. Sonunda metne göz gezdirip çevirmene gönderiyorum.

Gelmeden hemen önce daha fazla fotoğraf çekebilmek için iPhone'un hafızasını boşalttım. Program yaklaşık bir yıl boyunca çektiğim binlerce fotoğrafı cep telefonundan bilgisayara aktarıyordu. Bu yeni dosya R ile ilişkimin devam ettiği tüm süreyi içeriyor. Hayatımıza dair tüm görsellerin gözümüzün önünden geçtiğini söyledikleri ölüm ânında olduğu gibi, R ile geçirdiğim dokuz ay, birkaç dakika içinde gözlerimin önünden geçip gidiyor. Tatil fotoğraflarında o sürekli uyuyor; otele, plajda, restoranın hamaklarında. Kamera vücudunun detaylarını sergiliyor; elleri, dizleri, ağzının kenarı, dirseğinin iç kısmı, kapalı gözkapakları.

29.03.2015

Konferans ve söyleşilerin sıkıcı bölümlerinde son zamanlarda seks hakkında düşünüyorum. Diğer katılımcılara da aynısının olup olmadığını merak ediyorum. Şimdi sanki konuşmacı çok ilginç bir şey söylemiş gibi defterime not alıyorum.

*L'homme parisien**

Sabah. Le Pain Quotidien. Paris'te herkes bir roman yazmakla meşgul gibi görünüyor. Kafede benim gibi bilgisayarını getirmiş ya da okumakta olan çok sayıda insan var. Bir tarafım evde olmak, bir aile hayatı yaşamak isterdi. Diğeri macera istiyor. Bu iki şeyde bana eşlik edecek kimseyi bulamadım. Keşke bir süre burada yaşayabilseydim. Fransızcamı geliştirirdim. Az çalışırdım. İyi vakit geçirirdim. Hayata bir yuvarlak masadan bakardım.

Akşam. Café Le Progrès, Rue de Bretagne, Marais'nin tam merkezi. Bir adam yanıma geliyor. Tipi tam Fransız; koyu sarı saçlar ve gri gözler. Masama oturup oturamayacağını soruyor ve biraz sohbet etmek istiyor. Sempatik, aktör olduğunu söylüyor. Benden çok daha genç. Yaşımı söylüyorum ve şaşıyor. Otuz yaş, yirmilerindeki bir genç için bir tür psikolojik sınır olsa gerek. Korkmuyor. Tiyatrodan bahsediyoruz. Akşam oluyor, aktör beni yeni sevgilisiyle birlikte akşam yemeğine davet eden arkadaşım JM'nin evine kadar nazikçe bana eşlik ediyor. Tekrar görüşmemiz için ısrar ediyor.

Neden çekim hissi her zaman karşılıklı değil? Öyle olması gerekir.

“Merci, adieu.”

* (Fr.) Parisli adam. (c.n.)

3.4.2015

JM ve ondan yaklaşık on yaş büyük, ekonomist ev arkadaşı Parisli Al ile yemeği dışarıda yiyeceğiz. İkisi de siyah takım elbise, beyaz gömlek giymiş, ince kravat takmış ve kalın çerçeveli gözlükleri var; JM ayrıca parmakları kesik deri eldiven giymiş. Al bana onaylayan gözlerle bakıyor:

“Buralı gibi görünüyorsun.”

Saçlarım düz ve omuz hizasında küt kesilmiş, üzerimde bütün düğmelerini iliklediğim bir ipek gömlek ve her zamanki siyah dar kot pantolonum var. Fransızlar için geç bir saat ve restoranlar kapanmakta. Sonunda Rue de Bretagne’da, Le Marché des Enfants Rouges’un karşısında ve aktörün yanıma geldiği Café Progrès’nin yakınında zarif bir restoran buluyoruz. Dışarıda, tavana asılı bir kaloriferle ısıtılan küçük masalardan birine oturuyoruz.

Al sigara içmek için çıkıyor ve döndüğünde konuşmakta olduğu adamın ona beni sorduğunu söylüyor: Onun ya da diğerinin kız arkadaşı mıydım ve o gece planımız neydi. Ona dünyanın her yerinde yaşadığını, iş insanı olduğunu ve sonunda doğduğu Paris’e geri döndüğünü söylemiş. Adam birkaç metre uzağımızdaki masasından bize bakıyor.

Şaşkınlıktan olumlu ya da olumsuz bir tepki veremiyorum. Yanında bir arkadaşı olan adam arada bir masasından bizim masamıza doğru dönüyor. Yemeklerini bitireli bir süre oldu. Sonunda çıkıp gidiyorlar. Ayağa kalktıkları anda gözüme çekici görünüyor.

Geceye birkaç mekânda daha devam edip son olarak David Lynch’in açtığı kokteyl bar *El Silencio*’ya gidiyoruz. Müzik güzel ve bol bol dans ediyoruz.

Selam vermek için masadan kalkmış olsaydım neler olabileceğini hayal ediyorum.

4.4.2015

Geç kalkıyorum. Palais de Tokio ziyareti. Büyük formatta bir eser ziyaretçileri karşılıyor: JUST SAY NO TO FAMILY VALUES*. Graffiti sanatçısı Sowat'ın uyarladığı bu alıntı John Giorno'ya ait. Yine JM'yle sözleşiyorum, bugün beni Rive Gauche'ta gezdirecek. Yağmur yağıyor. İşe gitmek zorunda olduğundan beni Boulevard St. Germain'de bırakıyor ve bir kafe tavsiye ediyor: *L'Hibou* (Baykuş). Varlıklı ailesi sayesinde hep postmodern züppe hayatı yaşayabilmiş arkadaşımın müdavimi olduğu diğer yerler gibi, sofistike bir kafe. Varınca şemsiyemi kapatıyorum ve tentelere asılmış kaloriferlerin ısıttığı küçük masalardan birine oturuyorum. Kafelerin dışında oturmak Parisliler için önemli bir etkinliğe benziyor, yağmur da yağsa, güneşli de olsa aynı gayretle masalarda oturuyorlar. İki sıra önümdeki masada iki Fransız adam yüzüstü bir şekilde bana doğru dönüyor. Bir şey konuşuyorlar ve biri kalkıp gidiyor. Masada kalan uzun boylu, sarışın saçını arkaya doğru taramış, ince bıyıkları, mavi ve melankolik gözleri var. Kahverengi ve haki renkte küçük kareli, dirsek yamaları olan ve sadece yakasında çiçeği eksik bir blazer giymiş.

Zaman geçtikçe gövdesinin eksenini dönüyor; sokağa bakmayı bırakıyor ve bana doğru yan dönüyor. Erkeklerin kadınların enerjisi konusunda çok hassas bir radarı var. Çekim yasası sadece buna, belirli anlarda yayılan enerjiye bağlı. Kendine güvenle karışık heves onlara en çekici gelen şeylerden biri ve o günlerde

* (İng.) Aile Değerlerine Hayır Deyin. (c.n.)

Paris beni aydınlatıyor. Başıma çok sık gelmez, bazılarının güven adını koyduğu ama tam olarak aynı şey olmayan o histen bahsediyorum. Adamın elinde bir kitap var; yoğun bir şekilde odaklanmış gibi notlar alıyor ama başını benim olduğum yöne doğru kaldırmaktan da vazgeçmiyor. Çok esmer bir kadın gelip yanına oturuyor. Yoğun makyajlı, giysileri ve aksesuarları pahalı markaların bilinen logolarıyla kaplı, her şey imitasyon olabilecek kadar gösterişli. Beline kadar uzun siyah saçları sürekli düzleştirmekten hafif yanmış. Birkaç saniye sonra kadın adamın kafasını tutuyor ve onu tutkuyla öpüyor. Adam keyifle ama pasifçe kabul etmiş görünüyor. Birkaç dakika sonra kadın çantasını karıştırıp bir şey arıyor ve ayağa kalkıp tualete doğru gidiyor. Adam tekrar elinde kitapla –hiç elinden bırakmamıştı– bana doğru dönüyor. Bana bakıyor ve gülümsüyor. Ben de ona gülümsüyorum, şemsiyemi açıp gidiyorum.

Varlıklı kızların romantik hayallerinden beslenen gizli bir edebiyat tutkunu jigololar topluluğu hayal ediyorum.

Whatsapp
5.4.2015

[R:] Whatsapp fotoğrafında çok güzelsin.
– Teşekkürler. C'est Paris.
(Sohbetin sonu.)

14.4.2015

[R:] Bugün birinci yıldönümümüz olacaktı. Seni ilk kez yemeğe çıktığımız restoranda bekliyorum. Gelmezsen bir daha rahatsız etmeyeceğim.

– Gelemem. Belki başka gün.

19.4.2015

Rutin hayata geri dönüyorum. Cuma günü, dersin ortasında beni müdürün odasından çağırıyorlar. Benden memnun olduklarını ama daha fazla İngiliz öğretmene ihtiyaç duyduklarını bildiriyorlar. Bu elit okulun yöneticilerinin tutumu bana pazarlık etme ya da daha fazla açıklama isteme olasılığı olmadığını işaret ediyor. Daha açık bir neden sunmaları için uğraşıyorum ama aynı şeyi tekrarlıyorlar. Dersler Haziran'da sona erecek ve sözleşmeyi sona erdirecekler. Merak etmememi, hakkımda çok iyi referans vereceklerini söylüyorlar.

-Peki.

Sınıfa geri dönüyorum. Çocuklar sessizce ders çalışıyor. *Last in first out*^{*}, işten kovmanın en ucuz yolu; süresiz sözleşmeniz varsa bile bir çalışanı işten çıkarmak artık hiç zor değil. Neyse ki ev kredisi ödemiyorum ve çocuk yapmak aklımdan bile geçmedi... Belki de bu yüzden bende karar kıldılar... Okulun sahibiyle flört eden telafi derslerinin öğretmeni kız benim dil dersimi vermek istiyordu... O dersi ona ve diğer sınıfımı da bölümdeki meslektaşına verirlerse bir bordrodan tasarruf etmiş olacaklar... İşlemiş olabileceğim herhangi bir hata, herhangi bir gecikme... Her zaman bir neden bulunabilir...

20.4.2015

[Ben, R'nin Whatsapp'ına:] Tamam. Görüşelim. Beni denize götür.

23.4.2015

R annesinin spor arabasıyla beni evden alıyor. Geçen sene tatile

* (İng.) Son giren ilk çıkar. (e.n.)

gittiğimizde satın aldığı lacivert üzerine küçük çiçekli gömleği, kot pantolon ve arabayla uyumlu sarı spor ayakkabılar giymiş. Görünüşü aynı anda hem eğlenceli hem de mahalle tarzı.

“Seni görmek için yanıp tutuşuyordum,” diyor.

Yaydığı heves bazen deliliğe yaklaşıyor. Limandaki pahalı bir restoranda yediğimiz yemek sırasında açıklıyor:

“Çok eminim, seninle olmak istiyorum.”

Masanın karşısından kalkıyor ve beni tutkuyla öpüyor. Kalın ve etli dudakları var, heyecanlanınca hızla ısınıyorlar ama aynı hızla da soğuyorlar. Bu ipucu vücudunun ve ruhunun tüm parçaları için geçerli. En sonunda yatağı boyluyoruz.

24.4.2015

Bugün o kadar da emin değil.

1.6.2015

İşler aşırı yoğun; bir sergi ve gözden geçirilecek, çevrilecek ve baskıya gönderilecek bir yeni baskı. Gururumu çiğneyip sanki hiçbir şey olmamış gibi her gün dakik bir şekilde işe gidiyorum. Başkası olsa işten çıkarmak için yeterli neden olmaması karşısında belki de çingar çıkarmıştı ama ben disiplin suçu nedeniyle işsizlik maaşı hakkımı kaybedemem (işverenler evraklarımı hazırlamak istememeleri hâlinde bu iddiada bulunabilirler). Diğer yandan, öğrencilerimin hiçbir suçu yok, bu yüzden bir şey fark ettirmeye çalışıyorum. Telafi derslerini veren kız benden gelecek senenin konularını istiyor; benim dersimi o verecek. Dedikodular okulda yayılıyor ve çocuklar bana okulun müdürüyle müstakbel öğretmenlerinin flört ettikleri haberinin doğru olup olmadığını soruyor.

Olanların ardından, moralimi düzeltmek için, annemden arkadaşlarımla köydeki evde bir yemek organize etmek üzere izin istiyorum. Hiçbir mantıklı neden sunmadan “hayır” diyor. Yeni kiracılar gelmeden önce evi temizlemesi gerek. Evi kiralama döneminin başlamasına bir ay var. Dışarıda, bahçede yiyeceğimizi ve tam bir ay vakti olduğunu söylüyorum. “Hayır.”

Kül yağmuru. Yol silindiri. Tekrar ergenliğe savruldum. Şimdi yaşanan durum ve önceden binlerce kez yaşanmış olan durum beni lise yıllarının oluşturduğu, asiliğim için verilen cezalarla dolu en derin kuyuya geri götürüyor. Çünkü hep “çok fazla istiyordum” ve çünkü “mümkün değildi”. O yılları ona rağmen mi yoksa onun sayesinde mi atlattığımı asla bilemeyeceğim. Teselli isteğiyle R’yi arıyorum. Soğuk bir sesle cevap veriyor. Ertesi sabah bir şeylerin yolunda gitmediğini hissettiren birkaç mesaj gönderiyor. Acil olduğunu düşünerek onu işten, önemli meselelerin ortasında arıyorum. R telefonda korktuğunu söylüyor. İhtiyaç duyduğum şeyi bana verebileceğini sanmadığını. Belki de ayrılmamızın daha iyi olacağını. Sakin bir sesle, bu ani fikir değişikliğinin bir yıllık bir ilişkiyi dinamitlediğinin farkında olup olmadığını soruyorum. Evet, diye yanıt veriyor. Sakince, durumlar beni aştığında yaptığım gibi veda ediyorum ve sonraya saklıyorum. Öğretmenler odasındaki son işlerimi tamamlıyorum ve dışarı çıkıp motosiklette biniyorum.

Kaskın içinde patlıyorum. Ağlama kaskı.

Ayağımı çok ince bir buzun üzerine koydum. Önce kaydım. Şimdi suya gömülüyorum.

3.6.2015

Güneşli anlar ve araba çarpmış bir köpeğin iniltisiyle göğsümü delip geçen acı ve özlem sağanakları birbirini izliyor.

ÖFKE VE ERİYEN BUZLAR PİRENELER'E GEZİ

Cuma gecesi. Bomboş, yanardöner hislere –öfke-özlem-öfke-özlem– kendimi kaptırmak, sosyal ağlarda vakit harcamak ve ailemi, daha çok bir ailem olduğunu hatırlamak üzere ziyaret etmek için ideal bir hafta sonu bekliyor beni. Bir süredir, belki de dört yıl önce, bir erkek arkadaşım olmadığı dönemden beri karşılaşmadığım G'den bir e-posta alıyorum. Onu arıyorum ve bu gece Pireneler'e gideceğini söylüyor. Geceyi bir adamla ve köpeğiyle birlikte orada geçirecek.

“Bir randevu mu?” diye soruyorum.

“Hayır, hemen çantanı hazırla, seni almaya geleceğiz.”

G'nin benim çevremdeki, genellikle kültür sektöründen olan insanlardan çok farklı arkadaşları var.

Ekipmanım yok ve fazlasıyla şehirli hâlimle sırt çantamı elimden geldiğince ayarlıyorum. G bana uyku tulumu ve mat getiriyor. Dikkatsizliğe varacak ölçüde fevri. Tek başına Himalayalar'a gitti. Çoğu anlamda, tanıdığım insanlar arasında bana en zıt olan kişi o diyebilirim. Bunu söylememin nedeni, patlayıcı gücüyle –benim İngiliz soğukkanlılığımın tam zıttı– bir araya gelen kısmi kötücüllüğü. Ama G zor anlarında daima insanlara yardım etmeye hazırdır. Ben ise genellikle projelere odaklanmış durumdayımdır ve

bu da insanların bana fazla bel bağlamamasına yol açar. Annenin sürekli çalıştığı, babanın ortada olmadığı ve otistik bir ağabeye sahip olduğunuz bir ailede kendinizi oyalamayı bilerseniz iyi olur. G dört kardeşle büyüdü ve ekip oyunlarına alışkın. Taşınmalarda ya da hastaneye çıkagelen ve genellikle evinin kapısı açık olan insanlardan. İnsanların bilgisayarın karşısında yalnız olduğu bu dönemde bu çok değerli.

Plan fazla tedbirli görünmüyor ama G'nin planları böyledir ve canım kar ve dağ görmek istiyor. Kar hep kar ve bir anlatı aracılığıyla çevrelemeye çalıştığım ve merkezini günün birinde fethetmeyi umduğum uydurma yerle olan bağımlı sürdürmenin bir yolu. Yolda hepimiz köpek kokan küçük bir arabadayız ve köpek sürekli inliyor. Adı R olan arkadaşı –sanki düşüncelerimde sürekli bana eşlik ettiği yetmiyormuş gibi etrafımda telaffuz edilen kelimelerde de var, bütün gezi boyunca adını duyacağım– bana prestijli mücevher markaları için elle metal parlatma işinde çalıştığını söylüyor. Her şeyin ya makinelerle ya da Çin’de yapıldığı günümüzde böyle bir meslek olabileceğini ve ülkemizde el sanatları atölyelerinde uygulanabileceğini hiç düşünmezdim. Mücevher parlatma konusunun çok ilginç olduğunu düşünüyorum.

“Artan materyali ne yapıyorsunuz?”

“İade etmek zorundayız. Parlatmak bir tür aşındırma demek. Bizi işe alan mücevher markaları gönderdikleri değerli materyallerin ağırlığını titizlikle, milimi milimine kontrol ediyor.”

Eğitim, iş ve öyle ya da böyle başarısızlığa uğrayan aşk ilişkileriyle geçen bu yılların ardından kendimi parlattım mı yoksa aşındırdım mı merak ediyorum. Benden kalan şey bir mücevher mi yoksa küçük bir taş mı?

En düşük kilomdayım. Ekonomik istikrarsızlık durumuna geri döndüm ve sevgilim yok. Son zamanlarda keyfini çıkardığım ve sonunda kendi adıma bir ev kiralamama ve dört güzel elbise satın almama imkân sağlayan düzgün maaşı belki de bir psikanalistle çarçur ediyordumdur. Psikanalist, onun dilinden konuşacak olursam, büyük çözümü mecaz yoluyla ilerletiyor. Kimliğimi “yoksun”un etrafında inşa ettiğim aşamaya geldim, ama bunu nasıl değiştirebilirim? Bu soru, sürekli yanıtını terapinin devamında, bu konuda derinleşmekte buluyor. Bana gücümü geri veren tek şey yazmak: Anlam inşa etmek. Tüm bu sorunlara sonrasında yazabilmek için mi girdim? Anlatısal açıdan beni nereye götürebileceğini görmek için mi inanılmaz bir ilişkiye inandım? Belki de anlatı beni çağırıyordu ve ben de sınıra ulaştığımı fark etmeden her şeyi buharlaştırdım? Yazmak hem zehir hem de çaresi. Ya da Lispector’un dediği gibi, yazmak hayat kurtaran bir lanet.

Geceyarısı Cerdaña’ya ulaşıp G’nin ailesine ait bir dairede uyduk. Sabah bizi deniz seviyesinden iki bin beş yüz metre yükseklikte, on kilometrelik bir yürüyüş bekliyor. Yürüyüşün başlangıç noktasına ulaştığımızda karşılaştığımız ilk barınak elli kilometrelik bir yarışın varış noktası. On saati ayakta geçirdikten sonra bitkin hâlde varan sporcuları görüyoruz. Bizimki sadece bir gezinti olacak. Haziran ortaları, gri ve yağmurlu bir gün. Kaya kütleleri ve köknar ağaçları arasında, karın mümkün olan her formda eridiği görülebiliyor, sakın, atıl, şiddetli, şeffaf ve çalkantılı. Dereler, şelaleler ve neredeyse fosforlu yeşil renkte otların arasında kamufle olmuş bataklıklar. Bir dağcı bu sudan içebileceğimizi ama kesinlikle durgun sudan içmememizi söylüyor. Pek çok anlamda not alıyorum. Otlar arasında fuşya güller. Yakından bir şelalenin uğultusu duyuluyor. Aynı öyle ağlamak isterdim.

Ben Werther'im, zombiyim, birkaç kere âşık olup ateş ettikten sonra köknarların arasında başıboş dolaşıyorum.

Bir saatlik tırmanışın ardından, sonunda zirvede mevsimin son karının kalıntılarıyla karşılaşıyoruz. Bu noktada, yine taşlar ve kumun arasından iniş başlıyor. İniş sırasında bir dizim ağrımaya başlıyor. Vücudu sadece işlemeyi bıraktığında hatırlıyoruz. Neyse ki durum ciddi değil ve dik eğimli noktalardan sorunsuz iniyoruz. Belirli bir yükseklikten itibaren yine her tarafta köknarlar, otlar ve dereler görülüyor. Ayaklar ıslak. Çiselemeye başlıyor ve hava soğuk.

Arada bir bizim ters yönümüze giden birkaç yarış katılımcısıyla karşılaşıyoruz. Yaklaşık sekiz saattir yürüyorlar. Bir dakikalığına duruyorlar ve onlara kuruyemiş ikram ediyoruz. Dağda özel bir dayanışma var. Çünkü burada hepimiz kırılanlığımızın daha fazla farkındayız. Ters yöne doğru gidenlerden bazıları profesyonel sporculara benziyor. Aralarından biriyle bakışıyorum, aşağı yukarı benimle yaşıt; alnına dökülen dalgali kestane rengi saçların altında hızlı ve siyah bakışları var. Birkaç saniye sonra arkama dönüyorum ve onun da döndüğünü görüyorum. Daha sonradan elli altmış yaşlarında başka katılımcılarla karşılaşıyoruz. Kısa süre sonra

vadinin sonunda, köknarların arasında barınağın çatısı seçilmeye başlıyor. Yarışın kontrol noktalarından biri. Girişte az sayıda insan var ve bacadan ince bir duman çıkıyor. Barınağa varmadan önce, otların bataklık bir araziye gizlediği bir alandan geçiyoruz. Bu, ayakların kuru kalması ihtimalini tamamen yok ediyor. Göller, nehirler, eriyen karlar. Yağmur yağıyor. Bizimle birlikte gelen köpek neşeyle zıplıyor, ilerliyor ve bize doğru geri geliyor, asfalttan uzakta olduğu için mutlu.

BARINAK

Barınağa akşam saat dörtte ulaşıyoruz. Önümüzde, yağmur altında yürüyüşe çıkmak dışında yapacak hiçbir şeyin olmadığı beş saatlik günışığı süresi var. Küçük yapı metal ranzalara, ortada bir çelik masaya ve girişin karşısındaki köşede genel nemin ortasında yanmayı sürdürmeye uğraşan mahcup bir ateşe sahip betondan bir dikdörtgen. Zeminin neden ıslak olduğu sorusu, şöminenin ağzından çaktırmadan içeri süzülüp ateşin üstündeki koruyucu parçadan yere doğru kayan su sızıntısının farkına vardığımızda yanıtlanıyor. Daha fazla ilerleyemediğimizden, geceyi burada geçireceğiz. Metal ranzalara uzanıyoruz ve sırtımız ya da kalçalarımız ağırımdan uzun süre aynı pozisyonda kalmaya dayanamayacağımız gerçeğini matlar bile gizleyemiyor. İçimden buranın adını Auschwitz koyuyorum.

Yarışın katılımcıları ritmi yavaş yavaş düşürüyor ve sonunda bir araba geçip arkada kalanları topluyor. Kontrol noktası kapanıyor. İki yabancı yürüyüşçü geliyor. Her zamanki gibi, G onlara bir sürü soru soruyor ve onlar da temel seviyede ama iyi niyetli bir İngilizceyle ellerinden geldiğince yanıtlıyor. Çekler, Pireneleri katetmekteler. Cap de Creus'den başlamışlar ve birkaç haftadır yürüyorlar. Adam sakallı ve uzun saçlı, kadın başına bir eşarp bağlamış. Çıkardığında birbirlerine benzediklerini fark ediyoruz:

İkisinin de yüz hatları ve koyu sarı saçları, bembeyaz ciltleri benziyor. Otuzlarında olsalar gerek. Şakalaşıyorlar; görünüşe göre uzun zamandır duş almamışlar. Yılın üç ayı İtalya'da meyve toplama işinde çalışıyorlar ve geri kalan zamanda da seyahat ediyorlar. Giysileri aşınmış ve sırt çantaları eski. Neredeyse hiç yiyecekleri yok, onlara sunduklarımızı memnuniyetle kabul ediyorlar. Fazladan getirdiğimiz bir avuç enerji barını verdiğimizde kadın, "Sanki Noel gibi!" diyor.

Ve samimiyetle gülümsüyor.

Uyku tulumlarının içine girdikten sonra, tavandan dökülüp demir masanın üzerinde sıçrayarak barınağın tam ortasına düşen bir su sesi duymaya başlıyoruz. Ateş bir süre önce söndü ve onunla birlikte, spor ayakkabılarımızın yarına kadar kuruması umudu da öyle. İçinde yağmur yağan küçük barınak, bana ilk kitabımın yağmur damlalarının küçük bir ev oluşturduğu kapağını anımsatıyor. Onu yazmaya okulu bitirdiğimde, emlak balonunun patlamasıyla 2008 krizi başgösterdiğinde başlamıştım. Kitap, dünyaya girmek istediğinizde hayır yanıtını almaktan bahsediyordu: İşe, eve, aşka. Gençlerin imkânsızlığı konusunu taze ve ironik bir şekilde ele almasıyla beğenilen bir proje. Ümitsiz bir durumdayken yazmış olmama rağmen, en azından grafik açıdan her yaştan kitleye ulaşacak kadar taze. Kontrollü bir ümitsizlik tabii. Çünkü kendini ifade edebilmek için insanın duyguyu yok etmeye hazır olması ve onu form yasasına tabi tutabilmesi gerekir. O dönemi atlattıysam tam da bunun sayesinde olduğunu düşünüyorum; çünkü o saplantılar üzerinde, artık bana ait olmayana, anlam yaratan formdan ibaret olana ve son tahlilde, kişi yeterince becerikliyse ve aynı zamanda dürüstse başkalarıyla arasında bir bağlantı kurana

kadar çalışmaya başladım. Dünya kapıları yüzüme kapatıyordu ve ben düşünüyordum: Sizi adınızla çağıracağım ve güleceğim. Ağlamayacağım, şikâyet etmeyeceğim. Çizmeye ve yazmaya devam edeceğim. Sonuçta ev kredisi ödemiyorum ve öyle ya da böyle hep kafamın üstünde bir çatı oldu. Ama bunu yapamayan insanlar vardı. Bazıları kendini raylara attı. O projenin ironik olduğunu söylediler. Ama bir acil durumda ironiden daha tehlikeli bir şey daha yoktur. İroni durumun olumsuzluğunu kabul etmek, “kusu-ru” dahil etmek anlamına gelir. Bir yarım gülümseme takınıp sağanak yağmurun altında kalmak demektir. Bu yüzden kurumlar ironinin en negatif yanını, kinizmi kabul edemez. Bir kahramanda, bir yöneticide ya da bir ailede kinizm olamaz. Olduğu anda her şey çürümüş demektir. Tarz biraz naif, bir reklam ajansı kitabın metinlerinin ve çizimlerinin stilini bir bankanın evlerini satmak için kopyalıyor. Çok sayıda insanın dışarı atıldığı, çoğumuzun giremeyeceği evler. Bu gerçekten de kinik.

Suyun kulübenin tam ortasına dökülmesini dinliyorum. Çek çift metal ranzasında sarılmış uyuyor. Uykuları çok tatlı.

Güneşle uyandık, çift Pireneler yürüyüşüne devam etmek için çoktan yola çıkmış. Vadi şeffaf bir gökyüzünün altında uyanıyor. Eğik şafak ışığı kayaların gölgelerini daha önce hiç görmediğim bir eğimle uzatıyor.

HAPLAR

Yaranın kapanmasını mı bekleyeyim yoksa zihinsel bir tatile mı çıkayım bilmiyorum. Daha neşeli olmak iyi olurdu. Antidepresanları düşünüyorum.

Lâkin, ciddi patolojileri tenzih ederek, çoğu insanın sıklıkla tamamen sorumlu olmadıkları ya da en azından ortak, sosyal bir sorumluluğun söz konusu olduğu durumlara katlanmak için hap içtiği hissine sahibim. Çıkamadığınız, sizi kendinize yabancılaştıran bir işte, çıkamadığınız bir işsizlik durumunda, çıkamadığınız bir ailede, geleceği olmayan bir şimdide kapana kısılmış ya da ihanete uğramış, kovulmuş gibi... Bizi acıdan kurtaran o haplar belki sistemin çökmesini de önlüyor. İnsanların sokağa çıkıp yardım istemesini ve sorumluluk talep etmesini, çatışma çıkmasını ama aynı zamanda çözümün belirmesini de önlüyor. Çünkü başkalarından gülümsemesini, neşeli olmasını, sayfa değiştirmesini, hap içmesini, *keep calm* bokunu istediğimiz anda, durumun suç ortağına dönüşüyoruz. İçmeyeceğim.

GAYZER

Anneme tatilde bir gün arabasıyla beni Ikea'ya götürüp götürmeyeceğini soruyorum. Ayarlamaya çalışacağını söylüyor. İki hafta sonra hâlâ bir şey söylemedi ve seyahate çıkmadan önce boş günlerim tükenmek üzere. Tekrar arıyorum ve tamam diyor, gelebilecek ama tam saati bilmiyor ve yolu da bilmiyor, falandan emin değil, filandan da. Teşekkürler diyorum, peki, ben yolu ararım, gerekiyorsa bu kadar basit bir şey için beni günlerce bekletebilir. Taşınalı bir buçuk yıl oldu ve hâlâ aileden biri bir şeye ihtiyacım olup olmadığını sormadı. Annem kısa süre önce köydeki evde tamirat yaptırdığında bir ay inşaatta çalışmak zorunda kaldım. Çıkmakta olduğum daireden ona birkaç mobilya hediye ettim, Noel hediyesi olarak perde ve mutfak eşyaları aldım. Bu dengesizliğin, bu kadar basit bir konuda bana yardım edecekken ortaya çıkan zorlukların bolluğunu anlamadığımı söylüyorum. Tamam diyor, geleceğim, şikâyet etme. Ama beklemek bana Pandora'nın kutusunu açtırdı, sinirliyim. Ona, çoğu ailede normal bir şekilde teklif edilen şeyler için neden yalvarmak zorunda olduğumu soruyorum. Tekrar şikâyet etmememi, geleceğini söylüyor. İşlerini ayarlamakta zorlandı o kadar. Her zamanki gibi işine öncelik veriyorsa bunun onun sorunu olduğu, temmuzun sonuna geldiğimiz ve öğretmenlerin

büyük çoğunluğunun artık okula bile uğramadığı cevabını veriyorum. Kızıyor ve işine burnumu sokmamamı, sorumluluklarının neler olduğunu bilmediğimi ve durduk yere işe gitmemelik edemeyeceğini, okulun müdürü olduğunu söylüyor. Dipte yatan argümanımı anlamaması beni bıktırıyor: Sorun şimdi gelmemesi değil, bir buçuk yıl önce taşındığımdan beri yardıma ihtiyacım olabileceğini aklına bile getirmemesi ve sonunda sırf ısrar ettiğim için isteksizce yardım etmesi. Babamdan hiç bahsetmiyorum bile. O noktada çoktan ağlamaya başladım ve telefonu kanepeye fırlatıyorum.

Bir süre sonra bana mesaj atıyor:

“Özür dilerim hayatım. Pazartesi bütün günü sana ayıracağımı söyledim ben sana.”

Belki de bir şeyleri yanlış yaptık... Bugün çok yorgunum...

“Sinirlenmek canımı acıtıyor ama başka ailelerde çok basit olan şeyler için yalvarmam gerektiğini hissediyorum.”

“Hayır bebeğim, bu ailede seni çok seviyoruz.” Bu çoğul eki içime kurt düşürüyor, babam benimle konuşmuyor, aile küçük ve üyelerinin çoğuyla ilişkim yok. Ağabeyim muhtemelen beni seviyordur ama bu konuda deneysel kanıtım az.

“Somut bir şeylere dönüşmediği sürece bu anlamsız.”

“Hayır hayatım, kendimizi başkasıyla kıyaslayamayız, herkesin kendi meseleleri var ve sakın kafayla düşünürsen o kadar da felaket durumunda olmadığımızı göreceksin. Böyle olmana çok üzülüyorum. Belki de fazla yalnızsın.”

“Kendimi başkasıyla kıyaslamıyorum, sadece bir şey belirtiyorum.”

“Ama sadece yüzeysel olana odaklanıyorsun.”

“Birine yardım etmek yüzeysel bir şey değil. Uzaktan sevmek ve insanların kendi başının çaresine bakması gerektiğini düşünmek sevmemekle aynı şey.”

“Hayatım! Bu söylediğin doğru değil. İstedığın zaman eve gelebileceğini biliyorsun.”

“Eve gelmek istemiyorum çünkü o benim evim değil. Odam bir karanlık delik, depo. Girip çıktığın ve canın istediğinde dekorasyonunu değiştirdiğin bir oda. O yüzden on yedi yaşımda evden ayrıldım.”

“Miniğim, bunun doğru olmadığını biliyorsun. Doğru olmayan şeyler için sitem ederek nereye varmaya çalışıyorsun bilmiyorum. Ben neysem oyum, seni hayattan biraz daha memnun hissettirmek için yeterli param yoksa ne yapabilirim. Ben sekiz yaşımdan beri evde çalıştım, bilmiyorsan söyleyeyim. Çok üzgünüm ama fazla ileri gidiyorsun.”

“Ben paradan bahsetmiyorum. Senin nasıl biri olduğundan da bahsetmiyorum. Söylediğim şey, senin kendi evinde isteyebildiğin şeyleri bana sunmadığın.”

“Hatırlamıyorsan söyleyeyim, M engelli ve kırk yıldır her gün bu yüzden acı çekiyorum ama hiç sızlanmıyorum. Ve sen altı yaşındayken üstün zekâlı olduğunu söylemişlerdi.” Şaşkınlık, bu yeni bilgi. “Sence bu AZ ŞEY Mİ? Az şey mi? Seni seven ama mükemmel olmayan anne baba.” Birkaç yıldır babamla ilişkim olmadığını hatırlatmama gerek yok. “Peki sen mükemmel misin? Bu konuda hiç düşündün mü? Bazılarımız hayatta çok daha azına sahip olduk ve mutluyuz... Çünkü ileri doğru bakmak ve sahip olduklarımızla mutlu olmak gerek, yoksa birazcık bile mutlu olmak gerçekten çok zor. Benim sadece babam vardı ve hayatımı sızlanarak geçirmedim.”

“Ağabeyimin ve senin çocukluğunun bedelini benim ödemem gerek herhalde. Farkına bile varmadan sahip olduklarımı telafi etmek için bana vermediğin her şey için teşekkürler.”

“Hadi canım, bedel falan ödediğin yok, sadece sızlanıyorsun. Saçmalama. Bedel ödemenin ne olduğundan haberin bile yok. İnan bana, insanların hayata devam etmek için yapacak çok işi var ve senin söylediğin şeyleri düşünmüyorlar.”

“Bak anne, çocukların sahip olduğu ilginin büyük çoğunluğundan mahrum kaldığımı düşünüyorum; birisi onları okuldan almaya gider, sekiz yaşında okul dışı faaliyetlere gitmek için sokaklarda tek başlarına dolaşmak zorunda değiller. Anne babanın boşanmasına aileden, okuldan ya da psikolojik destek almadan dayanmak zorunda kalmak, on iki yaşından itibaren kendin ve on dokuz yaşındaki abin için yemek pişirmek...”

“Hâlâ saçmalıyorsun. Sokaktaki insanlara hiç baktın mı sen? Ayrıcalıklı olanlardan değil, hayal bile edemeyeceğin sorunlar yaşayanlardan bahsediyorum. Kendimizi bizden iyi durumdakilerle kıyaslayıp ‘zavallı ben’ diye sızlanmanın zor olmadığı çok açık. Hayır kızım, kötü bir dönemden geçtiğini kabul ediyorum ama inan bana: Haksızsın. Yoksa işler kötüye sardığında mücadele etmekten ve ilerlemekten aciz bir kız yetiştirdiğimi düşünmek zorunda kalacağım.”

“Ben mücadele ediyorum ama sen aynaya bakmak istemiyorsun. Pisliği halının altına süpürmek yerine sana söylediklerimi dinle. O zaman daha iyi olacağım.”

“Neyse bebeğim, hepimizin kötü günleri oluyor. Benim ve çevremdekilerin canavar olduğumuzu düşünmek sana yardımcı oluyorsa sen bilirsin. Ama inan bana, insanın kendisi dışında dünyadaki herkes kötüyse orada bir sorun var! Evet efendim! Hepimiz birer canavarız ve sen meleksin, tabii!”

“Öyle demedim, dinlemek yerine beni yanlış anlamayı seçiyorsun. Sadece görünüşe göre sizi sorumluluktan kurtaran sözde birkaç becerim yüzünden beni ihmal ettiğinizi söylüyorum. Ve normal şeyler için yalvarmak zorunda kaldığımı. Mesela bir tatil gününde benimle Ikea’ya gelmen gibi şeyler için.”

O kadar ileri gitmek istemiyordum. Stüdyoma gitmek istiyorum.

“Hayır efendim! Sadece belli bir yaşa geldiğini ve bir şey söylemiyorsan kendi kendine hallettiğini düşünüyoruz.” Bu çoğul eki beni gittikçe daha fazla işkillendiriyor, şimdi kimden bahsediyor ki? Yeni erkek arkadaşı benim olası ihtiyaçlarım hakkında fikir yürütmek zorunda mı? Anne babaların yeni eşleri neden insanın kendi başının çaresine bakacak yaşa geldiğini düşünüp duruyor? “Saçmalamayı da bırak, canavarlardan ve kötü aileden bahseden ben değilim, bu hikâyeleri uyduran sensin. Böyle devam etmek ve başına gelenlerden tüm dünyayı sorumlu tutmak istiyorsan sen bilirsin... Ama böyle mutlu olmak zor... Pazartesi günü geleceğim, ne olursa olsun ben senin annemim ve seni herkesten daha çok seviyorum. Paran yoksa da buluruz, merak etme.”

Bu ani cömertliğin nereden çıktığını merak ediyorum.

“Tekrar ediyorum: Para istemiyorum. Ve Ikea’ya gitmek için yardım istemem diz çökmeli bir yalvarmaya dönüşmemeli.”

“Çok güzel, tamam. Bazen paranın en önemsiz sorun olduğunu unutma.”

“... Sadece arabayla götürülmekten bahsediyorum. Birkaç kez bir kamyonet kiralamıştım ama yaz olduğundan bana yardım edebileceğini düşündüm.”

“Yeter! Yeterince konuştuk. Şimdi M gelecek, onu yıkamam, tıraş etmem, giydirmem gerek... İnan bana, bu işleri kimse benim adıma yapmıyor ve ben şikâyet etmiyorum.”

Sohbet onun gönderdiği birkaç kalp emojiyle sona eriyor. Yeni bulduğu beni susturma yolu bu. Akşamüstünü sersemlemiş bir hâlde geçiriyorum. Yirmi yedi yıl öncesine ait ve pek de bilimsel olmayan ifşanın konusu umurumda değil. Beni korkutan şey annemin sustuğu yirmi yedi yıl ve bu sessizliğin anlamı. Benimle ilgisi olmayan bir şeyin bedelini ödediğim gerçeği beni bunaltıyor. *Tengo, tengo, tengo / tú no tienes nada / Tengo tres ovejas en una cabaña / Una me da leche, / otra me da lana, y otra me mantiene / toda la semana. / Caballito blanco, llévame de aquí / Llévame hasta el pueblo donde yo nací.* İçimden R'yi aramak geçiyor. Onu özleyorum. Hava çok sıcak ve uyuyamıyorum. Geç uyuyorum. Sabaha karşı kendi ağlama sesime uyanıyorum.

Pazartesi günü annem arabayla geliyor. Taşındığımdan beri ilk gelişi. Ikea'ya gidiyoruz ve bana zevkle yardım ediyora benziyor. Okul konusunu neden bana söylemediğini soruyorum. Kesin bir şey olmadığını, güvenilir belgeler sunulmadığını ve danıştığı diğer öğretmenlerin ve uzmanların konuyu fazla ciddiye almasını tavsiye ettiğini söylüyor. Ardından her alanda maksimum puana ulaşamadığıma karar verilmiş. Akıldan matematik hesabında hızlı değilmişim. O zamanlar bu etiketin konulması için, beden eğitimi de dahil olmak üzere her alanda maksimum puan almak gerektiği düşünülüyormuş. Her halükârda, devlet okulunda farklı çocuklara uygun materyal yokmuş, annem de konuyu kapatmış.

* *Benim var, benim var, benim var / senin hiçbir şeyin yok / Bir kulübede üç koyunum var / Biri bana süt veriyor, / diğeri yün veriyor ve öbürü de idare ediyor beni / bütün hafta. / Beyaz at, götür beni buradan / Doğduğum köye götür beni.* Bir çocuk şarkısı. (ç.n.)

“Bu konular pek de net olmayan kriterlere baēlı, çok çeşitli zekâ türleri var.”

“Doēru. Sanırım Şimdi test yapacak olsalar *borderline* seviyesine bile ulaşmamam,” diyorum, son yıllarda iřlediēim duygusal hataları, kendimi boykot etme eēilimimi ve ironi yoluyla kendimden sürgünle uzaklaşmamı düşünerek.

İYİ UYUDUN MU?

Beş yıl önce annem yazları köydeki evi kiralamaya başladı, böylece bir hafta plaja gitme geleneğini başlattık. Boşandıklarında hem annem hem de babam kira ve ev kredisi ödemeleriyle ucu ucuna geçiniyordu, o yüzden sekiz yaşımdan yirmi yaşına kadar yazları plaja ya da seyahate gitmedik. Sonradan herkes kendi başına tatile gitmeye başladı. Bir haftayı plajda geçirmek şeklinde bu yeni alışkanlık, annem ve ağabeyimle bir ortak yaşam deneyimi. Bu sefer annemin erkek arkadaşı da var. Deniz kıyısında olma keyfinin yanı sıra, genel olarak bu günler bana artık kırk yaşında olan M'nin ihtiyaç duyduğu bakım derecesini hatırlatmaya da yarıyor: Giyinmesine yardım etmek, kahvaltısını hazırlamak gerek. Kahvaltı edince gidip kanepeye oturmasını ya da belirli bir yerde beklemesini söylemek gerek, yoksa ne yapacağını bilemeden ayakta bekliyor. Duş yapması lazımsa da soyunmasına ve yıkanmasına yardım etmek gerekiyor. Bu eylemler sırasında yalnız bırakılabilir ama bir tür *stand-by*, eylemin tam ortasında durakalması riski mevcut. Duş alıyorsa suyun soğuması ve onun da üşümesi mümkün. Giyiniyorsa tişört elinde başını geçireceği deliğe bakarak, onu giyecekmiş gibi ama ne zaman giyeceğini kesinlikle bilemez hâlde kalakalması mümkün; beş dakika da sürebilir, bir ya da üç saat de. Dolayısıyla, normal bir günde ve işe gitmesi gereken ve saatlerce tualetin boşalmasını bekleyemeyecek diğer insanların

programına uyması için, bu işlerin çoğunu onun adına yapmak ya da yapmasına yardım etmek gerekiyor. Diğer insanlar, öncelikle annem, büyük çoğunluğumuzun farkına bile varmadan aldığı bu önemsiz günlük kararları almak için onun “protezleri”. Bu onun hayatta kalma stratejisi; biz onun için bir tür harici donanımız. Annem etrafta olmadığına en yakınındaki, tanıdığı ya da tanımadığı kişiye soruyor. Su teklif edilirse soruyor: “İçeyim mi?” Bu durum her iş için geçerli. Hatta annemle telefonda biraz uzun konuşursak ya da ziyarete gelmişsem ve bir sohbeta dalmışsak, o rahatsız oluyor ve biraz sonra bir şey sormak için ortaya çıkıyor:

“Anne, anne... anne, tuvalete gideyim mi? Anne, tişörtümü değiştireyim mi? Anne, yiyeyim mi?”

Sohbeti telefonda ediyorsak, bilinmeyen bir nedenle, daha fazla huzursuz oluyor. Belki de annemin ilgisini çalan kişinin kim olduğunu bilmediğindendir. Ardından, ilk beş dakika geçince birkaç kez sözümüzü kesiyor.

Ben oradaysam ve annemi uzun süre meşgul ettiysem, derin, uzun ve gözbebeklerinin etrafında beyaz bir halka olan lacivert gözleriyle bakıp şöyle diyor:

“Anne, anne, bu düğmeleri ilikleyeyim mi?” (Polo tişörtün yakasını işaret ediyor.)“Ya saat, ha anne?”

Vermesi gereken kararlar ve ihtiyaçları konusunda bu ilgi talebi muhtemelen geliştirebileceği en iyi hayati strateji. Diğer yandan, rutin olmayan kararlar da var. Tesadüf gibi koşullara bağlı ve başka birinin kontrol etmesi çok zor olan kararlar en hassas olanlar. Örneğin, üşüdüyse sıkı giyinmesi ya da terlediyse kazağını çıkarması. Bu sık sık soğuk almasına yol açıyor, çünkü yanımızda sürekli bu konuları hatırlatacak ve sıcaklık açısından nasıl olduğumuzu bilecek birileri olamaz. Plaja gittiğimizde de aynı şey. Sık sık oturup yoğun güneş

yüzünden gözlerini kısarak denize bakakalıyor ve güneş kremi sürmezsek ve başına bir şapka takmazsak yanabilir. Bir seferinde oldu, çünkü plajda olmayı çok seven annem bazen unutuyor.

Sanırım M biz konuşurken bana ve anneme sabit gözlerle baktığında, ilgi istediğinin ve belki de biraz kıskandığının farkında bile değil. Biz etrafta olmadığımızda ve soracak biri de olmadığında, tıpkı benim bir duygusal ilişkiden çıktığımdaki hâlim gibi kendini kaybolmuş hissediyor olsa gerek. Çünkü, aşta da olduğu gibi, merkezi tam olarak kendi içinde değil, bir parçası da dışarıda kalan diğer kişide.

Bu sene daireyi iyi seçtik; küçük ama kullanışlı ve modern görünüyor. Odamızda ranza var. Bu ülkede daireler genellikle birkaç yetişkinin birlikte yaşaması için değil, çoğunlukla büyük bir ebeveyn odası ve çocuklar için iki küçük oda şeklinde hazırlanıyor. Ben işleri abim için kolaylaştırmak üzere yukarıdaki yatakta uyuyacağım. Hava sıcak ama deniz meltemi geceyi güzelleştiriyor.

Sabah saat dokuzda gözlerimi açtığımda M'nin yüzü karşımda belirliyor.

“İyi uyudun mu?”

“Evet, M, iyi uyudum.” Gülümsüyor.

Denize geldiğimiz ve günlük rutinden uzaklaştığı bugünlerde M biraz daha canlı ve kendi isteğiyle konuşmaya hevesli görünüyor, temel ihtiyaçlarından biriyle ilişkili bir sorusu olmadığı sürece bu sık gerçekleşen bir durum değil. Bazen beni nasıl algıladığını ve sevip sevmediğini hayal etmeye çalışıyorum. Demek istediğim, ölecek olsam ya da başıma ciddi bir şey gelse acı çeker mi. Çünkü bir seferinde kanepede büzülüp ağlamıştım ve yanımdaki koltukta oturan o televizyona bakan başını bile çevirmemişti. Beni hiç aramadı da. Hatta cep telefonu kullanmayı bilmiyor ve telefonu da

yok. Olsaydı yanıt vermek için düğmeye basıp basmaması gerektiğine karar verirken o kadar fazla vakit harcardı ki muhtemelen onunla bağlantı kurmak imkânsız olurdu. O denildiği gibi “normal” olsaydı ailede harcanan tüm o enerjiye ne olurdu? Annem ne yapardı ve nasıl olurdu? Peki ya M, nasıl biri olurdu? Belki de iyi bir sporcu ve babam gibi eğlenceli ama annem gibi daha çalışkan ve kendini gözlemleyen biri olurdu. Annem, M sanatçı olurdu diyor.

Belki de annemle babam boşanmazdı... Ama sanırım bu yine de gerçekleşirdi çünkü çok genç yaşta tanışmışlar ve birbirlerinden çok farklılar. Belki de ağabeyimle ben boşanma sırasında birbirimize destek olurduk...

M boyama kitaplarına, özellikle de renkli sayıları olanlara çizimler yapmayı seviyor. Küçükken anahtarlık koleksiyonu vardı. Zaman onu etkiledi –onun vakasının kognitif yavaşlama sergilediğini kimse bize net bir şekilde söylememişti– ve gittikçe daha fazla donmaya başladı. Küçükken insan vücudu atlaslarından hoşlanırdı, kollarımıza tükenmezkalemle kesik ve dikişler çizirdi. El ele de tutuşurduk, ben karyolamın çubuklarının arasından kolumu uzatırdım ve tekrarlayan bir şarkıyı söylerdik:

“Nabernabernabernaber...”

Başka bir oyun da havaya çizmekti. Onu sık sık havaya çizerken gördüğümü hatırlıyorum. Artık çizmiyor. Artık fazla aktif ilgisi de yok ama etrafında olan ve başkalarının aynı şekilde algılamadığı şeylerle ilgileniyor. Bir seferinde ona sadece bazı bölgeleri deri kabanlarla örtülmüş, neredeyse çıplak kadınların olduğu bir dergi gösterdim; o gülümsedi ve çok cömert bir dekoltenin çok yakınında, kabanlardan birinin yakasından sarkan tilki başını gösterdi.

“Bak, bir tilki,” dedi.

Ağabeyimin, ne yapması gerektiğini sormak dışında, kendi inisiyatifıyla konuşabildiği nadir konulardan biri, geçen uçaklar ya da duvarda gördüğü kertenkele. Ya da bizi sollayan ve plakası aileden birine ya da bir tanıdığımızı ait olan bir araba. Bunlar onun için önemli şeyler, gruba duyurması gereken haberler. Çok mutluydu geçen tüm uçakları sayar ve beklenmedik bir anda duyurur:

“Yirmi üç uçak geçti.”

M’nin olağanüstü ilgi ihtiyacı benim dünyaya gelmemin öncesine dayanıyor –kendimi bildim bileli annemin her yaz ona telafi dersi verdiğini hatırlıyorum. Bu durum bende giyimle ve erkek çocuğu tavırlarıyla dışavuran erken bir bağımsızlık tutumuyla kendini gösterdi. Daha anaokulundayken elbise giymeyi reddediyordum ve mümkünse çışımı ayakta yapıyordum. Saçımın uzun olması, saçımı örmeleri ya da bir şekilde ilgi göstermeleri imkânsız olduğundan, bunu istek listemden sildim ve tiksindirici bir şeye dönüştürdüm. Kız çocuklarını küçümsüyordum, oyuncak bebekleri ve elbiseleriyle onları zayıf ve bayağı buluyordum. Ben oyuncak bebek değil, bir Scalextric^{*} istiyordum. Scalextric de getirmedi, onun yerine annem bir oyuncak mutfak seçti ve Noel günü öfke ve ağlama kriziyle paketi açtım. Böylece bana karşı belli bir ilgisizliği bağımsızlığa dönüştürdüm ve belki de zaman içinde bu karşılıklı hâle geldi ve hatta bu tutum paradoksal bir şekilde ağabeyimin otizmiyle belli paralellikler göstermeye başladı. Çünkü benim varlığımın daha hafif olması, daha fazla baş ağrısına yol açmaması gerekirdi. Ve sonunda diğerleriyle benim aramda bir kırağı tabakası oluştu; buz içime böyle girdi.

* Slot araba yarışları ve slot araba yarışları markası. (e.n.)

BEYAZ

Şehirlerde, 1 Ağustos'tan itibaren herkes yetmiş yaşın üstünde; parlak bir güneşin altında kar yağmış kafalar. Yaz mevsimi; çocuklar ve aileler plajda.

Dedem yaz mevsiminin unutmuş gibi görüldüğü teraslardan birinde oturuyor. Düzgün ve şekilli –yıllar önce çok çekici olan– yüzü, esmer cildi, bembeyaz saçları, havuz mavisi gözleri (huzurlu ve çok derin olmayan bir mavi) ve neredeyse hep orada olan kocaman gülümsemesiyle. Fonda, kimsenin hiçbir zaman yürümediği genç ağaçlarla çevrili bir bulvarın etrafında, seksenli yıllardan kalma apartmanlar var. Orta sınıfın yaşadığı, ne eski ne de yeni, çok az işyeri olan bir mahalle. Seksen yaşında ona fazla büyük gelen çiftliğinden taşındığından beri, dedem anneme yakın modern ve küçük bir dairede oturuyor. Şehirde yeni olmasına rağmen, hep aynı yerde kahvaltı edip öğle yemeği yediğinden bir arkadaş grubu edindi bile. Sokakta ona selam veriyorlar: “Miguel Bey!” Ağustos ortasının bu son günlerini onunla geçirdim. Eskiden onu çiftlikte ziyarete giderdim, şimdi apartman dairesinde de kendimi evde hissediyorum. Çünkü dinlendiğimiz yer mekânlar değil, ilişkilidir. Ve dedem huzurlu ve bunu karşısındakine de sunuyor. Evde oturmaktan sıkıldığında sokağa inip bir bankta oturarak temiz hava alıyor. Ben bilgisayarda yazarken, içimde uyanan ona eşlik

etme isteği karşısında, temiz hava almak için sokakta oturma eyleminin üretken yaştaki bir yetişkin için neyi temsil ettiğini düşünüyorum; yıkıcı bir eylem.

Ziyarete geldiğim bugünlerde, temel olarak bara inip kahvaltı etmek, öğle yemeği için geri dönmek ve ihtiyaç duyduğu az sayıdaki şeyi satın almaktan oluşan gündelik içlerinde ona eşlik ediyorum. Hafta sonları bu rutin değişiyor çünkü en sevdiği bar kapalı oluyor ve yine tanındığı ve arkadaşlarının olduğu başka bir bara gitmesi gerekiyor. ocukluğumun mahallesinde dedemle birlikte yaptığım bu küçük gezilerde komşularla ve eski lise arkadaşlarımla tekrar karşılaşıyorum, canayakın eşlikim sayesinde beni daha ulaşılabilir görüyor olabilirler. Nasıl olduğumu ve ne iş yaptığımı –açıklaması zor– soruyorlar ve bana çocuklarından ve varsa torunlarından bahsediyorlar. Yıllar içinde dalgın ve bir miktar konsantre olmuş tutumumun bazen ilgisizlikle karıştırılabileceğini öğrendim. Sütlü kahve içip kruvasan yerken, dedem bize doğru yaklaşan bir beyi işaret ediyor: “Hep siyah giyer,” diyor. Yaklaşık yetmiş yaşlarında, tamamen kel ve giyimiyle aynı renkte güneş gözlükleri takıyor. Dedem bizi tanıştırıyor (beyefendinin adı onunkiyle aynı) ve bizimle birlikte oturması için davet ediyor. Adam doğduğu Murcia’dan yaşamak için nasıl bu taşra şehrine geldiğini anlatıyor.

“Ben hem ksz hem de yetimdim, biliyor musun kızım? Dört kardeştik ve on sekiz yaşımı doldurunca orduya yazıldım. Onbaşılığa terfi edecekken bir teyzem bana mektup yazdı ve Katalonya’ya gelmemi söyledi. Benim subayım Katalan’dı ve beni destekledi, ben de ordudan ayrıldım ve buraya geldim. İyi de yapmışım,” diyor gülümseyerek. “İyi de yapmışım.”

Birkaç ay önce, yirmi beş yaşındaki futbol oyuncusu oğlunun, bazen genç sporculara musallat olan o kalp krizlerinden biri so-

nucunda öldüğünü anlatıyor. Daha önce bayılmış ve hastaneye yatırmışlar ama ne takımı ne de oğlu aileye haber vermiş.

“Çok ketumdu, karım gibi... Takım da bize haber vermedi,” diye ekliyor itidalli bir sitemle.

Bu beyefendinin hayatına sevdiklerinin erken ölümü damgasını vurmuş.

Siyahlı adam masadan kalkıp veda ediyor.

“Seninle tanıştığıma çok sevindim, dünyaya bedel bir deden var.”

Ve gülümseyerek barın dışındaki masalarda oturanlar arasında bir diğer karlı kafayı selamlamaya gidiyor. Hikâyesi bana dedemin çoğu açıdan şanslı olduğunu düşündürüyor. Yine de, üç çocuğu daha küçük yaştayken anneannemin onu etkilemeye başlayan hastalığı, arkadan gelen iki kuşağa da uzayan gölgeler yarattı. Bu anne yokluğu muhtemelen üç kardeş arasındaki bağların zayıflığının –ve soğukluğun– nedenlerinden biriydi. Kesin olan şey, aralarındaki ilişkinin hep mesafeli olduğu.

Sadece ışığa doğru bakmak bazen gölgeleri görmememize ve onları yaratan şeye çare bulmamamıza yol açar. Belki de bu yüzden dedem doksan yaşına bu kadar sağlıklı ulaştı; genellikle olayların sadece olumlu tarafına odaklanır. Beyaz şeylere. Siyah olanları açıklaması daha uzun sürüyor. Ben hep gri tonlarını tercih ettim.

DENETİM

Aile konusunu ele almayı bu kadar zor kılan şey, bir yandan genelleme yapılamaması, diğer yandan da her evde neyin adil olduğunu ve neyin olmadığını belirleyecek sosyal kriterlerin neredeyse var olmaması. Bozuk düzenli ailelere –büyük çoğunluğu şu ya da bu şekilde öyledir– mensup farklı kuşakları yakından gözlemlediğimden ve onlardan birine mensup olduğumdan, *Anna Karenina*’nın “Mutlu aileler birbirlerine benzer, her mutsuz aileninse kendine özgü bir mutsuzluğu vardır,” diye başlayan ünlü girişini doğrulama şansım oldu. Kamuyu ilgilendiren konuların tersine, üyelerinin ortak bir amaç pankartı altına sığınma şansları bile olmaması kimsesizliklerine bir neden daha oluşturuyor. Mesele çok basit; biri sokakta bize hakaret ederse ya da bir şeylerimizi çalarsa yasal eylemler başlatmak kolaydır. Aynı şey çok daha nüanslı versiyonlarıyla evde gerçekleşiyorsa iş değişir. Her ailenin yasası, harici yargıçlar olmadan, ailenin kalbinde oluşturulur; cinayet, fiziksel şiddet ve cinsel istismar gibi ciddi vakalar yaşanmıyorsa. Yol açabileceği adaletsizlikler karşısında belli bir korunmasızlık yaratan bu “yasa”, genellikle “aile alışkanlıkları” olarak adlandırılır. Dolayısıyla, duygusal ve ekonomik kaynakların –sıklıkla eşit “bölünmesi” imkânsız olan– eşit olmayan dağılımı, beklentiler ve talepler, kuralların uygulanması ve muafiyeti –çocuğun cinsiyet-

ti ya da birinci ya da ikinci çocuk olması gibi tesadüfi koşullara bağlıdır– genellikle cezasız kalır ve en iyi ihtimalle kardeşler arasında çözümlenir. Ailelerde harici denetim yoktur. Şanslı olanların müttefiki vardır. Bu ittifaklar genellikle aynı ölçüde tesadüfi ve kardeşlerin olup olmaması, teyze/hala ya da dayı/amca sayısı, kuzenler, dede/nine olup olmaması gibi, “adalet”le pek de alakası olmayan kriterlerle şekillenir. Kötü talih vurmadıysa ya da sadece tek bir taraftan saldırdıysa sert bir çekirdek oluşturulması mümkündür ama yapının birkaç dayanağına birden saldırdıysa üyelerin patlamanın merkezkaç etkisiyle dışarı doğru fırlaması ve kan bağına rağmen tek başına, kendi hayatta kalma mücadelesiyle fazla meşgul olması ihtimal dahilindedir. Bu durumlarda, sıklıkla, biri diğerini bencil olmakla suçlar; onlar sadaka isteyen yoksullardır.

Bir iç çatışma varsa –bu da yukarıda bahsettiğimizle çelişmez, sonuçta sorunlar sonu gelmez bir şekilde üst üste gelebilir ve birinin diğerlerini çağırdığını da söyleyebiliriz– üyelerin koruyuculuğunu yitirmemek ya da gerçek kriterlerden bağımsız olarak ailenin dağılmasını önlemek için aile reisinin taraf tutması olasıdır. Söylenmeyenler temelinde ayakta kalan kimbilir kaç aile vardır. Ve kimbilir kaç ailede kral her gece masaya çıplak oturur. Çünkü sırrın keşfedildiği gün artık birbirimizin yüzüne bakamayız. Ailenin yaptığı bir istismarı ifşa etmek, ifşa edeni kendi ülkesinde sürgüne dönüştürebilir. Özellikle de belirli bir sosyal adaleti garantilemek söz konusu olduğunda, devlet kurumlarının zayıflığı karşısında ailenin son sığınak olduğu bir Akdeniz ülkesinde.

Uç bir örneğe *Şölen* (Thomas Vinterberg, 1998) filminde rastlanıyor. Dogma 95 akımının ilk örneği olan bu film, ailenin reisinin doğum günü kutlamasını sahneliyor. Kutlama sırasında başkahraman olan, artık yetişkin yaştaki oğullardan biri, bütün klanın

önünde bir aile sırrını açığa seriyor: Babanın çocuklukları boyunca onu ve ikiz kız kardeşini maruz bıraktığı cinsel istismar. Kız kardeş kısa süre önce ailenin işlettiği otelde intihar etmiş. Ailenin bu açıklama sırasında ilk başta sergilediği şüphecilik karşısında, erkek kardeş fiziksel bir kanıt gösteriyor: Kız kardeşin ölmeden önce bıraktığı mektup. Anne ve diğer kız kardeşin bildiği (ama kabul etmediği) bu gerçeği reddeden farklı aile üyelerinin tepkilerinde, kralı giydirmek için halkın işbirliğinin gerektiği açıkça görülüyor. En sondaki açıklama kolektif bir duygusal soyunma ve babanın dışlanmasıyla oluşan bir aile katarsisine dönüşüyor. Uç örnekleri tanımak daima kolaydır ama gerçeklik karmaşıktır ve istismarlar genellikle, daha az nettir. Ya sorun sürekli bir sorumluluk ihmaliyse? Kaç intihar gerçekte cinayet değildir? Bir yetişkin, çevresinden gördüğü sürekli ihmal, sözde “sitemi” “olgun olmayan insanın şikâyeti”, “egoist” ya da “nankör” olarak damgalanmadan nereye ihbar edebilir? Ve çevrenin hatayı düzeltmesinin imkânsızlığı karşısında –muhtemelen asla kabul edilmez ve edilse bile, failer de bunun olduğu anda farkına varamaz ya da talep edilen o şeyi veremez–, bunun sonuçlarına nasıl göğüs gerilir? Ve iki kişilik bir evlilikte doğan birkaç çocuğu tek başlarına büyütme zorunda kalan onlarca anneye yüklenen baskı, “şiddet” dışında bir kelimeyle nasıl adlandırılır?

Bu sorulara yanıt vermenin zorluğu, evin eşiği aşıldığı andan itibaren fazlasıyla sorunlu bir hâl alan adalet kavramının uygulamalarının karmaşıklığını bir kez daha kanıtlıyor. Yukarıda anlatılan en net vakalardan farkı, pasif şiddet ve ihmal söz konusu olduğunda suç delilinin savsaklama olduğu gerçeğinde yatıyor. O savsaklamaların neler olduğunu bilmek için minimum özen konusunda bir referans çerçevesine ihtiyacımız var. Neyse ki artık “aile normali”ni

belirleyen kurumlar yok ama en azından nihayetinde sevgi sunmayı ve destek vermeyi temel alan bir ailenin “işlevselliği”ne dair birkaç referansımız olsa iyi olurdu. Tıpkı araba kullanmak için ehliyet istenmesi gibi, kriz durumlarında iyi davranış koduyla bir ebeveynlik ehliyetinin dünyaya çok iyi geleceğini hepimiz biliyoruz.

Ve yıllar sonra “sayfa değiştirmen lazım” ya da “geleceğe bakman lazım” gibi ifadeleri duyarsanız aktif ya da pasif olarak bir adaletsizliğe suç ortaklığı yapanları tanırırsınız, çoğunlukla onlar da aynısından muzdariptir; sizin konuştuğunuzu duymak çoğunluğu “rahatsız eder”. Bu ifadeleri revizyonist fobili ve toplu mezarları cesetlerle dolu olan bu ülkede çok iyi tanıyoruz. Vaka zaman aşımına uğradı anlamına geliyorlar. Çünkü unutmak, minnetle gülümsemek ve patriyarkın yasasını kabul etmek zorundasınız.

Ama sayfanın önce okunması gerekiyor.

SON THULE*

Görüntüler daima düşüncelerden hızlıdır ve genellikle çok sayıda gizeme yanıt içerirler. Bu projenin neye dönüşeceğini fark etmeden önce, belgeleme için topladığım ilk görsellerden biri, sanatçı Roni Horn'un spiralli İzlanda haritasıydı. Şimdi orayı ziyaret etmek farklı seferleri içeren ama temelinde ve her şeyden çok anlatısal olan bir projenin bitiş noktası olarak beliriyor.

Bu süreçte ilk önce bir doktora tezi yazdığımı sanarak XX. yüzyıl başlarının kutup kâşifleri hakkında tarihsel araştırmaya başladım. Ta ki asıl ilgimi çeken şeyin tam da bana kendi kimliğime dair sorular yönelten ve o kutup belgelerinde bir araya toplanıp sorular soran fotoğraflar karşısında hissettiğim büyülenmenin gizemi olduğunu fark edene kadar. O andan itibaren keşfin içe doğru olması, o buzulların kökenini bulmak için içeriye doğru yönelmesi gerekti. Buz katmanları boyunca farklı delikler açarak hepimizin en temel kökenine, aileye vardım. O andan itibaren tarihsel araştırma bana dikkat dağıtıcı, görsel yaratım belirsiz ve içe bakış da yetersiz görünmeye başladı.

* Roma ve Ortaçağ coğrafyasında "Son Thule", bilinen dünyanın sınırlarının ötesinde bulunan herhangi bir yeri adlandırmak için kullanılırdı ve kuzeyde olduğu varsayılırdı. Yunan mitolojisinde Thule Tanrıların yaşadığı Hyperboreios'un başkentiydi. Ortaçağ'da bazen İzlanda bu isimle adlandırıldı.

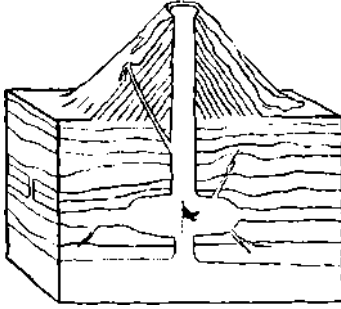
Yeni keşifler temelleri yerinden oynattı ve birkaç ay boyunca kendimi kırılgan hissettiren bir yıkım işleminde kendime ait birkaç duvarın sarsılmasına yol açtı. Bu işleme o zamana kadar karanlıkta kalmış bölgelerin aydınlanması eşlik etti ve paralel olarak, belki de bunun sonucunda, hayatımda önemli olduğunu sandığım destek noktalarını yitirdim. Hepsinin fonunda sürekli olarak yeniden inşa sürecinde olan bir aile vardı.

Avrupa ve Amerika kıtalarındaki fayların arasında yer alan İzlanda, volkanik etkinliği, gayzerleri, buzlu, lav yataklarıyla –ailemin oluşturduğu manzaranın bazı bölgeleriyle ilişkilendirdiğim unsurlar– beni bekliyor. Bu ada iki kıtanın birleştiği noktaysa eğer, coğrafyası hepimizin farklı kimliklerin birleşmesinin sonucu olarak oynadığımız rolü yansıtıyor. İstikrarsızlıkları, jeotermik gücü ve patlamaları, faylar derin olduğunda gerçekleşen bu sürtünmenin sonucu. Şu andan itibaren kendimi İzlandalı ilan ediyorum. Böylece kalıcı değil de sadece seyahatin bir aşaması olmak isteyen bir süreci sonlandırıyorum; son birkaç yılımı meşgul eden imgeyle artık kitaplar yoluyla değil fiziksel olarak karşı karşıya geliyorum.

Kutup, tıpkı tropikal olan gibi, daima ütöpk; görenek, mitoloji. Bu seyahat epik ya da egzotik hiçbir şey istemiyor, bir kaçış olmaya da çalışmıyor. Tam tersine: Yeryüzü'nün merkezine götüren volkana doğru tek başıma gerçekleştirip bir dizi metaforu gerçeklikle karşı karşıya getireceğim, son derece mahrem bir seyahat. Ve Profesör Lidenbrock'un Verne'in ünlü eserinde yardımcısı Axel'e tavsiye ettiği gibi, boşluğa dair bir ders almak için Snæfellsnes Yarımadası'na ve Snæfellsjökull'un ağzına gidiyorum. Orada sonunu göremediğim bir anlatının kapanışını bulmayı umuyorum. Sonra da Stromboli'nin güneşini.

III

İZLANDA: İÇSEL COĞRAFYA

KAYIP VALİZ

Keflavík Havaalanı'na 24 Ağustos'u 25'e bağlayan gece ulaşıyorum. Valizim kayıp. Geceyarısı güneşini bekliyordum ama kara, soğuk ve rüzgârlı bir geceyle karşılaşıyorum. İçinde sadece şoförle benim olduğumuz boş otobüs, beni bir yanında endüstriyel görünümlü kişiksiz binaların sıralandığı bir sahil yolunun belirsiz bir noktasında bırakıyor. Bana rezervasyon yaptırdığım, dışarıdan depoya benzeyen düz ve koyu gri renkte bir binanın içinde yer alan hostelin önünde durduğumu işaret eden tek şey, sokak numarası. Nöbetçi resepsiyon görevlisi ortak yatak odasına girmem için bir kart veriyor. Uzun koridordaki kapılardan birini açınca, yoğun bir ter kokusu ve yastıkların üzerinde uyuyan erkek kafaları. Kapıyı kapatıp resepsiyona geri dönerek rezerve ettirdiğim kız yatak odasını talep ediyorum. Bu sefer oldu, kızların odası. Belki yarın valizimi getirirler. İyi geceler.

Dört saat sonra çanta hazırlama ve kapıları açıp kapatma hareketliliğine uyanıyorum. Saat dokuzda artık yataktan kalkmaktan başka çarem kalmıyor. Mekânı keşfediyorum. Bir hostele göre dekorasyonu hoş. Tarihî detaylar ve eski atlaslarla kuzeyli tarzı tasarımlar. Koridorların sonunda pencereler Kuzey Atlantik kıyısındaki körfeze bakıyor.

Valizden haber yok. Resepsiyonda Mavi Lagün kaplıcalarında mayo kiraladıklarını söylüyorlar. Sıcak suda dalgalanmak bugün yapabileceğim tek şey gibi geliyor. Kalabalık bir turist grubuyla birlikte

otobüse biniyorum. Çatlamış ve yosunla kaplı siyah lav yataklarını katediyoruz. Kırık toprağın üzerinde küçük ve şehvetli dalgalanmalar. Mars'tayım. Bir saniyelğine bir golf sahası manzaraya sızıveriyor. Yarım saat sonra Mavi Lagün tesisi siyah tepelerin arasında bir Mars kolonisi gibi beliriyor. Sütümsü bir turkuvaz renkte su birikintileri ve dereler radyoaktif bir ahtapotun kolları gibi binanın etrafında yayılıyor. Suyun etrafındaki siyahlıkla oluşturduğu kontrast manyetik etkide. Modern turistik kompleksin içi çok sayıda ziyaretçiyi verimli bir şekilde karşılamak için mükemmel hazırlanmış. Dışarıda gri gökyüzü ve ketum soğuk. Lagünün suyu sakınleştiriyor: Otuz sekiz derecelik açık mavi ve onarıcı beyaz çamur. İnsanlar çamura bulanıyor. Alçıdan gövdeler dumanı tüten suyu dolduruyor.

Valizimin yokluğunu bir işaret olarak görmeye karar veriyorum: Bu seyahatte sırt çantasına yer yok. Kendimi beyaza boyayıp suya bırakıyorum.

Dönüşte otobüste kendimi yepyeni, hafif hissediyorum. Ulaşım araçlarının ne kadar etkili ve organize olduğunu görünce, Kuzey Kutbu'na ulaşmanın insanın kendi bazı bölgelerine ulaşmasından daha kolay olduğunu düşünüyorum. Arkamdaki çift, yol boyunca tartışıyor. Yaşlı bir çift. Seslerini yükseltmiyorlar ama kelimelelerinden acılık yayılıyor. Neden bu kadar acı çekiyoruz? Bize verilmeyen şeyleri istediğimizden. Genellikle sonunda başkalarını da içine sürükleyen kendini kandırmalar yüzünden. Ne istediğimizi bilmediğimizden ya da insanlara anlatmayı beceremediğimizden. Yılların biriken ve ödenmemiş faturaları yüzünden. Şu anda yalnız seyahat ettiğim için çok memnunum.

Gece hostelin ortak salonu çok hareketli. Büyük çoğunluğu genç olan turistler, burada düzenlenen konserleri dinlemeye ge-

len yerel halkla kaynaşıyor. Bugün Polonyalı bir caz grubu çalışıyor. Duruma daha uygun bir şeyler giymek istedim ama valizim hâlâ kayıp. Uçağın içine aldığım sırt çantamda fazla yer kaplayan dağcı botlarımı giyiyorum. Tarzıma uymayan ayakkabıları giymenin kendimi güvensiz hissetmeme yol açtığını fark ediyorum; Amerikalı bir turist olarak deşifre olduğumu hissediyorum. Genç İzlandalılar orijinaler ve modayı kendilerine göre yorumluyorlar. Akdeniz ülkelerinin tersine, yaşlılar da aynı şeyi yapıyor. Görünüşe göre burada farklı olmak gençlere ya da marjinallere özgü bir durum değil. Hatta teşvik ediliyor.

Konserden sonra ıstakoz çorbasıyla ünlü bir restoran olan Sægreifinn'i bulmak için dışarı çıkmaya karar veriyorum. Sahil yolundan limana kadar yürüyorum. Gördüğüm kadarıyla Reykjavik oldukça küçük; on beş dakika içinde şehrin etrafını dolaştım. Limanın eski bölgesinde balıkçı kulüpleri tarzında, yemek servis eden küçük mekânlar var. İnsanlar minicik bir restorana girmek için sırada bekliyor. Sægreifinn. Kirişleri beyaza boyanmış ahşap bir baraka. Çoğu balık restoranında olduğu gibi, duvarlarda ağlar, balık tutma aletleri ve kurucuların eski portreleri asılı. İnsanlar yemeklerini ortak uzun masalarda yiyor. Duvarlardan birinde doldurulmuş bir fok yavrusu asılı. Fokun neredeyse keskin denebilecek camdan gözleri var. Uzun sıralardan birine oturunca, karşımda parmakla boyanmışa benzeyen bir şelale resmi görüyorum. Teknik açıdan iyi boyanmış olsaydı son derece kitsch görünebilirdi ama bu hâliyle naif bir havası var. Bir diğer küçük tablo, kanaviçe tekniğiyle bir volkanın patlamasını betimliyor. Bu teknik sahneyi samimi, neredeyse arzulanır kılıyor. Çorba bol baharatlı, içinde iri ıstakoz parçaları var. Mutlu bir şekilde içip bitiriyorum.

ALTIN DAİRE

Rehberli gezi. Sabah saat sekizde otobüsle yola çıkıyoruz. Altmışlı yaşlarda, soğuk ve enerjik İzlandalı kadın rehber hoparlörü alıp kendini tanıtıyor ve ortamı ısıtmak için yaptığı birkaç alaycı şakanın ardından bizi bilgilendirmeye başlıyor: “İzlanda iki tektonik levha olan Amerika ve Avrupa kıtalarının arasında yer alıyor. Levhalar kıta sürüklenmesi nedeniyle hareket ediyor ve ana faydan her yıl ortalama iki buçuk santimetre uzaklaşmaya yol açıyorlar... Verne’e göre Yeryüzü’nün merkezine giriş noktası olan Snæfells volkanı aktiftir ve iki yüz elli yıl içinde tekrar patlamayı bekliyor... Levhaların sürtünmesinin yarattığı jeotermik enerji adanın sahip olduğu jeotermik enerjiyi üretiyor...” Bu bana istikrarsız bir bölgede birikmiş enerjinin dışarı çıkarılabileceğini düşündürüyor. Dünyayla sürekli sürtünme hâlinde olan insanların daima anlam inşa etme ihtiyacı gibi. Not almaya devam ediyorum: “Adada bol miktarda bulunan kaya türü, toprak buzla etkileşime girdiğinde oluşur. Yumuşak, genç, inşaatta kullanılamayan bir kayadır. İki kıtanın tektonik levhaları arasında Thingvallavatn Vadisi’nde ayrılan fayı ziyaret edeceğiz. Bu vadinin adı *thing* (birleşme) ve *vellir* (vadi ya da ova) kelimelerinin birleşiminden doğmuştur ve orada İzlandalılar dünyanın ilk parlamentolarından birini kurdular. Ortada yer alan ve son bin yılda levhaların uzaklaşması nedeniyle

yaklaşık yetmiş metre büyüyen gölde birkaç merkez ada yer alıyor.” Bu adalar sahipsiz topraklar, iki kıtaya da ait değil. İnsanların bölme huyları ve terminolojileri, taşlar için son derece önemsiz olmalı. Yazarken yalnız seyahat etmenin belirli avantajları olduğunu fark ediyorum; sizi çok dikkatli kılıyor. Başka bir aracı, kesinti ya da aracılık olmadan, mekânın muhatabısınız.

Adanın yarısından fazlası bir buzul olduğundan, bu ülke şelaleler hâlinde akıyor. Hvitá Nehri’nin geniş vadisinde yer alan görkemli Gullfoss Şelaleleri’nde (Altın Şelaleler) duruyoruz. Suyun arındırıcı gücüyle birleşen enerjisi ve hiddeti tam olarak kavrayamadığım bir manyetik etki yaratıyor.

Helga (ona Helga diyeceğim) bize bir efsane anlatıyor: Bir seferinde bir çiftlikte çalışan ve şifacı olarak ünlenmiş bir kız vardı. Bir gün çamaşırları asarken arkasında bir varlık hissetti. Elfler efsanesini defalarca dinlemişti ve onların gözlerinin içine bakılmaması ya da onlarla konuşulmaması gerektiğini, aksi takdirde başına felaket geleceğini biliyordu. Bu yüzden hiçbir şey yokmuş gibi çamaşırları asmaya devam etti. Görünüşte çok nazik olan varlık daha fazla yaklaştı ve ondan kendisine eşlik etmesini istedi. Kadın hiçbir şey yokmuş gibi yapmayı sürdürdü. Son olarak varlık onu takip ederse hiçbir zarar vermeden eve geri getireceğine ve bundan asla pişman olmayacağına söz verdi. Bir elf ya da trolü ancak sizi sapasağlam hâlde insanların dünyasına geri getireceğine söz verirse takip edebileceğinizi herkes bilir. Sonunda kız onun peşinden gitmeyi kabul etti. Çok güzel bir çiftliğe vardılar ve girdiklerinde elf onu bir kadın elfin zor bir doğum yüzünden görünüşe göre yaşamla ölüm arasında mücadele ettiği bir odaya götürdü. Kız kollarını sıvadı, gereken eşyaları istedi ve doğumun başarıyla tamamlanmasını sağladı. Elf ona teşekkür etti ve çiftliğe geri getirdi. Kız odasına

girince insan elleri tarafından yapılmış olamayacak kadar narin işlemelere sahip bir elbise buldu. Sonradan evlendi, ailesi büyüdü ve büyük kızı onun şifacılık yeteneğini miras aldı. Sihirli varlıklardan hediyeleri böyle kabul etmek gerekir: Asla ilk başta değil, bir iyiliğin ya da işin karşılığı olarak; aksi takdirde insanın başına felaketler açar. Bu bana hediye, yeteneğin anlamı hakkındaki önceki düşüncelerimi hatırlatıyor ve bu konuda düşünecek yeni bir perspektif ekliyor. Doğaüstü varlıkların verdikleri hediyeler hakkındaki tüm bu yazılmış metinlerin anlamı ne? Farklı ya da yabancı olanlarla iletişimde dikkatli olmakla mı bağlantılılar?

Üçüncü gün olduğundan ve planlarım valizlerimin yokluğuna rağmen aynen devam ettiğinden, günümüzde seyahate gitmek konusunda yaşanabilecek tek gerçek sorunun (güvenlikle ve kimlikle ilişkili olanlar dışında) para yokluğu olduğunu düşünüyorum. Bu ülkede suç konusunda güvenlik sorunu çözülmüş ve kredi kartında para olduğu sürece, biri ayağını bir gayzerin üzerine koymak dikkatsizliğinde bulunmazsa diğer konular çözülür. Unuttuğunuz ya da kaybolan valiz eşyaları kiralanabilir.

Kişinin ziyaret etmek isteyebileceği herhangi bir uzak köşe, buzul, volkan, fiyort ya da lav yatağı, kişi parasını ödemeye hazırsa, yürüyerek, atla, ciple, araba ya da tekneyle organize tur eşliğinde gezilebilir. Sonuçta hayat böyle. Macera para bittiğinde başlıyor.

Hostelde odaların büyük çoğunluğu ortak, ranza hâlinde altı ya da sekiz yataklı. Odalar, birkaç istisna dışında cinsiyete göre ayrılmış. Kamping dışında bulduğum en ucuz seçenek bu; yine de İspanya fiyatlarıyla kıyaslandığında çok pahalı. Odamda yirmili yaşlarında iki İsraili kız, bir maratonda koşmak için gelmiş benim yaşlarımda bir Kanadalı kız ve yirmili yaşlarının başında bir Amerikalı kız var:

“Hey, how are you? What’s your name? Do you want some? They are delicious!”*

Üç soruya yanıt beklemeden bir paket kızarmış patatesle ket-
çap ve mayonez uzatıyor.

“No thanks. Where do you come from?”†

“L.A.” California’nın karakteristiği olan genizden gelen bir sesle konuşuyor. “My name is A. I’m going to London but I wanted to visit some European cities before.”‡

Biraz şişmiş bir oyuncak bebeğe benziyor, bol miktarda yedi-
ği kızarmış patateslerden olduğunu tahmin ediyorum. Bir İngiliz
avukatlık bürosunda staja başlamadan önce Avrupa turu yapacak.

“I’m very ambitious.”§

Beni sosyal ağlarına ekliyor ve ona soyadının nereden geldiği-
ni soruyorum. Ninelerinden biri bir Nazi toplama kampında “ya
da öyle bir yerde” bulunmuş. Onun ağzında Soykırım ninelerin
geçmişten kalma bir muhabbeti gibi.

Akşam yemeğine gidiyorum ve döndüğümde A, bilgisayarı ve
elinde bir şişe birayla yatakta oturuyor. Şişeyi açmak için yardım
istemek üzere pijamasıyla koridora çıkıyor ve birlikte dışarı çık-
mayı teklif eden bir grup Danimarkalıyla geri dönüyor. İzlandalı
arkadaşlarıyla şehirdeki bir pub’da sözleşmişler. Etnolojik me-
rakla kabul ediyorum. Barda Danimarkalıların, Amerikalıların
ve İzlandalıların ezbere bildiği Taylor Swift şarkılarıyla dans edi-
yoruz. Egzotizm buraya kadarmış. Yaşı daha büyük, yirmilerinin

* (İng.) Hey, nasılsın? Adın ne? Biraz ister misin? Çok lezzetliler. (e.n.)

† (İng.) Hayır, teşekkür ederim. Nerelisin? (e.n.)

‡ (İng.) Adım A. Londra’ya gidiyorum ama öncesinde Avrupa’da bazı şehirleri
gezmek istedim. (e.n.)

§ (İng.) Çok heveliyim. (e.n.)

sonlarında gibi görünen, bakışlarını A'dan alamayan genç adamlarla konuşmaya çalışıyorum. Dalgın bir şekilde edebiyat teorisi okuduğunu, ülkesinde hükümetin okuyanlara mütevazı bir maaş ödediğini söylüyor. Kısa sohbet sona erince Danimarkalı genç gülerek ve genizden konuşmaya başlayarak Anın üzerine doğru atılıyor. Dans etmeye koyuluyorum. Geri kalan Danimarkalılar bunu bir tür flörtleşme olarak yorumluyor ve aralarından Barbie'nin Ken'ine benzeyen biri bana yapışıyor ve sürekli döndürüyor. Bardan içki almak için ondan uzaklaşıyorum. On dakika sonra Ken'i şimdiye kadar gördüğüm nadir çekici olmayan İzlandalı kızlardan biriyle tutkuyla öpüşürken buluyorum. Amerikalı A sabaha karşı Amsterdam'a doğru yola çıkıyor; Avrupa turunda her şehirde iki gün kalacak. Edebiyatçı Danimarkalı havalimanına kadar ona eşlik ediyor, yolda kızarmış patates almak için duruyorlar. İlerleyen günlerde sosyal ağlarda Anın geçtiği her Avrupa şehrinde çektiği fotoğrafları "Eurotrash" adlı bir dosyada yayınladığını görüyorum.

27 AĞUSTOS PERŞEMBE JÖKULSÁRLÓN MİLLİ PARKI

MEYANKÖKÜ

Siyah topraklı İzlanda'da meyankökü bitkisi bol yetişiyor. Doğa tutarlı.

VOLKANİK PATLAMALAR

Volkanik bir patlamadan sonra toprak küllerle kaplanır. Külde toprak için gübre oluşturan ve bitkileri besleyen mineraller vardır: Felaketin ardından iyi hasat.

ŞELELELER

Dökülürken su basıncının oluşturduğu rüzgârla korunurlar. Şelalelerin etrafına korkuluk koymaya gerek yok: Onlar bizi tehlikeden uzak tutuyor.

İZLANDA

İki fayans arasında siyah mantar. İnsan ölçeğinde: Hiper-peyzaj.

KOYUNLAR

Bir dağın ne kadar yüksek olduğu önemli değil: Patlamış mısır benzeyen pofuduk yünlü İzlanda koyunları, sanki uçarak ulaşmışlar gibi tüm yüksekliklerde hareketsiz otuluyor.

JÖKULLSÁRLÓN

Denize doğru sokulan siyah topraklı geniş deltalarda insanlığın tüm kederi.

BUZULLAR

Buzullar da, tıpkı volkanlar gibi uyanır. O zaman önlerine çıkan her şeyi sürüklerler: Köprüler, yollar... İzlandalılar baştan başlamaya alışıktır.

BUZUN IŞIĞI

Buzdağlarının ışığını yakalamak imkânsızdır.

KUZEY IŞIKLARI

İskandinav folkloruna göre Kuzey Işıkları hiç evlenmemiş kadınların ruhuydu. Bence güzel bir son.

28 AĞUSTOS CUMA

Reykjavik Modern Sanat Müzesi'ni ziyaret. Richard Serra'nın küçük bir İzlanda köyü olan Áfanga'da yaptığı *site specific* hakkında bir sergi var. Video röportajda sanatçı birkaç gün önce beni bu ülkede etkileyen şeyi vurguluyor: Jeolojik zamanın tarihsel zamana olan üstünlüğü.

Oran faktörünün sanat eserlerine ve manzara bağlamına olan etkisi çok büyük. Dağlar kesinlikle bu faktöre tabi; onsuz sadece birer toprak yığınları. Ancak bir sembol, ne kadar küçük olursa olsun gücünü asla yitirmiyor. Bu yüzden kelimeler heykellerden daha fazla ilgimi çekiyor. Bir evet daima evettir ve ne yazıldığı zemine ne de ölçeğe bağlı olarak değerini yitirir. İster fısıldansın isterse avaz avaz bağırılsın.

Müzenin kitapçısında oyalanıyorum. Müzelerin kitapçıları, genel olarak kütüphanelerden sonra dünyada en sevdiğim yerlerden biri. İzlandalı sanatçılar hakkında bir şeyler arıyorum. Onları çevreleyen bu doğayla ilişkileri ne? Bir yerel sanat kataloğunda bir sanatçının görseli dikkatimi çekiyor. Bir performansla ait gibi görünen fotoğrafta, sanatçının ateşe verdiği bir gökkuşağı görülüyor (şelalelerin bolluğu nedeniyle adada sık görülen bir fenomen). Sonu gelmeyen kışlar ve her zaman her yerde olan şelalelerden oluşan bu ortam bir tür despotik mutlakçılık uyguluyor olsa gerek.

Seçenekler: 1) Nemden çürümüş romantizm, 2) En yaygın olan şey, müzikle ilgilenmek, 3) Ateş, yıkım.

Bu ziyaretten sonra resepsiyon görevlisinin tavsiye ettiğı belediye havuzuna gidiyorum. Onun en sevdiği havuz olduğunu ve pek de bilinmediğini söyledi. Şehrin dışına doğru, müstakil evlerin olduğu bir semtte. Ağustos sonları olmasına rağmen Reykjavik’in banliyö mahalleleri boyunca ilerleyen yolu bitmek bilmez kılan buz gibi bir rüzgâr esiyor. Boğazımın ağrımaya başladığını hissediyorum. Uçağı binmek için yırtıklı kot pantolon giymek nereden aklıma geldi ki? Moda çok saçma ama onsuz dünya sıkıcı olurdu. Soğuk hava pantolonumdaki yırtıklardan içime işliyor. Aradığım yeri ya da sokaktan geçen birilerini bulamadan dolandıktan sonra bir bara girip soruyorum. İçeride genç çiftler, çocuklar ve fırından yeni çıkmış kek kokusuyla hayat dolup taşıyor. “Vesturbæjarlaug’i nerede bulabilirim?” Garson kız sokağın karşısında gri bir duvarı işaret ediyor; binanın dışında hiçbir işaret yok. Havuzun girişinde, uzun mavi gözlü ve çok düzgün *pageboy* model kesilmiş sarı saçlı bir kız olan resepsiyon görevlisi monoton bir sesle ve hiçbir el kol işareti yapmadan ilgili açıklamaları yapıyor. Soyunma odasına geçiyorum. Dışarıda termometre dokuz dereceyi gösteriyor ama rüzgâr nedeniyle hissedilen sıcaklık sıfır derece. Tehlike şehrin dışında değil, içinde: Kapalı havuz yok. Bikinimin içinde, en cıvıl cıvıl olan, otuz sekiz derecelik havuza doğru aceleyle ilerliyorum. İnsanların güneşlendiğı, birkaç karış derinlikte bir bölümü var. Alternatif, yandaki kabarcıklı havuzda ya da kabarcıksız olan bir diğerinde oturmak. Bu hiçbir şey yapmamak aktivitesinin hoşuma gittiğine karar veriyorum. Yüzmeye ayrılan bölümlerde kimse yok. Bence anlaşılır bir durum. Birkaç dakika içinde sıcak iliklerime kadar işliyor. Etrafımda bol dövme Viking aileleri beyaz ve güler

yüzlü bebeklerle oynuyor. Görünüşe göre, sürekli riskli durumda yaşayan güncel orta sınıftan biri için belirli güvenceye sahip olmak istiyorsa çocuk yapmanın strateji gerektirdiği güney Avrupa'dan farklı olarak, burada insanlar gönül rahatlığıyla çocuk yapıyor ve her yaşta keyfini çıkarabiliyor.

Jakuzi alanında altmış yaşlarında bir adam merakla bana yaklaşıyor. Nereli olduğumu ve adımlı soruyor. Daha genç erkekler bana göz ucuyla bakıp gülümsüyor. Buranın müdavimi bir baş belası olup olmadığını merak ediyorum ve cevap veriyorum. Adının Bragi olduğunu söylüyor (B'yi P olarak telaffuz ediyor). "Praguuii", diye tekrarlıyorum. "İskandinav şiiir tanrısının adı," diye yanıt veriyor. Oralı olup olmadığını soruyorum. "Evet, havuzluyum," diyor şakacı bir tavırla. Güncel tesis, ilk sömürge yerleşimlerinin kurulduğu yere çok yakın eski bir kaplıcanın üzerinde yer alıyor. Şiiir yazdığını ve bir kitap yayımladığını söylüyor. "Kitapçılarda bulabilir miyim?" "Hayır, sadece kütüphanede var, tükendi. Ama istersen bir gün sözleşelim, sana getireyim." Cuma gecesi antropozofiden konuşmak için bir beyle buluşmayı canım istemiyor. Teklifi geçiştiriyorum. Havuzdan parıldayarak çıkıyorum. Ertesi sabah boğaz ağrısından eser yok. Bragi'nin hiç de yalan söylemediğini düşünmeye meyilliyim: İlk sömürgecilerin pagan tanrılarını getirdiği dönemden beri orada, kaplıca sularında yaşıyor.

29 AĞUSTOS CUMARTESİ

Snæfellsness Yarımadası

Organize tur. Başkentten otobüsle çıkıyoruz. Görünüşe göre rehber olmayacak, açıklamaları şoför yapacak. İlk bilgiyi sunmak için sesini yükseltiyor: “Ada yüzeyinin %60’ı buzul.” Arkadaki insanlar duymuyor. Yola çıkınca otobüsün arka kapısı açık kalıyor. Hoparlörü değiştiriyor. Yine çalışmıyor. Hevesi kırılarak açıklamalardan vazgeçiyor ve dalgın bir sessizliğe gömülüyor. Bakışlarımla lav yataklarındaki yosunlu dalgalanmaları izliyorum. Yarımadaı dolaşan çevre yolundan ilerliyoruz. Snæfells Volkanı’nın zirvesi yavaş yavaş, güneşin aydınlattığı beyaz başıyla belirginleşmeye başlıyor. Adanın en yüksek volkanlarından biri; bir buzulla taşlanan krateri bin yedi yüz elli yıl önce patlamaya geçti ve magma ocağının içine doğru çökerek günümüzde buzla dolu dev bir kazan oluşturdu. Hâlâ aktif hâldeki bu volkanın oluşumunda yer alan ateş ve buzun karışımı beni büyülüyor. Eteğinde, dereciklerin yakınında, düşsel bir görüntü gibi, siyah lavların arasında beyaz kuğular ortaya çıkıyor. Kuğular yakında adada bir baş belasına dönüşecek. Bilgi eksikliğinden danıştığım rehber kitaba göre, bu bölgenin Yeryüzü’nün yedi enerji noktasından ya da “çakrasından” biri olduğuna inanan insanlar var. Volkanın eteğinden yaklaşık dört kilometre uzakta olan, harika bir zirve manzarasına sahip Djúpálónssandur Plajı’nda duruyoruz. Varıp da otobüsten indiği-

mizde, rehber-sürücü Oskar bize bu plajdaki yuvarlak çakılların buranın enerjisini içinde koruduğuna inanıldığını söylüyor. Kısık sesle bana birkaç tanesini almamı tavsiye ediyor. Plajda hâlâ bin dokuz yüz kırk sekiz yılında batan ve on dokuz kişilik mürettebatın on dördünün boğularak öldüğü İngiliz trol gemisi *Epine*'in enkazından demir kalıntıları duruyor. Kıyıda, siyah ve durgun denizde sizi hızla kıyıdan uzaklaştırabilecek iç akıntılar var. Adanın çevresindeki hiçbir plajda yüzülmemesi uyarıları konmuş. Ufuktaki, çok yüksek olmayan ve yuvarlak kar lekeleriyle kaplı karanlık dağ oluşumları bana Kuzey Kutbu'nu kateden orkaları hatırlatıyor.

Otobüs zirvenin yakınında duruyor ve sıradaki rehberimizin bizi beklediği bir mağaranın girişine götürüyor, volkanın bağırsaklarına doğru, bu sefer dikeylemesine bir yolculuk yapacağız. *Dünyanın Merkezine Yolculuk*'ta Hans Bjelke'nin tarifini düşünüyorum: "Uzun boylu ve sağlam yapılı bir adam. Alışılmadık bir gücü var gibi görünüyor. Oldukça büyük ve saf bir kafadaki delikler olan gözleri bana akıllı görünüyor. Düşsel bir mavi renkte." Adam bize kask ve birer fener veriyor. Oluşturduğumuz küçük grup lav mağarasında inişe başlıyor. Siyah çukur suların damladığı sarkıtlar ve dikitlerle kaplı, oksitlenmiş kahverengi demir katmanları lav ve mineral oluşumlarıyla kesişiyor. Magnezyumum ürünü olan eflatun parıltılar, sarı sülfür katmanları.

Tavanda, minik parlak noktacıklar karanlığı aydınlatıyor. Damlayan suyla beslenen bakteriler. Uçaktan görülen bir büyük şehir manzarası şimdi tavanda. Görünmez bir karanlık dibe doğru inen sarmal merdivenin yakınında bir levha, aşağıyı işaret ediyor: *Stromboli, 8500 km >*. Merdivene yönelip yaklaşık otuz metre daha iniyoruz. Mutlak karanlık ve sessizlik. Arne Saknussem'den gizemli alıntıyı hatırlıyorum: "Cesur gezgin, Scartaris'in gölgesinin

okşadığı Snæfellsjökull'un kraterinden in, Yeryüzü'nün merkezine ulaşacaksın. Ben öyle yaptım." İnişi burada sonlandırıyoruz. Fenerleri kapatıyoruz. Mutlak karanlık. Yoğun bir sessizlik. Soğuk ve nem. Rehber, çobanların buz gibi ve karanlık İzlanda kışında eve döndüklerinde söylediği neşeli bir şarkıyı mırıldanmaya başlıyor. El çırparak ona eşlik etmemizi istiyor.

*If you're happy and you know it clap your hands... If you're happy and you know it clap your hands... If you're happy and you know it, then your face will surely show it, If you're happy and you know it, clap your hands.**

Karanlıkta şarkı söylemek benim için boşluğa dair en somut ders.

Hans tekrar ışığa ulaşana kadar bize eşlik ediyor. Günümüzde seyahat etmek fazla cesaret gerektirmiyor, diyorum kendime, Saknussem'i hatırlayarak. Oskar bizi otobüste bekliyor. Motoru çalıştırıyor ve tekrar otobüsün arka kapısı açık hâlde yola çıkıyoruz. (Arkada gülüşmeler.) Bu sefer sesini daha da yükselterek bizi bilgilendiriyor: "Dünyanın yaşı yirmi dört olsaydı, İzlanda son beş saniyede ortaya çıkardı! Bu yüzden burada sert kayalar yok! Volkanik kaya yumuşaktır! İzlanda, yani 'buz ülkesi' adının Danimarkalı olmayan muhtemel sömürgecileri buraya gelmekten vazgeçirmek için bir tür karşı-pazarlama operasyonu olduğu söyleniyor! 'Yeşil ülke' anlamına gelen Grönland ise tam tersine, buz tutmuş bir ülkedir!! İnsanları oraya gitmeye teşvik etmek için bu isim konu!!"

* (İng.) Mutluysan ve bunu biliyorsan ellerini çırp... Mutluysan ve bunu biliyorsan ellerini çırp... Mutluysan ve bunu biliyorsan yüzün bunu mutlaka gösterir, mutluysan ve bunu biliyorsan ellerini çırp. (e.n.)

Arkadaki turistler hiçbir şey duyamıyor. Görünüşe göre İsveççe konuşan tek gözlü bir adam şoförün yanındaki koltuğa oturmaya karar veriyor ve sonunda hoparlörü açıyor. (Daha fazla gülüşmeler.) Seslendirme yapmaya uygun bir İngiliz aksanıyla, Snæfellness Yarımadası'nın kökenine dair bir söyleve başlıyor. Şoför-rehber koltuğunda büzülüyor. İsveçli adam devam ediyor: “*Snae* ‘kar’ demek, *fells* de ‘düşüş’. Yani yarımada ‘Karın düştüğü yer’ adını almış.”

Oskar boyun eğerek bizi İzlanda'nın başkentine geri götürüyor. Kabanımın cebindeki, Djúpalónssandur Plajı'ndan topladığım siyah çakılları okşuyorum. Isı yayıyorlar.

Otele dönünce bavullarımın sonunda geldiğini haber veriyorlar.

Hostelin salonunda konser var. Bizi dans ettireceğine söz veren yerel grup Apparat Organ Quartet. Oda arkadaşlarımdan biriyle salona iniyorum. Kız Alaskalı, tıpkı diğerleri gibi yirmi yaşlarında ve uzun sarı saçları var. İzlandalılar kapıda kuyruğa girmiş. İçerisi dolu, hostelde kalanları bile almıyorlar. Avluya bağlanan arka kapıdan geçmek aklımıza geliyor ve içeri girmeyi başarıyoruz. Müzisyenler çalarken, oda arkadaşım yüz ifadesini çok sevimli bir bebeğe bakıyormuş gibi yaparak iPad’le selfie çekiyor. Konseri sekiz yüz Snapchat arkadaşına canlı yayınlarken benim varlığımı tamamen görmezden geliyor. Sonunda ben de onu görmezden gelmeye karar veriyorum. Konser eğlenceli.

30 AĞUSTOS PAZAR

Reykjavik'te bavulumu bekleyerek geçirdiğim beş günün ardından bir kestirme yolu tercih ediyorum. Planladığım gibi adayı dolaşmak yerine, uçakla doğrudan Kuzey'in başkenti Akureyri'ye gidiyorum. Şehrin havaalanı gördüğüm en küçük havaalanı. Uçacağımız uçağa verilebilecek en uygun isim pırpır. Kırk dakikalık yol beni altı saatlik otobüs yolculuğundan kurtarıyor, bavulun kaybolmasından sonra çarçur edemeyeceğim bir süre bu. Havalanınca Reykjavik kıyısının üzerinden geçiyoruz. Suyun siyah rengi yavaş yavaş açılarak, bazı noktalarda Karayipler'i andıran parlak bir maviye dönüşüyor.

Fiyortların buzlu sularının altında bir tropikal cennet mi gizli?

31 AĞUSTOS PAZARTESİ

Minicik Grimsey Adası İzlanda'nın en kuzeyindeki nokta. Akureyri kıyısından kırk kilometre mesafede, ülkenin Kuzey Kutup Dairesi'nin içinde yer alan tek bölümü. Bana o bölgeye gitmeme-mi tavsiye eden turist danışma ofisinin uyarılarına rağmen, feribotta binmek için küçük sahil kasabası Dreyvik'e gidiyorum. Adaya kadar olan üç saatlik yol dip dalgası yüzünden kötü bir üne sahip; bazı gemiler ciddi bir baş dönmesi sorunu yaşayan tüm mürettebatıyla yarı yoldan geri dönmek zorunda kalmış. Limandan çıkınca, yolcu salonunda ada hakkında bir etnografik belgesel yayınlamaya başlıyorlar... *Uçurum kıyısında kutupmartısı yumurtası avcıları... Bunun için makineler icat edilmeden önce, bütün köy halkı dipsiz boşluk tırmanışçılarını değerli hazineleriyle karaya doğru çekmek için el atıyordu...* "Dipsiz boşluklarda hazine vardır... insanlar oradan çıkmamıza yardım eder," diye not alıyorum. *Son kutup ayısı adaya 1969 yılında bir buzdağının üzerinde Kuzey Kutbu'ndan geldi... Evcil hayvanlara saldırır ve silahla vurularak alt edilirlerdi... Bazı kışlar denizin üstünde oluşan buz tabakasında yürüyerek İzlanda'ya gelinebilirdi...* Yazarken birden kendimi kötü hissetmeye başlıyorum ve koşarak güverteye gidiyorum. Uzun bir süreyi küpeşteden sarkıp kahvaltımı dışarı çıkarmakla geçiriyorum, bu sırada pruvadaki soğuk rüzgâra dayanan dört turist, uzaktan görülen balina sırtlarını

fotoğraflıyor. Hayatımın en kötü birkaç saatini geçirdikten sonra Grimsey ufukta belirmeye başlıyor. Mucizevi bir şekilde, üzerindeki gökyüzü açık. Yükselen uçurumların üzerindeki düz kara parçası yaklaşık beş kilometrekare yüzeye sahip. Vardığımızda bizi dört balıkçı evi, bir bakkal dükkânı ve tek bir hostel karşılıyor. Kutup tundrasının üzerinde hiçbir şey dikkati çekmiyor. Binlerce farklı kuşla dolu gökyüzü adanın gerçekten yaşam olan tek parçası. Kutupmartıları ve kutup denizkırlangıçları baskın türler. Fazla kalabalık bir grup oluşturmayan diğer turistlerle birlikte feribottan iniyorum: Cüppe giymiş altı adet Amerikalı genç rahibe, bir şey kutluyor gibi görünen altmış yaşlarında dört kadın, kocaman fotoğraf makineleri olan iki Fransız ve İzlandalıya benzeyen bir anne ve ergen oğlu. Limandan çıkınca grup sakince dağılıyor.

Mide bulantımın geçmesi için biraz zamana ihtiyacım var ve hostelde sıcak çorba içmemi tavsiye ediyorlar. Kendime gelip dışarı çıkmak için hareketlendiğimde, açık ufukta –İzlanda’da olduğu gibi burada da tek bir ağaç bile yok– herkes ortadan kaybolmuş. Denize bakınca, uzakta İzlanda fiyortları çok görkemli görünüyor. Vahşi ve rüzgârlı olarak tanımlanan Grimsey bugün nazik ve bahar havasına sahip, belki de geliş yolunda yaşadığım acıları telafi etmek içindir. Kutup Dairesi’ni işaretleyen noktaya doğru tundra boyunca yürümeye başlıyorum. Kria adındaki birkaç kuş gittikçe daha da yaklaşarak üzerimde uçuyor, kendi dilinde beni tehdit ediyor. Kendimi Hitchcock filmindeki Tippi Hedren gibi hissetmeye başlıyorum. Sonradan öğrendiğime göre, krialar var olan denizkırlangıçlarının en saldırgan ve yaşadığı bölgeyi sahiplenilen türlerinden biri. Buranın gerçek sahipleri onlar.

Yunan mitolojisinde dünyanın en kuzeyindeki ülke olan Hyperboreios efsanesinin Grimsey’i ziyarete gelen bizleri etkileyip

etkilemediğini merak ediyorum. René Gu  non'a göre Hyperboreios, farklı ezoterik sistemlerin dünyevi ve göksel düzlem arasındaki birleşme noktası olarak işaret ettiği nokta. Kuzey Kutup Dairesi içinde yer aldığından, kutbu orijinal anlamında alırsak üstün   lke: Her şeyin etrafında döndüğü nokta, eksen. Vedic metinlerde ona Avesta adı veriliyor ve insanlık tarihinin farklı anlarında Kuzey Kutbu'nun yakınındaki farklı yerlerde konumlanmışlar. Bu dünyanın eksenini çoğu örneklerde kutsal dağ formunda temsil ediliyor... Zihnimde bu mitolojiyi hatırlarken gözlerimle Kuzey Kutup Dairesi'nin geçtiği yeri belirten direğe doğru giden rahibe grubunu takip ediyorum. Belirtilen yerde olmadığı biliniyor; daire yolda yaklaşık on beş metre yer değiştiriyor ve şimdi yaklaşık yirmi metre mesafede olsa gerek. Kuzey Kutbu'nu işaret eden ve buzların sürüklenmesine bağlı olarak hareket hâlinde olan direk gibi, bu noktanın da düzenli olarak yer değiştirmesi gerek. Sabit referanslara ihtiya ımız var ama gerçeklik genellikle ölçülemez. Tanımadığımız bir alanda olduğumuzda bu referanslara ihtiyaç duymamız, her ne kadar evdeyken turizmin saçma yanlarını görsek de dışarı çıktığımızda taraf değiştirmemizi sağlıyor.

Direkte, fotoğraf çekmek için küçük bir merdiven ile bir platform ve dünyanın önde gelen başkentlerine olan mesafeyi belirten levhalar var. Önümden giden rahibe grubu çoktan oraya varmış. Nezaketle, başarıyı belgelemek için fotoğrafımı çekmeyi teklif ediyorlar.   zlandalı anne ve oğlu bir bankta oturmuş düşünceli bir şekilde bizi seyrediyor. Sessizlik içinde uzun bir süre gözlemliyorlar. Bu sırada Fransızlar geliyor, platforma bir oyuncak yerleştiriyor, fotoğrafını   ekip gülüşerek uzaklaşıyor.

Tundra ve uçurumlardan oluşan düzlükte biraz dolaştıktan sonra, laik hac yolculuğu dışında, meraklıları için kuş fotoğraf-

ları çekmenin adada mümkün olan tek etkinlik olduğunu anlıyorum. Bara geri dönüp Kutup Dairesi'ne vardığımı belgelemek üzere göndermeyi düşündüğüm kartpostalları yazmaya karar veriyorum. Bakkalda posta kabul ediyorlar. Yazarken, gemide olan İzlandalı görünümlü bir adam feribottayken “balınayı” görüp görmediğimi soruyor.

“Meşguldüm.”

“Evet fark ettim,” diyor gülümseyerek.

Antropolog olduğunu, Grimsey'deki kadınlar hakkında bir tez yazdığını anlatıyor.

“Şu kadını görüyor musun?” diyerek garsonu işaret ediyor. “Buralı değil, Reykjavik'li. Bir balıkçıya âşık oldu ve onunla birlikte yaşamak için geldi. Onunla geçen sene, yeni geldiğinde tanıştım. Hamileliğinin sonlarına yaklaşıyordu ve yüzünde büyük bir gülümsemeyle bekliyordu. Bu sene bebek büyüdü bile ve kadının yüzünde hâlâ aynı gülümseme var.”

Stromboli filminde mülteci kampından çıkmak için bir balıkçıyla evlenen Ingrid Bergman'ı düşünüyorum. Çift, sürekli volkan tehdidi altındaki bir köye yerleşiyor; Otto Lidenbrock ve yeğeni Axel'in *Dünyanın Merkezine Yolculuk*'u tamamlayınca ortaya çıktığı aynı volkan. Onu reddeden bir toplum tarafından baskı gören Bergman (Karin) patlama hâlindeki Stromboli'yi katederek kaçıyor. Sonunda, kraterin yakınında, Karin Tanrı'dan yardım istiyor. Benim hikâyemde, yanıt beklemekten yorulan kadın kahraman magma ocağının bağırsaklarına giriyor. Günler ve geceler boyunca lav akıntılarında yol aldıktan sonra Snæfells'in ağzından çıkıyor. Filmin son sahnesinde kadın İzlanda'nın lav yataklarında otostop yaparken görülüyor.

Snæfells'ten çıkan Karin.

Dönüşte feribot hiç sarsılmadan ilerliyor ve Dreyvik Limanı'na midemiz bulanmadan varıyoruz. Teoride limandan Akureyri'ye giden otobüse binilebilir ama orada sadece şahsi arabasının önünde bekleyen tek bir adam var. Otobüs şoförü. Sadece iki kişiyi alması gerektiği için arabayla geldiğini söylüyor. Taşıta binen diğer kişi, adayı otostopla katetmiş olan bir kız. Hikâyesinin ne olduğunu ve volkandan çıkıp çıkmadığını merak ediyorum.

Gün körili balık çorbası ve bölgenin tipik yemeği olan patates ve morina yahnisi pokkari ile sona eriyor.

Benim hac yolculuğum hangisi? Soruya yanıt veremeyerek, huzurlu ve derin bir uykuya dalıyorum. Ertesi sabah, dünyanın yaşam olan en uç noktasında hiçbir nostalji hissetmediğimi hatırlıyorum.

1 EYLÜL SALI

Seyahatin son günü. Yazlık saat tarifesini kışlık tarifeye de-
ğiştirdiler ve artık ulaşım araçları sık geçmiyor. Beni Goðafoss
Şelaleleri'nin olduğu Myvatn Gölü bölgesine götürebilecek tek
otobüsü kaçıyorum. Turizm danışma bürosunda tek alternatifin
otostop yapmak olduğunu söylüyorlar. Köyün çıkışındaki benzin
istasyonuna gidiyorum, çok olağan bir şeymiş gibi bana gideceğim
yerin adını yazdıkları kartondan bir tabela hazırlıyorlar. Elimde
tabelayla yolun kenarında beş dakika bekliyorum ve hemen bir
kamyonet duruyor. Kızıl saçlı ve derisi sertleşmiş kırk yaşlarında
bir adam utangaç bir tavırla beni arabaya binmeye davet ediyor.
Yirmi beş kilometre uzağa götürebileceğini söylüyor. Arabaya bi-
nerken okuduğum şeyi içimden tekrarlıyorum; ada çok güven-
li, hiçbir zaman suç işlenmiyor ve otostop yapmak çok normal.
Ingolfur, dağlara dağılmış koyunları toplayıp kışlık barınağa koy-
ma döneminin başladığını anlatıyor. Genellikle bu işi at sırtında
yapıyorlar. “Peki ya hepsini bulamazsanız?” “Tekrar dolaşırız, en
az üç kere daha. Bir yıl önce on dokuz tanesi kayboldu ve Aralık'ta
bulduk. Kalın tüy tabakalarıyla gayet güzel dayanabilirler.” “Peki
ya yırtıcı hayvanlar?” Bakışlarını yoldan ayırmadan başını iki
yana sallıyor. “Peki ya kutup tilkisi?” “Çok zayıf bir yavruyu ya-
kalamaları gerekir.”

Anlaştığımız noktaya varınca el sıkışarak vedalaşıyoruz ve elimde tabelayla tekrar yolun kenarında beklemeye koyuluyorum. Beş dakika içinde bir cip duruyor. Stefan o bölge ve Norveç'te tünellerin inşaatında çalışıyor. Büyüdüğü çiftliğin önünden geçiyoruz. Olağan dağlar ve lav yatakları arasında tek başına bir ev. Arabayı kullanırken bir yandan da cep telefonunda bir fotoğraf arıyor ve çift yönlü yolun karşı şeridine geçiyoruz. "Dikkat et!" Direksiyonu hızla çevirerek yönü düzeltiyor ve gülümseyerek bana cep telefonunu uzatıyor. "Bu benim süper cipim." Ekranda beyaz bir zirvede kocaman tekerleklerle sahip kırmızı bir araba görülüyor. Stefan beni devasa Godafoss Şelaleleri'nin tam yanında bırakıyor ve arabadan rahatlayarak iniyorum. Şelale yaklaşık kırk metre genişliğinde ve debisi çok etkileyici. Bir levha bilgilendiriyor: "Tanrıların şelalesi". Yaklaşık bin yılında adanın Hristiyanlaştırılması sırasında, ruhsal lider Thorgeir Ljosvetningagodi bir kürk tabakasının altında bir gün ve bir gece tefekküre daldıktan sonra, son pagan tanrılarının ahşap ikonlarını buraya fırlatmış.

Renkli su geçirmez giysiler içindeki turistler saygıyla şelalenin iki kıyısına yaklaşıyor.

Gece:

Godafoss Şelaleleri göz yuvarlarından içeri giriyor ve iskeletindeki tüm kemikleri alarak nehirden yukarı volkana taşıyor. Birkaç patlamanın ardından magma ocağı çökünce su birikerek bir buzul oluşturuyor. Krater kar sızdırıyor. Soğuk patlaması yanlardan inerken birbirine çarparak tok bir gürültü çıkaran bir yassı buzdağı istifasına yol açıyor. Nehrin ağzına ulaşınca, son pagan tanrıları işaret eden yüz-yıllık eller Ağustos güneşinin altında ağır ağır gömülüyor. Suç or-

takları –fırsatçılar, yalancılar, ödlekler– Gore-Tex spor ayakkabılar içinde, hareketsiz, kıyıda onları seyrediyor. Tipik bir İzlanda kışının ardından, taş kesilmiş, siyah ve gözenekli gövdeleri nehre düşüyor. Foklar onları görmezden geliyor. Bazıları, gelgitin parçaladığı ve yuvarlattıkları, çakıl formunu alıyor. Bu çakıllar Djúpalónssandur Plajı'nı ziyaret eden turistlerin ceplerini boyluyor. Onları okşayan herkes yaydıkları enerjiyi hissediyor ama yaydıkları ısı orada olmanın öfkesi ve çaresizliğinden başka bir şey değil. Aralarındaki en büyük yalancı, istakoz çorbasıyla ünlü olan Sægreifinn restoranının ağlarına takılıp kalıyor. Camdan, çocuksu, dokunaklı gözleri şefkat arayarak kadınlara bakıyor.

Bir kutupmartısı yumurtası avcısı Seljalandsfoss Şelalesi'nin su perdesinin arkasında kayalıklara tırmanıyor. Su geçirmez giysiler içindeki turistler kadının elini tutup aşağı çekiyor. Eller nem yüzünden kayıyor ve kadın uçurumdan aşağı düşüyor. Şelalenin oluşturduğu rüzgârın merkezkaç gücü suyun yüzeyine zarar görmeden, yumuşak bir şekilde inmesini sağlıyor. Yassı buzdağları şimdi yüzeyde sakince yüzüyor. Kadın beyaz bir buz kırığını alıyor ve suya batırıp çıkarma oyunu oynuyor.

HAMIŞ

Buzdan ağabeyim, seni burada canlandırmanın bize bir faydası dokunup dokunmayacağını düşünüyorum. Annem seni korumak istedi, bu yüzden de sessizlikle çevreledi. Ben sadece görseller, kurgular yaratıyorum, ne yaşadığını kimse senden daha iyi bilmiyor... Genel olarak iyi şeyler yaşıyor olsan gerek, çünkü iyi ellerdesin. Birkaç istisna var, mesela biz küçükken bir sınıf arkadaşım seni bantla sarmalanmış hâlde sokakta görmüştü. Ya da yıllar sonra vücut geliştirme yapan o ucubenin, senin masum görünüşünden istifade ederek seni sokakta insanlardan para istemeye zorladığını öğrenmiştim. Burada bir onursuzluk sergiliyorsam bu sadece başkalarına ait. Çünkü sen seni çevreleyen insanların insanlık seviyesini sergiliyorsun. En küçük şeyler, üstüne yağın ve yıllar boyunca süpürdüğü şehrin uzun bulvarlarında topladığın bir ölü yaprak yağmuru gibi şeyler, gündüz bakımevine gitmek için beş kere “Gülegüle-gidiyorum” diyerek aneme veda ettikten sonra sana eşlik eden o yağmur ve o “Hadi-hadi-hâlâ-hazır-değil-misin?”ler, başkalarına söylediğin o “Çekil”ler, kişinin sadece yüzeyi gözlemleyebildiği –herkesin kendine ait bir hayatı var, benimki de devam etmek zorunda– bir emirler ve şikâyetler gölü oluşturdu. Çünkü en derinde kimse senin gizli hayatın hakkında bir şey bilmiyor; bir tanrısal anlatıcının gücüne sahip değilim, sadece seni her gün daha derine gömen şeylerin bunlar olduğunu varsayan taraflı bir gözlemciyim. Bunun dışında, günlük hayatını gündüz bakımevindeki gözetmenin ve seninle ilgilenen arkadaşların canlandırıyor. Evde annem, dedem ve hayvanlar.

Bazıları senin bir melek olduğunu söylüyor. Ben öyle düşünmüyorum. Bence sana olanlar, bu dünyayı oluşturan çok sayıda *tales told by an idiot**'tan biri. Aramızdaki temel fark senin muhtaç olman; sende yayılan ve seni çevreleyen bizlerin farklı şekillerde –bazen işle, bazen de vicdan azabı ya da yalnızlıkla– farklı ölçülerde taşıdığımız ağırlık herkesin, ayrıca sunduğu yardımların eksikliğiyle bu ağırlığı bir cezaya dönüştüren hükümetin de kapasitesini açığa çıkarıyor.

Diğer yandan, bu kitap senin hayatını anlatmıyor, sadece sana ait; bir keşif. Kişisel bir ses ve bakışın kökenini arıyor ve bu yüzden içinde sen varsın. Çünkü ısrar ederek ve hiçbir şey göremediğim ve hangi yöne yürümem gerektiğini bilmediğim kör noktaya doğru el yordamıyla, adımların kökenini ve yönünü belirlemek suretiyle ilerleyerek, daha ileride bu sesi yansıtan yedi oyununun en küçük figürünü, artık içi boş değil yekpare olan figürü, Symzonia gibi, geri kalan form ve durumları doğuran rahmi buluyorum:

Okul bahçesinde on üç yaşındaki abisini savunan altı yaşındaki kız çocuğu. Buzdan çocuğun zıttı olan, “Bir kütüphane görmek istiyorum!” diye bağırdıktan sonra tek başına belediye kütüphanesini keşfeden kız çocuğu. Çünkü çocuklar iki kardeşe gülüp ikisinin de aynı derecede kafadan kontak olup olmadığını sorsa da, o çocuklar kızın iki katı olsa da ve kız rüyasında anne babasının ve amcalarının Louise Bourgeois heykellerine benzeyen kocaman örümcekleri sürdüğünü gördüğünde yatağa işese de her zaman değil ama bazen, isteyen elinden gelirse de yapabildiği durumlarda ve senin sayende *Buzdan Ağabey*, ilk kez söz aldım.

* (İng.) Bir budalanın anlattığı hikâyeler. (c.n.)

KUTUP BİBLİYOGRAFYASI (SEÇME)

- Alexander, Caroline. *Atrapados en el hielo*. Barselona: Editorial Planeta, 2006.
- Fiennes, Ranulph. *Capitán Scott*. Barselona: Editorial Juventud, 2004.
- Fleming, Fergus. *La conquista del Polo Norte*. Barselona: Tusquets, 2007.
- Cherry-Garrard, Apsley. *El peor viaje del mundo. La expedición de Scott al Polo Sur*. Barselona: Ediciones B, 1999.
- Onfray, Michel. *Esthétique du pôle Nord*. Fotografias de Alain Szczuczynski. Paris: Editorial Grasset, 2002.
- Otis, Laura (ed.). *Literature and Science in the Nineteenth Century*. Oxford: Oxford University Classics, 2002.
- Potter, Russell Alan. *Arctic Spectacles. The Frozen North in Visual Culture*. Washington: University of Washington Press, 2007.
- Rossi, Sergio. *Un viaje a la Antártida*. Barselona: Tusquets, 2013.
- Zweig, Stefan. *Momentos estelares de la humanidad: catorce miniaturas históricas*. Barselona: Acantilado, 2002. (İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar – On Dört Tarihsel Minyatür, çev. Kasım Eğitim, Can Yayınları, 2019.)

Samimi bir şikâyet mektubu yazdıktan sonra, İzlanda'ya gittiğim havayolu şirketi kaybolan bavulum için bana tazminat ödedi.

Ayrıca bu kitabı bitirdim ve bir edebiyat yarışmasına gönderdim. Kazandım.

TEŞEKKÜRLER

Kutup bibliyografyasına dair bana ilk tavsiyelerde bulunan ve beyaz saplantımı paylaştığım, Barselona Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel Sanatlar ve Tasarım Bölümü, Sanat ve Yayın Süreçleri alt bölümünde profesör olan Antònia Vilà'ya.

Kutup bibliyografyasını tamamlamak için bana faydalı bilgi ve belgeler sağlayan Wikipedia içerik sağlayıcıları ve editörlerine.

Yazım sürecinde muhataplarım ve arkadaşlarım oldukları için Celia Rico ve Rosa Samper'e.

Elinden geldiği kadar yanımda olduğu için anneme.

Katalanca ve İspanyolca baskıları birçok ödöl alan *Buzdan Ağabey* bilinmeyene doğru hayli zengin ve ödöl vadeden bir yolculuk.

Kısmen araştırma notları, kısmen kurgu günlük, kısmen de seyahat belgeseli niteliğindeki bu otobiyografik romanda; soğuk diyarlara, kutuplara ve kutup hikâyelerine âşık olan kahramanımız Alicia Kopf, bir yandan bir sanatçı ve yazar, diğer yandan bir kız evlat ve otizmlili bir erkeğin kız kardeşi olmanın ve zor aile ilişkilerinin duygusal boşluğunda ilerlemenin anaforunda debelenirken, bunlarla mücadele etmek için kendi içsel süreçleriyle kutup keşif hikâyelerini bir arada anlatıyor ve bizi ilişkilerin ve kutupların soğuk diyarlarında etkileyici bir yolculuğa çıkarıyor. Öyle ki, ona göre Kuzey Kutbu'na ulaşmakla insanın kendi içindeki kimi alanlara ulaşması birçok açıdan birbirine son derece benzerlik gösteriyor ve insanın kendi içindeki yolculuğunun daha zor olduğunu bize buzlar içinden anlatıyor.

“Bir başka ülkede, bu kitap o ülkenin tarihinin gidişatını değiştirdi.”

- Enrique Vila-Matas, *Bartleby ve Şürekâsı ve Kassel’de Mantık Aramak* kitaplarının yazarı

“Kopf el çabukluğuyla çok çeşitli duyguları önümüze seriyor. Kutuplar gibi, bu duygular da sürekli değişiyor ve kaçınılmaz biçimde epikler.”

- Augustin Fernandez Mallo, *Nocilla Rüyası* nın yazarı

“Kopf’u rahatsız eden dünyaya geleneksel olmayan bir bakış... kutup kâşiflerinin kahramanlıklarının aile ilişkileri arasında ve kişinin kendi içine yaptığı aynı ölçüde zorlu ve tatsız yolculuklara ilişkin otobiyografik hikâyeye yol verdiği bir metin.”

- *El Pais*

Çevirmen: İDİL DÜNDAR

